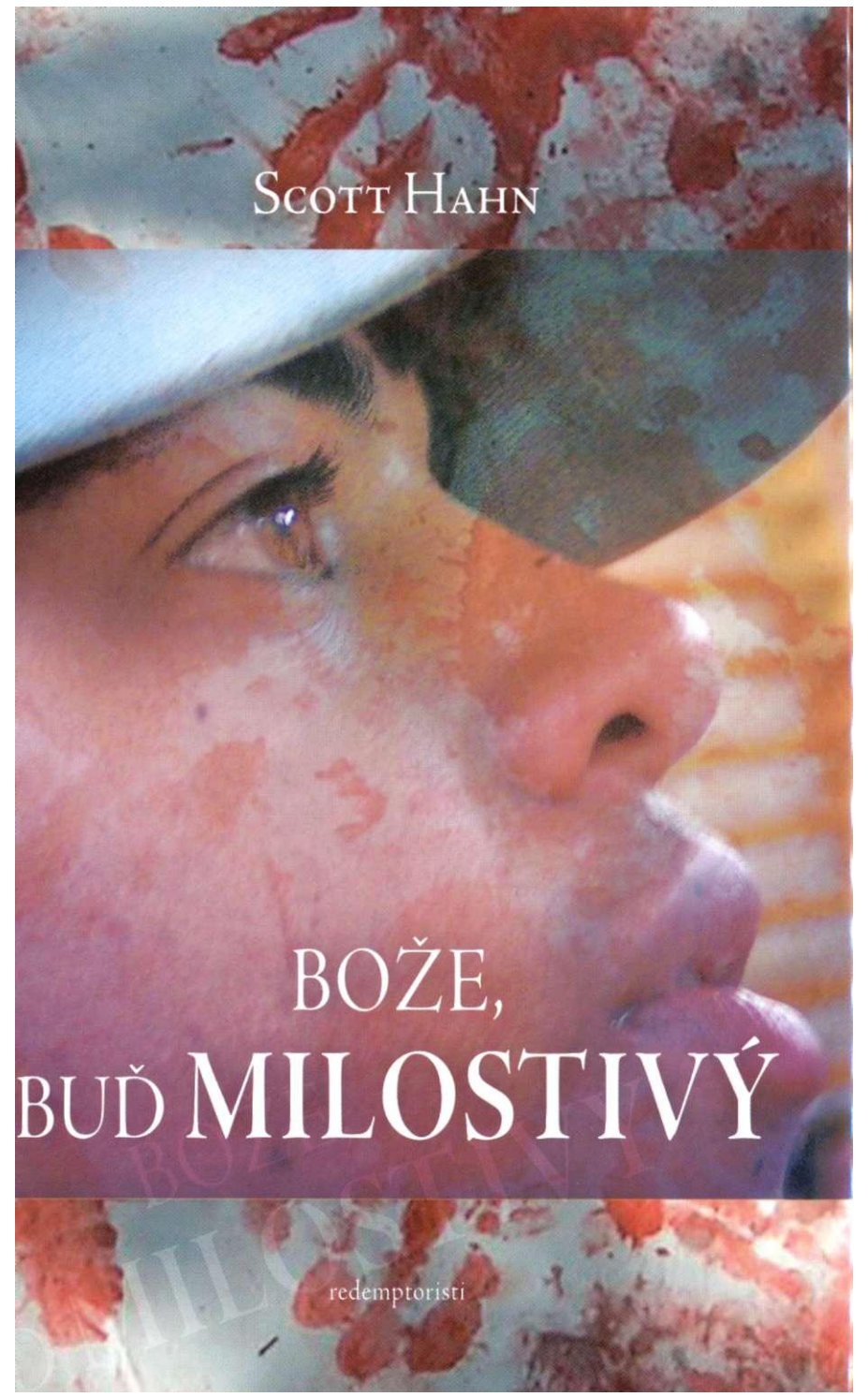

SCOTT HAHN

BOŽE,
BUĎ MILOSTIVÝ

redemptoristi

© Redemptoristi - Slovo medzi nami, 2006

© Scott Walker Hahn, 2006

Translation © Terézia Turoňová, 2006

This translation published by arrangement with Doubleday,
a division of Random House, Inc.

ISBN 80-968638-5-1

VIDIEŤ SVOJ PRÍBEH V SPRÁVNOM SVETLE

Spoveď je pre mnohých katolíkov zložitá. Čím väčšmi ju potrebujeme, tým menej po nej túžime. Čím viac hrešíme, tým menej sa nám chce hovoriť o svojich hriechoch.

Je úplne prirodzené, že sa zdráhame hovoriť o svojom morálnom zlyhaní. Ak sa vám nepodarí pokutový kop vo finále majstrovstiev sveta vo futbale a vaše mužstvo prehrá, určite sa cestou do šatne vyhnete športovým novinárom. Ak ste sa zle starali o rodinný podnik a priviedli ste svojich príbuzných na mizinu, asi im to neoznámite na rodinnej oslave.

Navyše hriech je jediný skutok v živote, za ktorý *by sme sa mali* hanbiť. Hriech je previnenie voči všemohúcemu Bohu, čo je oveľa vážnejšie než podnikateľský omyl či nevydarená strela. Keď hrešíme, v určitej miere odmietame lásku Boha, ktorý všetko vidí.

ODVAHU!

Je úplne *prirodzené*, že sa bránime myšlienke pokľaknúť pred Božími zástupcami na zemi, jeho kňazmi, a nahlas vysloviť svoje hriechy - jasne, bez prikrášľovania, bez výhovoriek. Sebaobviňovanie nikdy nebolo obľúbené. No je základom každej svätej spovede.

Báť sa spovede je celkom prirodzené, no nič, čo je „len prirodzené“, nepomôže nám dosiahnuť nebo, lebo to je nadprirodzené a prevyšuje prirodzenosť, či nášť šťastie tu na zemi, lebo každé *prirodzené* šťastie je prchavé. Naše prirodzené inštinkty nám hovoria, aby sme sa vyhýbali bolesti a vyhľadávali radovánky, no stará múdrosť hovorí: „Bez práce nie sú koláče.“

Pri vyznávaní hriechov vždy v nejakej miere trpíme. Avšak toto utrpenie sa ani zďaleka nedá porovnať s bolesťou, ktorú prežívame, keď vnútorne či navonok popierame svoje hriechy a tvárimo sa, ako keby nejestvovali alebo na nich nezáležalo. V Biblii sa píše: „Ak hovoríme, že nemáme hriech, klameme sami seba“ (*IJn* 1, 8).

Sebaklam sám osebe je nebezpečný, no je len začiatkom našich problémov. Lebo keď začneme popierať svoje hriechy, začneme žiť v lži. Slovmi alebo myšlienkami sme prerušili dôležitú nadväznosť príčiny a dôsledku, lebo sme popreli zodpovednosť za svoje chyby. Keď takto konáme čo i len v maličkosti, začneme skresľovať realitu. Akosi nedokážeme vidieť svoj život v pravom svetle, čo samozrejme ovplyvňuje náš život, naše zdravie i vzťahy - a veľmi bezprostredne a veľmi hlboko najmä náš vzťah k Bohu.

To je odvážne tvrdenie. Viem. A niektorí si asi myslia, že prepínam. Dúfam, že zvyšok knihy potvrdí toto poučenie. Poučenie, ktoré som dostal dosť tvrdo dávno predtým, než som uveril v Boha či vyhľadal spovedníka.

PITTSBURSKÝ ZLODEJ

Musím sa k niečomu priznať. Na začiatku puberty som sa dostal do partie, ktorá je nočnou mórou všetkých rodičov. Začalo sa to malými darebáctvmi a pokračovalo drobnými krádežami. Istý čas sme si každé nedeľné

popoludnie krátili voľné chvíle krádežami v nákupnom stredisku. Jedného dňa ma chytili pri krádeži hudobných magnetofónových kaziet. Nebudem vás teraz nudiť podrobnosťami. Poviem len, že som bol šikovnejší klamár než zlodej.

Dve príslušníčky bezpečnostnej služby nákupného strediska ma odvedli do vyšetrovacej miestnosti. Musel som vyzeráť poľutovaniahodné. Bol som najmenším žiakom v ôsmej triede. Mal som trinásť rokov, no vyzeral som tak na desať. Jedna z nich sa na mňa pozrela a poznamenala: „Vyzeráš primlado na to, aby si kradol... Ukradol si tie kazety pre seba?“

Ani netušila, že mi týmito slovami poskytla alibi. Využil som jej číru domnienku a vymyslel som si historku o tom, ako sa mi skupinka miestnych dečiek - známych výtržníkov a drogovovo závislých - vyhrážala, že zmlátia mňa i môjho kamaráta, ak pre nich tie kazety neukradneme.

Tvár vyšetrovateľky sa zapálila materinským rozhorčením. „Ako mohli niečo také urobiť? Prečo si to nepovedal mame?“

„Bál som sa,“ pokorne som odvetil.

Čoskoro prišiel aj miestny policajt a zakrátko - s pomocou bezpečnostnej služby! - sa mi ich všetkých podarilo presvedčiť, že som nevinný. Polícia mi zase pomohla, aby tejto historke uverila moja matka.

PUSTILI MA

Čoskoro ma pustili domov. Keď mama zaparkovala auto, zamrmľal som niečo o únave. Poľutovala ma. Išiel som rovno do svojej izby a zavrei za sebou dvere. Hneď nato som zdola začul tlmený rozhovor. Slovám som nerozumel, no vedel som, že tichý hlas patrí mame

a hlas, ktorý silnel a zvyšoval sa, zase otcovi. To neveštilo nič dobré.

Čoskoro sa na schodoch ozvali ťažké kroky a zastavili sa pred dvermi mojej izby. Skôr som zacítil, než začul klopanie na dvere. Bol to pravdaže otec. Pustil som ho dnu. Pozrel sa mi uprene do očí, no ja som sa jeho pohľadu vyhol.

„Mama mi povedala, čo sa dnes stalo.“

Prikývol som.

Nespustil zo mňa zrak. „*Prinútili ťa ukradnúť tie kazety?*“

„Hej.“

Ostro na mňa pozrel a zopakoval: „*Prinútili ia ukradnúť kazety?*“

Keď som znovu prikývol, videl som, ako sa pozrel smerom k hromade kaziet pri mojom stereoprehrávači.

Opäť sa pozrel na mňa. „A kde by si im tie kazety po krádeži dal?“

„Pri jednom pni,“ odvetil som, „v lese pri nákupnom stredisku.“

„Ukážeš mi ten peň?“

Znovu som prikývol.

„Dobre,“ povedal. „Obleč si kabát, Scottie. Pôjdeme sa trochu prejsť.“

KOPA V LESE

Les bol od nášho domu približne tristo metrov a k nákupnému stredisku bolo okolo osemsto metrov cezeň. Lístie opadlo, a tak som bol presvedčený, že nájsť nejaký peň nebude problém. Len si musím jeden vybrať.

Ako som si sebavedome vykračoval, videl som veľa stromov, lístia, popadaných vetví - no po pňoch ani stopy. Otec ma nechal ísť prvého, a tak nevidel, ako

očami zúfalo šibem zo strany na stranu. Preľakol som sa, keď som uzrel okraj lesa. Les sa končil a ja som ne-našiel ani jeden peň.

Na samom kraji lesa pred nákupným strediskom som povedal: „Tamto. Tam tí chalani čakali.”

„Aha,” odvetil otec, „a kde je ten peň?”

„Tá veľká hromada odpadu. Tá kopa.”

Pozrel sa na mňa. „Hovoril si peň.”

Pokrčil som plecami. „No, kopa, peň...”

„Kopa... peň,” opakoval s ťaživou prestávkou medzi tými slovami. Myslel som, že vybuchne, prudko sa otočí a nazve ma klamárom - no povedal len: „Poďme domov.”

Cesta späť sa mi zdala nekonečná. Otec nepovedal ani slovo. Už som sa nebál, že vybuchne, ba naopak - takmer som po tom túžil. Jeho mlčanie ma ničilo.

Prišli sme domov. Otec zavrel dvere, dal si dole kabát, vyzul si topánky a vyšiel hore schodmi.

O chvíľu som aj ja išiel do svojej izby a zatvoril som dvere. Pomysleli by ste si, že budem oslavovať víťazstvo. Touto historkou sa mi podarilo oklamať dve príslušníčky bezpečnostnej služby, mestského policajta aj mamu! No dôvod na oslavu som nemal. Prežíval som niečo úplne nové. V tej chvíli som si začal uvedomovať, čo znamená mať ľudské srdce. Bol som nesmierne zahanbený, lebo môj otec neveril mojej historke, lebo vedel, že chlapec, ktorého tak miloval, klamal a kradol.

Neprebudilo sa vo mne len svedomie. Objavil som nový vzťah. Tento muž bol v mojom živote sudcom, porotou i vykonávateľom rozsudku. Vždy, keď som vykonal niečo zlé, bál som sa, že ma prichytí, odsúdi a potrestá. No v ten deň som zistil, že existovalo niečo horšie než vyvolať otcov hnev - zlomiť mu srdce. Práve to som urobil a nenávidel som sa za to.

SKLADANIE ÚČTOV

Môjho otca nebolo možné nazvať zbožným veriacim. Ani si nebol istý, či verí v Boha. No rokmi som postupne prišiel na to, že v tej osamelej chvíli, keď som mal trinásť, môj otec pre mňa predstavoval Božie otcovstvo a začal mi ukazovať môj život v správnom svetle. Už som nenachádzal potešenie vo svojich „úspešných“ zlo-dejských klamstvách. Bol som vystavený svojej vine; zahanbený a osamelejší než kedykoľvek predtým.

Kiež by som mohol povedať, že toto bola chvíľa môjho obrátenia ku Kristovi - úžasný a nečakaný zázrak, ako stretnutie svätého Pavla s Ježišom na ceste do Damasku -, no nebolo to tak. Bolo to však prebudenie, začiatok.

Svojimi mladíckymi priestupkami sa možno odlišujem od väčšiny ľudí v tomto veku. No vo vymýšľaní alibi určite nie som sám. Robíme to všetci, každá generácia už od čias Adama a Evy. Niekedy je to v maličkostiach, inokedy vo vážnejších veciach. Vymýšľame používame v každodennej komunikácii aj v myšlienkach. Keď rozprávame o svojich problémoch - či už v práci alebo doma -, vari spomenieme všetky podrobnosti, ktoré môžu naznačiť mieru nášho vlastného podielu na vzniknutom probléme? Neurobíme skôr naopak - vykreslíme sa ako hrdinovia alebo ako bezmocné obete pracoviska či domácnosti? Keby sme sa poriadne zamysleli nad tým, ako o svojich zážitkoch hovoríme, asi by sme narazili na prípady, keď sme obviňovali svoju obeť a zveličovali chyby druhých, no nevšimli si svoje. Pre svoje chyby si vieme nájsť výhovorky a poľahčujúce okolnosti; no nemilosrdne dokážeme vyrátať chyby susedov či kolegov. Priatelia a rodina zväčša uveria našej verzii. A často jej začneme veriť aj my sami.

Poniektorí vám budú tvrdiť, že toto všetko je - podobne ako odpor k spovedi - „úplne prirodzené“. No nie je to pravda. Vôbec to nie je prirodzené. Skresľovať

fakty vlastne znamená ničieť prirodzenosť. Ničí to skutočný stav vecí, ako aj prirodzené krehké prepojenie príčiny a následku, a nahradzuje ho stavom, aký by sme si želali: vzdušnými zámkami.

ZABUDNUTÉ, NO NEODPUSTENÉ

Jeden z mojich obľúbených filozofov Josef Pieper napísal, že toto „skresľovanie pamäti“ je jedným z našich najväčších nepriateľov, lebo zasahuje „najhlbšie korene“ nášho duchovného a morálneho života. „Nie je nič zákernejšie, ako keď chyba vznikne falšovaním pamäti drobnými zmenami, presunmi, dofarbeniami, opomenutiami a posunmi prízvuku.“

Keď tak urobíme - a robíme to všetci -, začíname strácať skutočnú niť svojho života. Veci prestanú dávať zmysel. Vzťahy ochladnú. Strácame svoj cieľ a seba samých.

Poviem to znovu: robíme to všetci, ale nikdy si nsmieme myslieť, že je to prirodzené. No tieto príznaky trápnosti asi poznáme všetci. Ako teda môžeme prekonať tento nepokoj, keď je ako obrovská epidémia, ktorá sa šíri tak zákerne, že sa takmer nedá diagnostikovať? Ba i Josef Pieper si myslí, že je to nesmierne ťažké. „Nebezpečenstvo,“ povedal, „je o to väčšie, že je takmer nepostrehnuteľné... Takúto faloš neodhalí ľahko ani spytovanie svedomia, hoci aj to je jeho úlohou. Poctivosť pamäti sa odvíja od poctivosti celého ľudského bytia.“

To je veľmi vysoký cieľ. No na živote svätých vidíme, že sa dá dosiahnuť. A navyše takúto poctivosť Boh žiada od každého z nás. „Buďte dokonalí,“ povedal Ježiš, „ako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5,48). Ak nám to Boh prikázal, iste nám dáva aj silu uskutočniť to. A v tomto krátkom prikázaní nám odhalil zdroj našej sily: Je to Božie otcovstvo. „Buďte dokonalí... ako váš Otec.“

Keby som bol za mladi celý čas pod dohľadom svojho otca, nikdy by som nekradol v obchode a určite by som mu nikdy neklamal.

Boh je náš Otec, je s nami v každej chvíli. A predsa hrešíme. Sme ako malé deti, ktoré si myslia, že mama ich nevidí, ak ju nevidia ony. Tak sa obrátia mame chrbtom a načiahnu sa za zakázanými koláčikmi.

Neustále žijeme v Otcovej prítomnosti. A on chce, aby sme boli dokonalí. Ak chcú naši pozemskí otcovia, aby sme niečo urobili, starajú sa, aby sme mali všetko, čo k tomu potrebujeme. Náš nebeský Otec - ktorému patrí všetko a je všemohúci - určite koná rovnako.

Podstatné je, aby sme si uvedomovali jeho stálu prítomnosť a aby sme všetko robili - v istom zmysle - pod dohľadom súdu. No Boh nevládne v našom živote ako sudca na súde. Súdi ako otec - s láskou. Samozrejme, že je to dvojsečný meč, lebo otcovia vyžadujú od svojich detí viac než sudca od obžalovaného; no otcovia prejavujú aj viac milosrdenstva.

NAJPOUŽÍVANEJŠIA CESTA

Túžime po pokoji v Otcovom náručí; no niečo temné v našom vnútri nám hovorí, že je ľahšie odvrátiť sa od neho. Túžime žiť v pravde, bez skrývaných tajomstiev či lží; no niečo temné v nás nám hovorí, že najlepšie je, ak naše hriechy ostanú nevyslovené. „Nejedna cesta vidí sa byť správna človeku," hovorí múdry kráľ v Písme, „no napokon (predsa len) vedie do smrti" {Pris 14, 12}. Ako spoznáme túto slepú uličku, keď ju uvidíme? Môžeme si byť istí, že je to každá cesta - hoci sa nám v danej chvíli zdá celkom správna -, ktorá nás odvedie od vyznania našich hriechov Bohu tak, ako si to želá. Je smutné, že naši predkovia po nej kráčali takmer od počiatku svojej pozemskej púte.

SKUTKY KAJÚCNOSTI: NAJHLBŠIE KORENE POKÁNIA

Mnohí ľudia si myslia, že spoveď zaviedla Katolícka cirkev. V istom zmysle je to pravda, lebo spoveď je sviatosťou Novej zmluvy a tak nemohla byť ustanovená, pokiaľ Ježiš nespečatil túto zmluvu svojou krvou (Mt 26, 27). No podľa izraelskej tradície, ktorej bol verný aj Ježiš, zmluva obsahovala aj podmienky, za ktorých bolo možné dosiahnuť odpustenie hriechov.

Spoveď teda bola niečím novým, no len do tej miery, do akej je nový kvet. Jestvovala takmer od počiatku čias - ako kvet v semienkach, výhonkoch a púčikoch - a objavuje sa aj na mnohých stranách Starého zákona. Lebo spoveď, pokánie a zmierenie jestvujú rovnako dlho ako hriech.

Otvorte si Písmo, začnite čítať od začiatku a nepotrvá dlho, kým narazíte na prvé náznaky spovede. Vlastne ich nájdete už pri dedičnom hriechu, prvom hriechu prvého muža a ženy.

HOLÁ PRAVDA

Adam a Eva zhrešili. Teraz sa nemusíme zaoberať podstatou ich hriechu. (Dôkladne si ju preberieme neskôr.) Keby sme o ich hriechu vedeli len to, že neposlúchli Pána,

Boha, stačilo by to. Bol ich Stvoriteľ, Otec, a oni porušili jeho jediné prikázanie: „Môžeš jesť zo všetkých stromov záhrady, ale zo stromu poznania dobra a zla nejedz, lebo keď budeš z neho jesť, zomrieš" (*Gn 2, 16-17*).

Navedení hadom odtrhli a jedli - a ihneď pocítili, že všetko sa zmenilo. Zrazu sa hanbili za svoju nahotu. Zľakli sa. „Keď potom počuli hlas Pána, Boha, ktorý sa za popoludňajšieho vánku prechádzal po záhrade, skryl sa Adam i jeho žena pred Pánom, Bohom, medzi stromy záhrady" (*Gn 3, 8*). O tomto správaní som hovoril v predchádzajúcej kapitole. Krčia sa za kríkmi, akoby sa mohli skryť pred vševediacim, všetko vidiacim, milujúcim Otcem.

Čo urobí vtedy Boh? Možno by sme čakali, že hromovým hlasom zvolá z nebies: „Videl som vás!" No neurobí to. Namiesto toho sa točí okolo Adamovho a Evinho klamstva. Boh volá na Adama: „Kde si?" (*Gn 3, 9*) - akoby potreboval zisťovať, kde kto je!

Adam vyhýbavo odvetí: „Počul som tvoj hlas v záhrade, naľakal som sa, pretože som nahý, a skryl som sa" (*Gn 3, 10*). Pozoruhodné: niekoľkými slovami dokáže vyjadriť strach, zahanbenie, obranu a sebaľútosť - no nie kajúcnosť. Vlastne sa zdá, akoby prenášal vinu na Boha, moc ktorého sa Adamovi zrazu vidí zastrašujúca.

Boh sa opäť pýta: „Kto ťa upozornil, že si nahý, ak si nejedol zo stromu, z ktorého som ti jesť zakázal?" (*G 3, 11*).

Adam neváha zvaliť vinu na svoju ženu. „Žena, ktorú si mi dal za spoločníčku, dala mi zo stromu a jedol som" (*Gn 3, 12*).

Boh ešte stále nevynáša nijaký súd, ba ďalej sa pýta, tentoraz ženy: „Čo si to urobila?" (*Gn 3, 13*).

Všemohúci Boh položil štyri krátke otázky. Kam tým vlastne mieri? Ak Boh všetko vie, potom pozná

aj odpoveď na všetky otázky a pozná ich lepšie než táto sama sebou i hadom oklamaná dvojica. Co od nich Boh chce?

Z textu je jasné, že chce, aby s ozajstnou ľútosťou priznali svoj hriech. Začína s otvorenými otázkami, ktoré poskytujú priestor na vysvetlenie; pokračuje konkrétnejšími, až sa nakoniec priamo spýta ženy, čo urobila. No priznanie neprišlo ani po láskavých výzvach, ani po vyzvedaní. Adam namiesto toho, aby prevzal zodpovednosť za svoj skutok, najprv obviní svoju pomocníčku a potom samého Boha: „Žena, ktorú si mi *ty* dal, dala mi zo stromu!"

Už na začiatku predchádzajúcej kapitoly som povedal: Čím väčšmi potrebujeme spoveď, tým menej po nej túžime. A to platí rovnako pre Adama a Evu, ako aj pre ich potomkov.

KAIN NIE JE ÁBEL

Spomeňte si na ich priameho potomka, prvorodeného syna Kaina.

Kain zo závesti spácha prvú vraždu. Ledva stihne dokonat' svoj zločin - zabiť svojho brata Ábela, keď sa ho Boh pýta: „Kde je tvoj brat Ábel?" (*Gn* 4, 9).

Boh to opäť nepotrebuje vedieť. Nepotrebuje vedieť, kde je Ábel. No dáva Kainovi možnosť priznať sa k hriechu.

Kain však neprijíma Pánovu pomoc. Namiesto toho klame. Kde je jeho brat Ábel? „Neviem," odpovedá. „Či som ja strážca svojho brata?"

Boh ani teraz neobviňuje Kaina. Vyzýva ho, aby sa priznal, dokonca mu podáva aj dôkaz jeho zločinu: „Čo si to urobil? Hlas krvi tvojho brata kričí ku mne zo zeme" (*Gn* 4, 10).

Ani ku koncu rozhovoru sa Kain nekajá, nevyzná svoj hriech. Namiesto toho, aby sa priznal, že zabil Ábela, obviňuje Boha, že mu ublížil. Keď sa sťažuje: „Môj trest je väčší, než vládzem zniesť“ (*Gn 4, 13*), nehovorí len „Beda mi“; Bohu, svojmu sudcovi, hovorí: „Si nespravodlivý.“ Namiesto toho, aby si Kain priznal vlastnú nespravodlivosť, obviňuje z nespravodlivosti Boha. Potom vyčíta Bohu, že mu berie radosť a prostriedky na živobytie: „Ty ma dnes vyháňaš zo zeme a budem sa skrývať pred tebou“ (*Gn 4, 14*). Kain zachádza až tak ďaleko, že obviňuje Boha, že ho vydal napospas svetu plnému vrahov: „A kto ma stretne, zabije ma“ (*Gn 4, 14*).

Netreba psychiatra, aby sme pochopili, čo sa tu deje. Kain na seba berie Ábelov stav obete a vlastnú vinu prenáša na Boha. „Teraz nemôžem pracovať. Teraz sa nemôžeme priateliť. Teraz musím znášať nespravodlivosť.“ Navyše obviňuje ostatných ľudí z vražedných úmyslov, hoci on sám je prvým vrahom v dejinách ľudstva. Kain podobne ako jeho rodičia má v sebe mnohé pocity - strach, hanbu, obranu, sebaľútosť -, no nepovie, že ľutuje. Odmietá priznať svoj hriech.

ĽÚTOSŤ, ALEBO VZDOR

Kainovo správanie sa nám môže zdať známe. Aj mnoho storočí neskôr ľudia neradi priznávajú svoje chyby. Aj cesta úniku je rovnaká. Ľudia, ktorí neľutujú, sa rozhorčujú. Tí, ktorí nechcú pripustiť svoju vinu, nájdu si zvláštne výhovorky. Ľudia - i my sami - budú viniť okolnosti, prekážky, dedičnosť či prostredie. No keď tak konáme, kráčame v stopách svojich predkov. Obviňujeme Boha a vylievame si na ňom svoj hnev; lebo to on vytvoril naše okolnosti, našu dedičnosť a naše prostredie.

Čím viac hrešíme, tým menej túžime hovoriť o svojich hriechoch. Čím väčšmi potrebujeme spoveď, tým menej po nej túžime. Tak ako Kain a Adam i Eva aj my hovoríme o hocičom inom - príčinách a následkoch, vine a treste -, len nie o pokání.

BOH TVORÍ OBRAD

V neskorších zmluvách - s Noemom, Abrahámom, Mojžišom a Dávidom - Boh postupne viacerým ľuďom odhalil viac o sebe a o svojich cestách. Ak prvé generácie ľudí spočiatku nedokázali vyznať svoje viny, Boh ich k tomu nenútil. Až v jasných bodoch Mojžišovho zákona ustanovil svojmu ľudu veľmi konkrétny obrad vyznania hriechov. Dnes niektorí ľudia považujú tento obrad za čisto mechanickú či bezmyšlienkovitú činnosť; no to vôbec nie je pravda. My ľudia sme závislí od rutiny; bez nej by sme si nevedeli usporiadať dni či život. Väčšie i menšie rutinné činnosti, od čistenia zubov či zamkynania dverí až po vyznanie „Lúbim ťa“ či po uzavretie manželstva, nám umožňujú zvládnuť skutočne dôležitú prácu každodenného života.

Mnohé časti Zákona sa zaoberali práve takýmito rutinami a obradmi, pričom niekoľko častí sa venovalo výlučne vyznaniu hriechov. Zoberme si napríklad *Knihu Levitikus 5, 5-6*, kde sa hovorí o rôznych hriechoch, ktoré ľudia páchajú, keď nerozmyslene prisahajú. „Kto teda nejakým takýmto spôsobom pritiahne na seba previnenie, nech sa prizná, čím sa prehrešil, a nech privedie na obeť za svoj hriech Pánovi, na pokánie za svoju vinu, ktorej sa dopustil, samicu zo stáda, ovcu alebo kozu. Kňaz ho zbaví hriechu a on sa mu odpustí.“

Boh ide až tak ďaleko, že svojmu ľudu dáva celý návod, ako vyznať hriechy. Predovšetkým výslovne trvá

na vyznaní hriechov. Potom žiada hriešnikov o zadosť-učinenie - liturgický úkon obety a pokánia. A nakoniec žiada, aby toto všetko urobili s pomocou a prostredníctvom kňaza. Toto všetko neporušené pretrvalo počas celých dejín Izraela i nového Izraela, Cirkvi Ježiša Krista.

Nemali by sme podceňovať moc týchto „úkonov“ pokánia. Slovom istého moderného svätca láska znamená skutky, nielen sladké slová. Obľúbený výrok sedemdesiatych rokov znel: „Láska znamená nikdy nemusieť povedať odpusť.“ No to nie je pravda. Milovať neznamená iba povedať „odpusť“, ale vedieť to aj prejavíť. Taká je ľudská povaha - aj keď temná časť nášho ja tomu z celej sily odoláva - a Boh, ktorý nás stvoril, vie, čo na nás platí. Musíme *povedať* „odpusť“; musíme to *prejaviť* a musíme niečo *urobiť*.

Boží zákon pozná tieto zákutia ľudskej mysle a zaobrá sa nimi, aby prekonal odpor svojho ľudu a priviedol ho od liturgického vyznania hriechov až k zákonnej náhrade. „Pán hovoril Mojžišovi: ‚Povedz Izraelitom: Ak sa niekto-rý muž alebo žena dopustí hriechu voči blížnemu, pričom sa spreneverí Pánovi, a tak uvalí na seba previnenie, nech prizná svoj hriech, ktorého sa dopustil, spreneveru nahradí v plnej cene, pridá k tomu päťtinu a dá tomu, voči komu sa previnil“ (Nm 5, 5-7). (Právnymi a liturgickými hľadiskami spovede sa budeme zaoberať v našej neskoršej úvahe o sviatosti pokánia, ustanovenej v Novej zmluve.)

Ako viem tak aj ľútosť nad hriechmi musíme dokazovať skutkami (pozri Mt3,8-10 a Jak 2,19. 22.26). Vidíme to aj v medziľudských vzťahoch. Keď niekoho urazíme, často nám dlho trvá, kým si priznáme vinu. Vyhovárame sa, odmietame zodpovednosť. No aby sa uzdravil náš vzťah, musíme sa priznať - povedať, že je nám to ľúto -, aj keď to *nechceme* povedať. A nielen to! Musíme si udobriť človeka, ktorého sme urazili. A to všetko platí o to väčšmi, ak ten, ktorého sme urazili, je sám Pán.

NÁROČNOSŤ POKÁNIA

Boh umožnil vyznanie hriechov tým, že ho zahrnul do zákona, do liturgie Izraela. Nesmieme však podceňovať náročnosť skutkov pokánia v Starom zákone. Možno uľahčovali cestu k ľútosti, no nebola práve jednoduchá. Iba povrchný vykladač Písma by pokladal židovské vyznanie hriechov, obetu a pokánie len za číry obrad. Nie, boli to náročné skutky.

Predstavte si, že ste zhrešili a chystáte sa vyznať svoje hriechy a priniesť obetu. To bolo možné len v jeruzalemskom chráme, a preto by ste si museli naplánovať púť - možno niekoľkodňové putovanie peši či jazdu na koni - po prašných, skalnatých cestách hemžiacich sa zbojníkmi a divou zverou.

Podľa druhu a závažnosti hriechu by ste museli obetovať kozu, ovcu, či dokonca býka. Mohli ste ho priviesť so sebou, alebo ak ste mali peniaze, kúpiť ho od jeruzalemských obchodníkov. Pravdaže, zviera by ste museli zvládnuť, čo v prípade býka môže byť dosť náročné. A to by bol len začiatok vášho pokánia.

Keď už by ste dorazili do Jeruzalema, priviedli by ste svoje zviera na vonkajšie nádvorie chrámu. Vo vnútornom nádvorí by ste oznámili dôvod obety. Potom pred oltárom by vám niekto podal nôž a vy - úplne sám - by ste to zviera zabili. Vy sám by ste boli mäsiarom! Zarezali by ste zviera a stiahli by ste z neho kožu. Rozštvrtili by ste ho. Oddelili by ste mu nohy, vybrali vnútornosti a všetko postupne podali kňazovi, aby to spálil. Odstránili by ste aj všetky nečistoty z čriev. A spievali by ste aj kajúčne žalmy, kým by kňaz zachytával krv zvieraťa a kropil ňou oltár.

Toto všetko tvorilo „úkon pokánia“, na ktorý hriešnik nikdy nemal zabudnúť. Odborník na Starý zákon Gordon Wenham opísal tieto obety do úplných podrobností vo svojom komentári ku knihám *Levitikus*

a *Numeri*. Svoj výklad končí slovami: „Každý čitateľ Starého zákona, ktorý má aspoň trochu predstavivosti, čoskoro si uvedomí, že tieto staroveké obety boli veľmi silným zážitkom. Súčasné cirkevné obrady popri nich vyzerajú nudné a jednotvárne. Staroveký veriaci nemusel len počúvať kňaza a zaspievať zopár hymnov. Aktívne sa zapájal do bohoslužby. Musel vybrať nepoškvrnené zviera zo svojho stáda, priviesť ho do svätyne, zabiť ho, vlastnoručne rozštvrtiť a nakoniec sa prizerať, ako ho pred jeho očami spália."

Keď ste v Starom zákone prinášali obeť, bol to veľmi osobný, no zároveň i verejný úkon; bol pokorujúci a niečo vás stál. Museli ste obetovať dobytok, ktorý v poľnohospodárskej kultúre predstavuje majetok - hospodársku moc. Niet žiadnych pochybností: Boh žiadal od svojho ľudu úprimné oľutovanie hriechu a skutočne osobnú obeť.

Ako často museli Izraeliti vykonať takúto obeť? Obyčajní ľudia vyznávali svoje hriechy aspoň raz za rok v čase Veľkej noci a kňazi v Deň zmierenia.

A SLZY LÚTOSTI TEČÚ

Boží ľud časom obohatil a rozvinul slovník kajúcnosti, vyznania hriechov a pokánia slovami i hymnami, no aj gestami a skutkami. Vyznanie hriechov vtedy ako aj dnes nebolo len duchovným úkonom; bolo niečím, čo stelesňoval hriešnik. Niekedy to bolo niečo, čo vyjadroval aj svojím telom. Bolo vonkajším znakom duševného stavu človeka. Predstavovalo sviatosť Starej zmluvy. Neznamená to, že bolo len čírym obradom. Hriešnici prejavovali svoju ľútosť a lásku nielen milými slovami, ale hlavne zložitými a krvavými úkonmi; a tieto skutky zase spätne prehĺbili ich ľútosť a pokoru.

Pripomínam: tieto vyznania viny neboli len obyčajnými duchovnými cvičeniami; boli veľmi živé. Neboli súkromnou vecou jednotlivca; konali sa v chráme pred zhromaždeným Izraelom či pred jeho zástupcami, kňazmi.

„Keď Achab počul tieto slová, roztrhol si rúcho, na telo si opásal kajúci pás a postil sa, spal vo vrecovine a chodil sklúčený" (*1 Kr 21, 27*).

„Nato Dávid a starší, poobliekaní do vrečovín, padli na tvár a Dávid hovoril Bohu: „Nerozkázal som ja spočítať ľud? Ja som teda zhrešil, ja som spáchal zlo!" (*1 Krn 21, 16-17*).

„Izraeliti sa zhromaždili, postili sa, obliekli sa do vrečovín a posypali sa prachom. Keď sa izraelskí súkmeňovci odlúčili od všakových cudzozemcov, vstali a vyznávali svoje hriechy a nepravosť svojich otcov" (*Neb 9, 1-2*).

Vrecočina, prach, plač, padanie na tvár - toto boli v staroveku spoločné znaky verejného vyznania vín. Izraeliti ich používali úplne spontánne, aby vyjadrili ľútosť nad svojimi hriechmi. A metafora je dokonalá, lebo hriech je príčinou smrti - skutočnou stratou duchovného života, čo je oveľa smrteľnejšie než obyčajná smrť. Hriešnici preto majú dobrý dôvod nariekať.

My, súčasní hriešnici, môžeme sa od svojich starovekých predchodcov veľa naučiť. A tak to určite urobili aj prví kresťania.

NOVÝ SÚDNY PORIADOK: PLNÝ ROZKVET SVIATOSTI

Kajúce skutky Izraelitov boli hlboké a osobné. Určite si ich zapamätali; a museli dlhodobo poznačiť život mnohých ľudí. Keď teda Ježiš a apoštoli hovoria o vyznaní hriechov a odpustení, mali by sme pamätať, čo pre nich tieto slová znamenali, a mali by sme mať v živej pamäti aj skutky, ktoré ich sprevádzali.

Nemôžeme plne chápať Nový zákon, ak nerozumíme sviatostiam Starého zákona. Ježiš neprišiel, aby vymenil zlé za dobré; prišiel, aby vzal niečo veľké a sväté - niečo, čo začal už sám Boh - a priviedol to k božskému naplneniu.

Vezmime si napríklad Pánovu paschu (prechod). Starý izraelský sviatok označoval noc, keď každá rodina Božieho ľudu obetovala baránka, aby anjel smrti ušetril jej prvorodeného syna (*Ex 12*). Pascha prvorodeného predstavuje jednu z kľúčových udalostí v dejinách Izraela; no podľa významu sa nedá porovnať s paschou (prechodom) Krista, Božieho Baránka, ktorý prišiel zachrániť celý svet. Izrael svoju zmluvu s Bohom obnovoval každý rok na sviatok Paschy. No prechod Krista - jeho utrpenie, smrť a zmŕtvychvstanie - sa každý deň sprítomňuje vo svätej omši.

Avšak Stará zmluva sa neskončila, nezanikla, neopotrebovala sa; skôr sa znovuzrodila v Novej zmluve

Ježiša Krista. Obety Starej zmluvy vo svojej forme nikdy neboli dostatočné a vždy sa za nimi skrývalo niečo väčšie. Boh ich ustanovil, aby boli predobrazom budúceho naplnenia - poukazovaním na budúcu veľkosť a vlastnou nedostatočnosťou.

Človek aj s obetami a starovekými sviatosťami pokánia znovu a znovu hrešil; a ani jedna obeta nemohla dokonale milujúcemu Otcovi vynahradiť urážky jeho nekonečnej Božej dokonalosti. Jeruzalemský veľkňaz podľa *Listu Hebrejom* „veľa ráz prináša tie isté obety, ktoré nikdy nemôžu odstrániť hriechy" (*Hebr* 10, 11).

Staré obyčaje nestačia. Keby mali sviatosti zbaviť svet i jednotlivcov hriechu, musel by ich vysluhovať sám Boh. A tak aj urobil.

MRZÁK BOŽÍ

„Mýliť sa je ľudské, odpúšťať božské." Tieto slová tisíce rokov pred Alexandrom Popom, ktorý ich napísal, boli punčom izraelského náboženstva. Ľudia hrešili; ba aj „spravodlivý padne sedem ráz za deň" (pórov. *Pris* 24, 16). No odpustenie týchto hriechov je len v Božej pôsobnosti. Vyznanie hriechov a obety nezaväzovali Boha k odpusteniu. Mýliť sa bolo ľudské; no odpúšťať bolo božské, zvrchované právo Boha.

Keď teda Ježiš niekomu povedal, že sa mu odpúšťajú hriechy, vidíme, že tým postavil ľudí pred dilemu: buď si uzurpoval moc, ktorá patrila Bohu, alebo bol jeho vtelením. Nikde to nie je zobrazené vernejšie než v príbehu Ježišovho stretnutia s ochrnutým mužom, ktorý nájdeme v troch zo štyroch evanjelií.

„Povedal ochrnutému: ‚Synu, odpúšťajú sa ti hriechy.' Sedeli tam aj niektorí zákonníci a v srdci

uvažovali: „Čo to tento hovorí? Rúha sa! Kto môže okrem Boha odpúšťať hriechy?“ Ježiš hneď svojim duchom spoznal, že tak rozmýšľajú, a povedal im: „Prečo si to myslíte vo svojich srdciach? Co je ľahšie - povedať ochrnutému: »Odpúšťajú sa ti hriechy,« alebo povedať: »Vstan, vezmi svoje lôžko a choď!«? Ale aby ste vedeli, že Syn človeka má na zemi moc odpúšťať hriechy“ - povedal ochrnutému: „Hovorím ti: Vstaň, vezmi si lôžko a choď domov!“ (Mk 2, 5-11)

„Odpúšťajú sa ti hriechy.“ Ježiš si týmito slovami nárokuje moc, akú nemá ani veľkňaz v chráme. Keď hlása úplné odpustenie hriechov, preukazuje *božskú* moc. Pre Ježiša bolo uzdravenie duše väčším a „božskejším“ skutkom než uzdravenie tela. Vlastne uzdravoval telo preto, aby zdôraznil uzdravenie duše. Uzdravenie je vonkajším znakom (významnejšej) vnútornej skutočnosti.

To malo nesmierne dôsledky. Tí, ktorí boli svedkami Ježišových skutkov, museli sa rozhodnúť: Buď uveria v jeho božstvo, alebo ním opovrhnu ako človekom, ktorý sa rúha. Zákonníci Ježiša vo svojich srdciach obvinili z rúhania. Cirkev ho zasa nazvala Bohom.

SLUŽOBNÍCI ODPUSTENIA

Každý veriaci by mal veriť v Kristovu moc odpúšťať hriechy. Navyše si musíme uvedomiť, že Ježiš prikázal vykonávať túto moc určitou formou. V deň svojho zmŕtvychvstania sa zjavil svojim učeníkom a povedal im: „Pokoj vám. Ako Otec poslal mňa, tak i ja posielam vás.“ Potom urobil niečo zvláštne. Podelil sa s nimi - prvými kňazmi Nového zákona - o svoj vlastný život a moc. „A keď to povedal, dýchol na nich a hovoril im:

„Prijmite Ducha Svätého. Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú zadržané“ (/» 20, 22-23).

Ustanovil ich za kňazov, aby mohli vysluhovať sviaťosť, no aj za sudcov, aby súdili skutky veriacich. Dal im teda väčšiu moc, než akú mali predtým kňazi Izraela (pozri *KKC* 553, 979, 981, 1444). Rabíni označovali túto starozákonnú moc kňazov slovami „zväzujúca a rozväzujúca“. A Ježiš použil práve tieto slová, aby opísal to, čo dáva svojim učeníkom. Pre rabínov zviazať a rozviazať znamenalo posudzovať, či niekto ostane v spoločenstve s vyvoleným národom, alebo či ho oddelia od spoločného života a bohoslužby. Teda v súlade s rabínskym chápaním kňazi mali moc zmierovať a exkomunikovať.

Avšak Ježiš nemal túto moc iba odovzdať. Tým, že túto starú službu naplnil, pridal jej nový rozmer. Cirkevné úrady už nevyhlasovali čisto pozemské rozsudky. Keďže Cirkev prijala moc od vteleného Boha, mala rovnakú moc ako on. „Veru, hovorím vám: Čo zviažete na zemi, bude zviazané v nebi, a čo rozviažete na zemi, bude rozviazané v nebi“ (*Mt* 18, 18).

Aby apoštoli mohli mať takúto moc nad dušami, museli počuť nahlas vyznané hriechy (alebo vyznané verejne). Ináč by nemohli vedieť, čo majú zviazať a čo rozviazať.

SPOLOČNÝ ZÁKLAD

Ježiš aj jeho apoštoli boli Židmi, vernými synmi Izraela. Ako Židia mali spoločné dedičstvo, spoločné spomienky a spoločný jazyk náboženskej skúsenosti. Keď Ježiš hovoril o odpustení a vyznaní hriechov, čerpal z týchto spomienok, z jazyka a skúsenosti a plne si uvedomoval, čo jeho slová znamenajú pre Židov, ktorí ho počúvali.

Keď apoštoli počuli Ježiša hovoriť o odpustení a vyznaní hriechov, pochopili ho vo svetle toho, čo poznali - v kontexte sviatostí Starej zmluvy, o ktorých sme hovorili v predchádzajúcej kapitole. Znovu treba zdôrazniť, že Ježiš Starú zmluvu nielen uzavrel; on ju naplnil. Jej krásu vložil do širších súvislostí. Stará zmluva je tajomne ukončená Novou - a zároveň v nej obsiahnutá.

S týmto vedomím by sme si mali znovu prečítať, čo napísali apoštoli, a mali by sme sa pokúsiť pochopiť ich slová tak, ako ich chápali oni sami - prevziať od nich slovník a spomienky, ktoré mali s Ježišom spoločné.

„Ak vyznáme svoje hriechy, on (Boh) je verný a spravodlivý," hovorí svätý Ján, „a odpustí nám hriechy a očistí nás od každej neprávosti" (1 Jn 1, 9). Svätý Pavol ďalej vysvetľuje, že spoveď je úkon, ktorý robíme „ústami", nielen srdcom či v mysli (*Rim* 10, 10).

Komu potom vlastne musíme vyznať svoje hriechy? Samozrejme, že Bohu, no tak, ako to ustanovil skrze Ježiša Krista - hriechy sa vyznávajú kňazovi. Svätý Jakub sa venuje vyznaniu hriechov na konci výkladu posvätných povinností duchovenstva. Výraz, ktorý používa pre duchovenstvo, je grécke slovo *presbuterous*, ktoré doslovne znamená „starší", no ktoré je základom anglického slova *priest* (kňaz):

„Je niekto z vás chorý? Nech si zavolá starších (*presbuterous*) Cirkvi; a nech sa nad ním modlia a mažú ho olejom v Pánovom mene. Modlitba s vierou uzdraví chorého a Pán mu uľaví; a ak sa dopustil hriechov, odpustia sa mu. Vyznávajte si *teda* (preto) navzájom hriechy a modlite sa jeden za druhého, aby ste ozdraveli" (*Jak* 5, 14-16).

Kedykoľvek sa v Písme stretnete so slovom *preto*, opýtajte sa sami seba, načo tam je. V tomto úryvku

Jakub jasne spája vyznanie hriechov s kňazovým poslaním uzdravovať. Keďže kňazi uzdravujú, voláme ich, aby nám pomazali telo, keď sme chorí; a *preto* ich o to horlivejšie vyhľadávame, aby nám dali uzdravujúcu sviatosť odpustenia, keď naša duša trpí v hriechu.

Všimnite si, že svätý Jakub nevyzýva spoločenstvo veriacich, aby vyznali hriechy samotnému Ježišovi; ani im nehovorí, aby vyznávali svoje hriechy v tichosti svojho srdca. Môžu tak urobiť, no nebudú verní Božiemu slovu, ktoré im hlásal svätý Jakub - aspoň dovtedy nie, dokiaľ si *navzájom*, a osobitne *presbyterovi*, kňazovi, nevyznajú nahlas svoje hriechy. V ňom je postava Otca stále v pozadí.

Boh už od Adama viedol svoj ľud k vyznávaniu hriechov určitým a účinným spôsobom. Teraz, v plnosti času, vo veku Kristovej Cirkvi, to môžu robiť dokonale.

PRVÉ SPOVEDE

Na tomto mieste nám môže pomôcť, keď si poopravíme všeobecne nesprávny názor na prvé generácie kresťanov. Mnoho ľudí v súčasnosti sa mylne domnieva, že kresťanstvo jednoducho náhle zanechalo myšlienky a zvyky starovekého Izraela - že bolo niečo také úplne nové, čo Ježišovi súčasníci sotva dokázali pochopiť.

Pravda je však úplne iná. V skutočnosti prví kresťania zachovávali mnohé zvyky judaizmu, ktoré nadobudli novú silu. Kresťania si stavali vlastné synagógy a až do roku 70 po Kristovi sa stretávali v jeruzalemskom chráme. Niektorí dodržiavali tradičný sabat, ako aj Pánov deň v nedeľu. Kresťania konali bohoslužby, počas ktorých používali mnohé modlitby, požehnania a liturgické formy judaizmu. V posledných rokoch bádatelia nanovo objavili a zdôraznili „židovské korene

kresťanskej liturgie" a mnohí veľkí učitelia sa usilovali presne dokázať, ako sa rituálne obety Izraela vyvinuli do rituálnej obete, ktorá je základom kresťanského života: do svätej omše.

To isté platí pre to, čo dnes Cirkev nazýva sviatosťou spovede, sviatosťou pokánia, sviatosťou odpustenia, sviatosťou zmierenia. Nový Izrael, Katolícka cirkev, nezanechal účinnú prax svojich predchodcov. Takto vidíme vyznávať hriechy prvých kresťanov, ako aj každú nasledovnú generáciu.

Myšlienka vyznania hriechov sa dva razy objavuje v najstaršom židovsko-kresťanskom dokumente, ktorý sa okrem Biblie zachoval. *Didaché* alebo *Učenie dvanástich apoštolov* je súborom morálnych, vieroučných a liturgických poučení. Niektorí súčasní učitelia tvrdia, že niektoré jeho časti vznikli v Palestíne alebo v Antiochii okolo roku 48 po Kristovi.

„Budeš vyznávať svoje hriechy v Cirkvi," prikazuje *Didaché*. A dodáva: „Nepôjdeš sa modliť so zlým svedomím" (4, 14). Toto nájdeme na konci dlhého zoznamu morálnych prikázaní a poučení o pokání.

Jedna z ďalších kapitol hovorí o dôležitosti spovede pred prijatím Eucharistie: „Keď sa teda zhromaždíte v Pánov deň, lámate chlieb a vzdávajte vďaky [v gréčtine eucaristesate]. Ale najprv sa vyznajte zo svojich hriechov, aby bola vaša obeta čistá" (14, 1).

Neskôr približne medzi rokmi 70 až 80 po Kristovi sa v *Liste pripisovanom Barnabášovi* doslovne opakuje prikázanie z *Didaché*: „Budeš vyznávať svoje hriechy v Cirkvi. Nepôjdeš sa modliť so zlým svedomím" (19).

Didaché aj *Barnabáš* naznačujú, že kresťania verejne vyznávali svoje hriechy; „v Cirkvi" možno preložiť aj ako „v zhromaždení". Vieme, že Cirkev na mnohých miestach práve takto vykonávala pokánie. Tento úkon zanikol v neskorších storočiach z duchovných

dôvodov, ktoré sa dajú ľahko uhádnuť - ušetriť kajúcnikovi zahanbenie, ušetriť obeť od hanby, aj z jemnocitu. Aj takto Cirkev preukazovala svoje milosrdenstvo, ktoré trvá až dodnes.

Ďalších svedkov nájdeme na začiatku nasledujúceho storočia. Okolo roku 107 po Kristovi svätý Ignác, antiochijský biskup, rozvíja myšlienku pokánia v službe spoločenstvu, keď píše Filadelfčanom v Malej Ázii: „Všetkých, ktorí konajú pokánie, Pán obdarí odpustením, ak sa kajúčne obrátia k Bohu a k spoločenstvu s biskupom" (*List Filadelfčanom 8, 1'*). Podľa svätého Ignáca znakom kresťana, ktorý vytrvá, je vernosť spovedi: „Veď všetci Boží a Ježišovi Kristovi sú s biskupom. Aj všetci, ktorí sa kajúčne vracajú do jednoty Cirkvi, aby žili podľa Ježiša Krista, budú Boží" (*List Filadelfčanom 3, 2*).

Alternatíva spovede bola pre cirkevných Otcov jasná a hrozivá. Rímsky pápež svätý Klement roku 96 po Kristovi napísal: „Lebo je pre človeka lepšie, keď vyznáva svoje hriechy, ako keď si zatvrdí srdce" (*List Korinťanom 51, 3*).

ČO S TÝMI, KTORÍ ODPADLI OD VIERY?

Aj keď túto sviatosť máme odo dňa Ježišovho zmŕtvychvstania, kresťania ju praktizovali rôzne. Aj cirkevné učenie o pokání sa časom rozvinulo. Základ sviatosti sa však nemení, aj keď v každej dobe môže vyzeráť ináč.

Napríklad v niektorých krajinách biskupi kedysi učili, že isté hriechy - a to vražda, smilstvo a zapretie viery - sa môžu vyznať, no nebudú v tomto živote odpustené. Kresťan, ktorý spáchal niektorý z týchto hriechov, už nikdy nemohol prijať Eucharistiu, no mohol dúfať v Božie milosrdenstvo v hodine smrti. Inde biskupi také hriechy odpúšťali, no až vtedy, keď hriešnici vykonali

ťažké pokánie, ktoré mohlo predstavovať aj roky ťažkej práce. Časom Cirkev pozmenila tieto úkony, aby boli menej náročné a aby povzbudila kresťanov nachádzať v Eucharistii silu prekonať hriech a aby predišla zúfalstvu kajúcnikov.

Nie všetci kresťania s radosťou vítali návrat hriešnikov. Niektorí tvrdili, že Cirkev je lepšia bez takých slabochov. Tento problém vyvrcholil v severnej Afrike, kde bol kartáginským biskupom Cyprián (248-258 po Kristovi). Bolo to obdobie prenasledovania; niektorí kresťania išli odvážne na smrť, kým iní, žiaľ, pod hrozbou smrti či mučenia sa zriekli Krista. Niektorí z tých, ktorí „odpadli“ od viery, neskôr oľutovali svoje rozhodnutie a prosili o opätovné prijatie do Cirkvi. Narazili však na trpký odpor iných kresťanov, ktorí prežili mučenie a nezapreli Krista.

Cyprián chcel, aby kajúcnici mohli po skutkoch pokánia predpísaných Cirkvou znovu prijímať Eucharistiu. Žiadal všetkých veľkých i malých hriešnikov, aby využívali sviatosť zmierenia; lebo v období prenasledovania nevedia ani dňa, ani hodiny, kedy ich Pán povolá. (Naozaj, nikdy nevieme deň ani hodinu nášho posledného súdu.) Svätý Cyprián hovorí:

Prosím vás, milovaní bratia, aby každý jeden z vás vyznal svoje hriechy, kým je ešte na tomto svete, kým môže byť jeho spoveď prijatá, kým zadosťučinenie a odpustenie skrze kňaza potešuje Pána. Obráťme sa k Pánovi celým svojím srdcom a vyznajme svoju ľútosť nad hriechmi so skutočným zármutkom, prosme Boha o zmilovanie... On sám nám hovorí, ako ho máme prosiť: „Obráťte sa ku mne celým svojím srdcom, pôstom i plačom a nárekom, roztrhnite si srdcia, a nie rúcho“ (Joel 2, 12).

Cyprián použil slová proroka Joela, aby „kresťanský“ ľud vyzval k vyznaniu vín. Prečo? Lebo prorok, Spasiteľ i svätec rovnako chápali vyznanie hriechov, obrátenie a zmluvu. Úlohou Cirkvi, počnúc samotným Kristom, bolo hlásať toto chápanie ako evanjelium, radostnú zvesť: „V jeho (Kristovom) mene sa bude všetkým národom, počnúc od Jeruzalema, hlásať pokánie na odpustenie hriechov" (*Lk 24, 47*).

Pri čítaní spisov cirkevných Otcov zisťujeme, že kdekoľvek ľudia vyznávali Krista, vyznávali svoje hriechy kňazom. Vidíme to v spisoch svätého Ireneja z Lyonu, ktorý pôsobil vo Francúzsku v rokoch 177 až 200 po Kristovi. Nájdeme to i v spisoch Tertuliána v severnej Afrike okolo roku 203, ako aj v spisoch svätého Hipolyta Rímskeho okolo roku 215. Egyptský učenec Origenes okolo roku 250 napísal o „odpustení hriechov skrze pokánie... keď sa hriešnik... nehanbí vyznať svoj hriech Pánovmu kňazovi a hľadať uzdravenie podľa toho, ktorý hovorí: Vyznal som sa ti zo svojho hriechu a nezatajil som svoj priestupok. Povedal som si: «Vyznam Pánovi svoju nepravosť.» A ty si mi odpustil zlobu môjho hriechu" (*Ž 32, 5*).

NAJLEPŠIE MIESTO V DOME

Všetko spolu súvisí. Boh si želá, aby sme vyznávali svoje hriechy, lebo je to predpoklad jeho milosti. Toto je jeho nemenný odkaz od čias Adama a Kaina cez každú generáciu Kristovej Cirkvi. Bol milosrdný už od počiatku, no jeho milosrdenstvo sa zjavovalo až postupne. V Starom zákone prikázal Izraelitom postaviť „trón milosti" - trón samotného Boha - a dať ho do svätostánku nad archu zmluvy. K trónu nemohol pristúpiť nikto okrem veľkňaza, ba aj on sa k nemu mohol priblížiť len

raz do roka, v Deň zmierenia, keď trón kropil obetnou krvou za hriechy ľudí.

V Starej zmluve bol trón milosti nedostupný a prázdny. V Novej zmluve na trón konečne zasadne veľkňaz, Ježiš, ktorý cíti s ľudskými slabosťami (pozri *Hebr 4, 15*). A navyše tento veľkňaz nechce, aby sme ostali stáť a chvieť sa od strachu. Chce, aby sme k nemu pristúpili. „Pristúpme teda s dôverou k trónu milosti, aby sme dosiahli milosrdenstvo a našli milosť a pomoc v pravom čase“ (*Hebr 4, 16*).

Túto výzvu možno uskutočniť len vďaka plnosti Božieho zjavenia. Lebo milosť, milosrdenstvo je najväčšou Božou vlastnosťou. Prečo je najväčšia? Nie preto, lebo sa vďaka nej lepšie cítime, alebo že nás priťahuje väčmi než Božia moc, múdrosť a dobrota. Je to jeho najväčšia vlastnosť, lebo je spojením a podstatou jeho moci, múdrosti a dobroty. Dokážeme rozpoznať jeho vlastnosti súvisiace s mocou, poznaním a dobrotou. No milosrdenstvo je niečo viac. Zahŕňa všetky tri predchádzajúce vlastnosti. Milosrdenstvo je Božia moc, múdrosť a dobrota v jednom. Boh ukázal Mojžišovi, že milosrdenstvo sa spája s jeho menom, ktoré pre Izraelitov predstavovalo jeho samého: „Ukážem ti všetku dobrotu a vyslovím pred tebou meno Pána. Zľutujem sa, nad kým budem chcieť, a láskavý budem, ku komu budem chcieť“ (*Ex 33, 19*).

Milosrdenstvo sa nám plne zjavilo v Ježišovi Kristovi. Je však dôležité, aby sme ho správne chápali. Milosrdenstvo nie je súciť. Nie je ani povolením „trúfalo hrešiť“, lebo vieme, že nakoniec nám aj tak Boh odpustí. Ako uvidíme v nasledujúcich kapitolách, milosrdenstvo neodstraňuje všetok trest, skôr zabezpečuje, aby každé uložené pokánie slúžilo ako prostriedok uzdravujúceho milosrdenstva. Svätý Tomáš Akvinský tvrdil, že milosrdenstvo a spravodlivosť sú neodlučiteľné: „Spravodlivosť

a milosrdenstvo sú také spojené, že sa navzájom zmierňujú: spravodlivosť bez milosrdenstva je krutosť, milosrdenstvo bez spravodlivosti je rozklad."

Katolícka encyklopédia to podáva stručne: „Milosrdenstvo nie je väčšie než spravodlivosť, no prevyšuje ju a premieňa hriešnika na spravodlivého človeka tým, že prináša ľútosť a otvorenosť pre Ducha Svätého."

PRAVÉ VYZNANIE HRIECHOV: SPEČATENÉ SVIATOSŤOU

Ako všetky cirkevné obrady aj svätá spoveď sa v priebehu storočí menila - prispôbovala sa rôznym potrebám, morálnemu prostrediu či kultúram. No základ spovede sa nikdy nezmenil. Zostal tým, čím ho Kristus vždy chcel mať: neprestajnou službou odpustenia a uzdravenia.

Obrad sa mnohoroako menil. V niektorých obdobiach a na niektorých miestach kresťania vyznávali hriechy pred verejným zhromaždením; v dobách, ako je naša, je spoveď súkromná vec medzi kajúcnikom a kňazom. V období prvej Cirkvi niektorí biskupi povoľovali pokrstenému veriacemu vyspovedať sa len raz za života. V dobách, ako je naša, Cirkev odporúča pristupovať k sviatosti zmierenia aspoň raz za mesiac a najmenej raz za rok.

Ďalšia vec, ktorá sa zmenila, je prísnosť skutku pokánia, stanoveného Cirkvou. V období ranej Cirkvi mohli tí, ktorí vyznali veľmi ťažké hriechy - ako vraždu, smilstvo či odpadnutie od viery -, znovu pristúpiť k svätému prijímaniu až po dlhom čase pokánia podľa vtedajších predpisov. Títo hriešnici strávili aj celé roky na modlitbách, robili skutky pokánia a dobročinnosti, kým opäť mohli prijať Eucharistiu. Ba nemohli zostať ani v kostole počas celej svätej omše; museli odísť spolu s nepokrstenými pred začiatkom eucharistickej modlitby.

Rozvoj častej a súkromnej spovede sa zvyčajne pripisuje východným mníchom. Na Západe táto forma spovede mala horlivých šíriteľov medzi írskymi mníchmi, ktorí chodili ako misionári po celej Európe. V siedmom storočí sviatosť nadobudla približne takú formu, akú má dnes.

No aj v súčasnosti sa môže forma sviatosti zmeniť. Cirkev dáva tomuto obradu viac voľnosti ako iným. Bežné a „vhodné miesto na vyznanie hriechov je kostol alebo oratórium“, spovednica s mriežkou alebo zástenou. Niekedy kajúcnik uprednostní anonymnú spoveď, keď kňaz nevidí jeho tvár, inokedy sa radšej spovedá priamo tvárou v tvár kňazovi, akoby boli starí priatelia. Niekedy ľudia vyznávajú svoje hriechy na bojisku; inokedy duchovné uzdravenie prichádza na nemocničnom lôžku pri dlhej nevyliciteľnej chorobe. Môžem svedčiť o rôznych vlastných skúsenostiach so spoveďou. Vo chvíľach, keď nebola poruke spovednica, mohol som túto sviatosť prijať v najrôznejších situáciách: pri prechádzke mestom, jazde autom, či čakaní na letisku.

No čím viac sa menia okolnosti, tým väčšmi zostáva sviatosť nemenná. V tejto kapitole si najprv rozoberieme podstatu učenia Cirkvi a potom učenie v praxi, teda súčasnú podobu slávania tejto sviatosti.

SEDEM STATOČNÝCH

Avšak predtým, než začneme rozprávať o sviatosti zmierenia, mali by sme si priblížiť sviatosti vo všeobecnosti.

Čo je sviatosť? V druhej kapitole sme použili klasickú definíciu: Sviatosť je viditeľný znak neviditeľnej milosti. Ďalej môžeme povedať, že sviatosť Novej zmluvy je „vonkajší znak ustanovený Kristom na udeľovanie

milosti". Milosť je Boží život, ktorý sa nám udeľuje skrze tieto úkony, ktoré Kristus zveril svojej Cirkvi. Cirkev rozlišuje sedem sviatostí: krst, Eucharistiu, birmovanie, zmierenie, pomazanie chorých, manželstvo a kňazstvo. Týchto sedem sa delí na sviatosti iniciácie (krst, Eucharistia, birmovanie), sviatosti uzdravenia (zmierenie a pomazanie chorých) a sviatosti povolania (manželstvo a kňazstvo).

Sviatosti Novej zmluvy sú „nové" skrze Ježiša, no nie v tom zmysle, že sú novotami. Lebo ani samotná Nová zmluva nie je v tomto zmysle nová. Je skôr obnovením toho, čo prví kresťania nazývali „večnou zmluvou", zmluvou, ktorá je nadčasová. Presnejšie sa dá preložiť ako „Obnovená zmluva" - dokonalá obnova toho, čo Boh opakovane vykonal v dejinách ľudstva.

Uzavrel zmluvu. V staroveku bola zmluva právnym a liturgickým prostriedkom, ktorým dve strany uzavreli rodinný zväzok. Manželstvo bolo zmluvou; osvojenie dieťaťa bolo zmluvou. Vždy, keď Boh uzavrel zmluvu s človekom - ako urobil s Adamom, Noemom, Abrahámom, Mojžišom a Dávidom -, obnovil zväzok medzi sebou a svojím ľudom. Zmluva bola zvyčajne spečatená istými vonkajšími znakmi: prísahou, spoločným jedlom a obetou.

Príchodom Krista celé Božie dielo v Starej zmluve nestratilo svoju opodstatnenosť. Nejestvuje priepasť medzi Starou a Novou zmluvou. Nová zmluva je prisľúbená v Starej; a Stará zmluva sa plní v Novej. Znaký Starej zmluvy - prísaha, pokrm, obeta - nachádzajú dokonalosť vo sviatostiach Novej zmluvy. „Hľa," povedal Ježiš, „všetko robím nové" (*Zjv* 21, 5). Všetko obnovuje, keď ustanovuje svoju dokonale obnovenú zmluvu. Všetky sviatosti Novej zmluvy sú zamerané na Eucharistiu, ktorá je aj spoločným pokrmom, aj obetou. Všetky sviatosti vyzývajú sväté Božie meno a zaväzujú ako

prísahy. A navyše v Novej rovnako ako v Starej „liturgia obnovy zmluvy“ je „osobitne spojená s odpustením hriechov“. No práve v Novej zmluve moc je dokonalá a odpustenie je úplné.

(Mimochodom, latinské slovo pre *prísahu* je *sacramentum* - sviatosť, z čoho vzniklo anglické *sacrament*. Toto slovo v Cirkvi znamená súčasne „zaväzujúcu prísahu“ i „posvätný obrad“ a jeho používanie sa datuje od roku 110 po Kristovi.)

Vyznanie hriechov nás pripravuje stať sa hodnejšími prijať Eucharistiu. Stávame sa čistejšou nádobou božského života, ktorý dostávame v milosti sviatostí. Spoveď nás disponuje na obnovu zmluvy, nášho rodinného zväzku so všemohúcim Bohom. Bez tohto odpustenia môžeme k nemu pristupovať len ako otroci k pánovi, so zrakom spusteným k zemi. No slová rozhradenia nám umožňujú vzhliadnuť naňho so vztýčenou hlavou a nevinnými očami, ako deti pozerajú na svojho milovaného otca.

Ako to sviatosť zmierenia dokáže? Podrobnosti obradu sa občas menili; no v *Katechizme katolíckej cirkvi (KKC)* stojí: „Napriek týmto zmenám, ktorými v priebehu storočí prešla disciplína a slávenie tejto sviatosti, možno v nej rozoznať tú istú *základnú štruktúru*“ (1448). Sviatosť pokánia tvoria dva rovnako podstatné prvky. Na jednej strane sú úkony kajúceho hriešnika a na strane druhej pôsobenie Boha službou Cirkvi.

Všetko je to však v istom zmysle Božie dielo, lebo skutky pokánia, ktoré robíme, sú skutkami hriešnika, „ktorý sa obracia *pod vplyvom Ducha Svätého*“ (KKC 1448). No musíme prijať Božiu vôľu a usilovať sa ju plniť. Aké úkony teda tvoria našu časť sviatosti? Tradičia udáva tri: pokánie, spoveď a zadosťučinenie. Inými slovami, sviatosť si vyžaduje, (1) aby sme oľutovali svoje hriechy, (2) jasne prejavili svoju ľútosť tým, že ich

vyznáme, a (3) vykonali skutok pokánia alebo zadosťučinenia, ktorý nám udelí kňaz - spovedník. Priblížme si teraz tieto jednotlivé úkony.

1.

Musíme oľutovať svoje hriechy. Zaužívané slovo pre ľútosť je *kajanie sa*. Bez ľútosti nemôžeme prijať túto sviatosť; lebo jej základom z našej strany je naše ospravedlnenie sa Bohu, ktorého sme urazili. Naše kajanie sa nemusí byť dokonalé; nemusí prýštiť z čistej lásky. Môže mať pôvod napríklad aj v strachu z Božieho trestu. Aj to je dobrý začiatok a Božia milosť v nás dokončí započaté dielo a vynahradí to, čo chýba našej ľútosti. No musíme si dať predsavzatie, že zmeníme svoj život a v budúcnosti sa vyhneme hriechom, ktoré sme vyznali. Mali by sme si aj predsavziať, že sa vyhneme spoločnosti a miestam, ktoré nás privádzajú do pokušenia. Tradícia toto predsavzatie nazýva „pevné rozhodnutie napraviť sa“ a nájdeme ho aj v modlitbách zvaných formy ľútosti: „Pevne si zaumieňujem, že s tvojou pomocou budem konať pokánie, chrániť sa hriechu a vyhýbať sa príležitosti hrešiť.“

Niektorí ľudia si pomyslia: „Keď katolíci vyznajú svoje hriechy kňazovi, môžu ďalej hrešiť vždy, keď sa im zachce.“ No toto nie je pravda nielen vo vzťahu ku katolíkom, ale ku každému náboženstvu, ktoré zdôrazňuje pokánie. Ľútosť má byť skutočná; rovnako skutočné musí byť aj pevné rozhodnutie napraviť sa. Harvardský filozof William James povedal: „Hrešil by som ako Dávid, keby som dokázal ľutovať ako Dávid“ (pozri Ž 51).

Teda myšlienka, že po spovedi možno ďalej hrešiť, je úplný klam. Ak totiž hriešnik svoje hriechy naozaj neľutuje - pokiaľ nepristupuje k sviatosti s ľútosťou a nevyzná úprimne, pokorne a úplne všetky ťažké hriechy -,

sviatosť mu nezaručí rozhrešenie a hriechy mu nebudú odpustené. A navyše hriešnik spácha svätokrádež.

Sám Ježiš chcel, aby človek zmenil svoj život, keď mu dal rozhrešenie. Stál pred ženou, ktorú pristihli pri cudzoložstve, a povedal jej, že ju neodsudzuje. No potom dodal: „Choď a už nehreš“ (*Jn* 8, 11). Aj dnes skrze svoju Cirkev žiada to isté.

2.

Musíme vyznať svoje hriechy. Písmo rozoznáva dva druhy hriechov: smrteľný hriech a všedný hriech (pozri *I Jn* 5, 16-17). Smrteľný hriech, ako už napovedá jeho názov, je ťažším z nich, lebo zabíja Boží život v duši. Smrteľný hriech nás duchovne zabíja. Vždy sa týka vážnych vecí - najdôležitejších vecí v živote. Aj neveriaci často poznajú závažnosť týchto priestupkov. Napríklad vražda je smrteľný hriech a všeobecne sa považuje za zločin; to isté platí pre veľkú krádež, krivú prísahu a smilstvo. Iné vážne prehrešky však vidno len očami viery. Napríklad dobrovoľné a bezdôvodné vynechanie nedeľnej bohoslužby je smrteľný hriech.

Vždy, keď pristupujeme k sviatosti zmierenia, musíme vyznať všetky smrteľné hriechy, ktoré sme spáchali od poslednej spovede. Musíme jasne vysvetliť, akého smrteľného hriechu sme sa dopustili a koľkokrát. Ak zatajíme nejaké smrteľné hriechy, spoveď je neplatná. Dobrovoľne zamlčať smrteľný hriech je samo osebe smrteľným hriechom. A keďže sviatosť je prísaha pred Bohom, takéto zamlčanie predstavuje istým spôsobom krivú prísahu.

Nemusíme nevyhnutne vyznať všedné hriechy - *Katechizmus* ich nazýva „každodenné previnenia“ -, no Cirkev, svätí a mystici to vždy odporúčali (pozri *KKC* 1458).

Pri spovedi je dôležité pamätať si, že Bohu nehovoríme nič, čo by už nevedel. On pozná naše hriechy lepšie

než my sami. Vedel o Adamovom hriechu, keď chcel, aby sa priznal. Rovnako to bolo aj s Kainom. Chce, aby sme vyznali svoje hriechy nie kvôli nemu, ale pre svoje vlastné dobro, lebo vie, že spoveď je dôležitým krokom v procese uzdravenia a na ceste k svätosti.

Vyznanie je nevyhnutné, no jestvujú situácie, keď ho kňaz môže vynechať a udeliť len rozhrešenie (pozri *KKC* 1483). Vo chvíľach veľkého nebezpečenstva, keď je viacero ľudí v smrteľnom ohrození - uprostred boja alebo keď sa má zrútiť lietadlo - kňaz môže dať „všeobecné rozhrešenie“. No aj vtedy musia kajúcnici oľutovať svoje hriechy, aj keď ich nemusia vyznať. A ak kajúcnik prežije, musí si čo najskôr vykonať normálnu svätú spoveď.

3.

Musíme vykonať uložený skutok pokánia či zadosťučinenie. Po kňazovom rozhrešení vykonáme nejaký skutok pokánia, ktorý nám určí spovedník. Môžete to byť modlitba, milodar, skutky milosrdenstva, služba blížnemu, dobrovoľné odriekania, obety, a predovšetkým trpezlivé prijímanie kríža, ktorý musíme niesť (pozri *KKC* 1460). Zvyčajne to závisí od závažnosti a druhu hriechov.

Je dôležité vykonať skutok pokánia hneď, aby sme naň nezabudli. Ak zabudneme, rozhrešenie ostáva platné; no premeškali sme úžasnú príležitosť duchovne rásť a možno sme spáchali aj všedný hriech.

Keďže naše hriechy sú zločinmi proti všemohúcemu Bohu, naše nepatrné skutky pokánia nikdy nebudú plným zadosťučinením, lebo naše priestupky sú závažnejšie, ak ich spáchame voči vznešenejším osobám. Uvedme si príklad zo spoločnosti: je rozdiel, či udriete suseda, alebo prezidenta štátu. Za prvý čin vás môže čakať žaloba či sťažnosť, za druhý by vás však určite zavrili, alebo

možno až zastrelili. Nikto nie je vznešenejší než Boh; jeho vznešenosť je večná, a tak mu nikdy nebudeme môcť vynahradiť to, čím sme sa voči nemu prehrešili.

No Kristus vynahrádza to, čo my nedokážeme, práve vo sviatosti zmierenia. Tam je pôvod celej tejto sviatosti. Dielo zmierenia je hlavne dielom Krista a on ho dokonal na kríži. Skrže sviatosti máme podiel na jeho diele, jeho milosti a dobrodeniach.

Konáme pokánie, aby sme napravili škody spôsobené hriechom, ale aj aby sme obnovili a posilnili svoj zväzok lásky s Kristom a s Božím ľudom. V tejto súvislosti musím znovu citovať *Katechizmus*: „Takéto pokánia nám pomáhajú pripodobňovať sa Kristovi, ktorý sám raz navždy odpýkal naše hriechy. Umožňujú nám stať sa spoludedičmi vzkrieseného Krista, lebo ‚s ním trpíme‘ (*Rim 8, 7*)“ (*KKC 1460*).

NA DRUHÉJ STRANE MRIEŽKY - KŇAZ

Toto všetko naznačuje, že niekto prijíma našu spoveď. A ten niekto je pravdaže Ježiš Kristus. Naozaj len Boh môže odpúšťať hriechy. No Ježiš túto moc odovzdal Cirkvi zastúpenej kňazmi. Vdýchol Ducha Svätého na prvých duchovných otcov, apoštolov, a povedal im: „Prijmite Ducha Svätého. Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené.“ Evanjelium tu používa rovnaké grécke sloveso, ktorým sa aj na iných miestach opisuje Ježišova výnimočná moc odpúšťať hriechy (pozri *Lk 7, 48*; *Mt 9, 2*). V istom zmysle sa nič nezmenilo. Moc odpúšťať mal vždy len samotný Boh. Teraz však Boh poveril druhých, aby odpúšťali *v jeho mene*, a dal na to istý a sviatostný znak.

Kristus skrže kňaza odpustí hriešnikom a určí konkrétny spôsob, ako hriešnik môže vykonať skutok

pokánia. Pokánie určuje kňaz. Cirkev sa modlí za hriešnika a spolu s ním koná skutok pokánia. A navyše kňaz môže kajúcnikovi poradiť, ako prekonať pokušenie a rozvíjať sa v čnosti.

Najdôležitejším úkonom kňaza je však rozhrešenie. Ak sme sa kajali, vyznali hriechy a vykonali zadosťučinenie, potom tieto slová v nás pôsobia úžasne, s božskou mocou. Lebo formula rozhrešenia nie je Božím prísľubom nevšímať si naše hriechy či nechať minulosť minulosťou. Takýto názor je absurdný a v skutku nezlučiteľný so vševediacim a večným Bohom.

Slová rozhrešenia nie sú len nejakou recitáciou kňaza (pozri *KKC* 1548-1551). Sú to slová Boha, ktoré s mocou vyslovuje nad nami - tak ako s mocou hovoril nad vodami pri stvorení sveta, tak ako s mocou hovorí nad chlebom, keď ho nazýva svojím telom. Božie slovo je stvoriteľské a účinné. Takáto je aj moc, ktorú používa vo sviatosti zmierenia. Stvoriť znamená utvoriť niečo z ničoho. Boh nás slovami rozhrešenia obnovuje, ako by nás nanovo stvoril. Keď sa kráľ Dávid modlil: „Bože, stvor vo mne srdce čisté!“ (*Ž* 51, 10), naozaj to tak myslel. Boh zase sľúbil, že na takéto modlitby odpovie: „Dám vám nové srdce... Odstránim z vášho tela srdce kamenné a dám vám srdce z mäsa“ (*Ez* 36, 26).

Táto moc sa najväčšmi prejavuje vtedy, keď kajúcnik vyzná smrteľný hriech. Lebo takýto hriešnik je na tom oveľa horšie ako Lazár po štyroch dňoch v hrobe (pozri *Jn* 11, 38-44). A smrteľné hriechy sú oveľa odpornejšie a hanebnejšie než zápach nejakej mŕtvoly. Pretrvávajúce následky takých hriechov nás spútavajú ako obväzy na Lazárovom tele a bránia nám konať dobro, prežívať lásku a dosiahnuť trvalý pokoj.

No slová rozhrešenia všetko zmenia. Keď kajúci hriešnici počujú tieto slová, mali by zažiť rovnaký otras ako už dlho pochovaný muž, keď začul Ježiša povedať:

„Lazár, poď von!“ Hriech predstavuje väčšiu smrť, než je smrť tela; a tak Ježiš rozhrešením robí väčší zázrak ako ten, ktorý urobil pri Lazárovom hrobe.

Tradícia tento zázrak naozaj nazýva „milosť vzkriesenia“. Prečo? Ako napísal istý teológ, „povstávame z duchovnej smrti k životu v milosti“. Nazýva sa aj milosťou „uzdravenia, lebo skrze ňu a za ochotnej pomoci hriešnika liečia sa rany hriechu“.

Formula rozhrešenia vyjadruje všetky základné prvky sviatosti zmierenia.

*Milosrdný Boh Otec,
ktorý smrťou a zmŕtvychvstaním svojho Syna
zmieril svet so sebou
a zoslal Ducha Svätého na odpustenie hriechov,
nech ti službou Cirkvi udelí odpustenie a pokoj.
A ja ťa rozhrešujem od tvojich hriechov
v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.*

KTO POTREBUJE KŇAZA?

Nekatolíci často namietajú, že kňaz je v tomto procese odpúšťania nepotrebný, že kresťania môžu svoje hriechy vyznať priamo Bohu. Pravdaže môžeme; no nemôžeme si byť istí odpustením, pokiaľ sa nespovedáme tak, ako to chcel sám Boh. Už sme rozoberali úryvok z *Evanjelia podľa Jána*, kde Ježiš ustanovil kňazov, aby odpúšťali hriechy. Už sme prebrali aj Jakubovu výzvu k vyznaniu hriechov, ktorou zakončuje svoju rozpravu o duchovenstve a sviatostiach. Základ sviatosti ustanovenej v Novej zmluve je pevný a v praxi sa naň nadväzuje už od čias prvých kresťanov.

Božia zvrchovanosť nie je ohrozená, keď sa Boh delí o svoju moc s inými. Moc stále patrí jemu. Kristus ako

Kňaz stojí za kňazom. Je Kňazom v kňazovi a ako Kňaz pôsobí skrze kňaza. Nejdeme teda ku kňazovi namiesto toho, aby sme išli ku Kristovi. Nejdeme k spovedníkovi namiesto toho, aby sme išli k Pánovi milosrdenstva. Prichádzame k milosrdnému Pánovi a on nám hovorí, aby sme išli k spovedníkovi. Kristus ustanovil túto sviatosť pre zdravie našej duše. Hriech je ako infekcia, pre ktorú musíme ísť k lekárovi, aby nám predpísal lieky, a potom sa riadime jeho pokynmi, lebo mu dôverujeme.

Toto jasne chápala prvotná Cirkev. V štvrtom storočí svätý Bazil povedal: „Hriechy sa musia vyznať tým, ktorým bolo zverené vysluhovanie Božích sviatostí“ (*Pravidlá*, 288). V tom istom storočí svätý Ambróz povedal, že „Kristus dal svoju moc apoštolom a z apoštolov prešla na kňazov“ (*Opokání U*, ii, 12). A aká úžasná je to moc! Svätý Ján Zlatoústý v piatom storočí napísal, že „kňazi dostali moc, ktorou Boh neobdaril anjelov ani archanjelov: ...môžu odpúšťať naše hriechy“ (*O kňazstve* 3, 5-6).

Iba Boh má nadprirodzenú moc konať zázraky, no vyberá si na to prostredníkov, keď povoláva istých služobníkov, ako napríklad Mojžiša, aby vykonali diela, ktoré nijaký iný smrteľník nedokáže. Boh používa svoje stvorenia, lebo takto ho oslavujú. Vychováva nás tak, ako dobrý otec vychováva svoje deti. Keď teda vidíme kňazov konať to, čo môže konať len Boh, nedokazuje to, že kňaz odpútava našu pozornosť od Boha. Je to dôkaz, že Boh sa o nás stará tak, ako prisľúbil.

A navyše to robí tak ako vždy: skrze zmluvu, prisahu, zväzok a požehnanie. A tak každú spoveď začíname slovami: *Požehnajte ma, otče*.

ČO SA VLASTNE DEJE SO SVETOM - ZHRNUTIE

„Čo sa deje so svetom?“ Táto otázka vedie k dlhým, hlbavým kázňam či rozsiahlym spisom o úpadku civilizácie. G. K. Chesterton na ňu odpovedal dvoma krátkymi slovami: „Ja som.“

Spoveď jestvuje preto, že, že všetci sa dopúšťame hriechov. Vyznať svoje hriechy znamená prijať zodpovednosť za svoje skutky a ich následky, statočne vziať vinu na svoje plecia, priznať, že sme sa sami rozhodli zhrešiť, a všetko toto urobiť - ako najlepšie vieme - bez výhovoriek, zapierania či prikrášľovania.

Nepadne nám to ľahko. Aj keď niekedy priznáme istú vinu pri malých prehreškoch, zvyčajne rýchlo nasleduje „ale...” a opis poľahčujúcich okolností. „Ja som robil len to, čo aj ten a ten.” - „Poslúchol som len rozkazy.” - „Ako som mal vedieť...?” - „Tak ma vychovali.” Alebo použijeme slávne vykrúcanie sa komika Flipa Wilsona: „Diabol ma naviedol.”

Čo sa vlastne deje so svetom? Je jednoduché preskúmať nedostatky spoločnosti, Cirkvi a celého ľudstva a prísť s ťažkou diagnózou: Je to zlyhanie rodinných hodnôt, zničenie ekosystému, či najnovšie morálna kríza v Cirkvi. No stojí nás veľa síl vstať pri svätej omši a čestne povedať: „Zhrešil som myšlienkami, slovami, skutkami a zanedbávaním dobrého.”

HRIECH A ÚPRIMNOSŤ

Stojí nás veľa odvahy pokľaknúť v spovednici a konkrétne sa obviňovať zo všetkých hriechov. No to vždy bol nevyhnutný dôsledok uzavretia vzťahu s Bohom. Všetci chceme zakúsiť Božiu blízkosť, pomoc, otcovskú lásku. To všetko však nevyhnutne súvisí s tým, že si uvedomujeme jeho dobrotu, čistotu a neomylný súd. Prorok Izaiáš sa nečakane ocitol pred Bohom obklopeným slávou a obkoleseným anjelmi. Čo urobil? Vyznal sa: „Beda mi, som stratený. Veď ja som muž s nečistými perami a bývam medzi ľuďmi s nečistými perami a na vlastné oči som videl kráľa, Pána zástupov" (Iz 6, 5). Apoštol Peter bol svedkom jediného malého zázraku a hneď sa vrhol k Ježišovým nohám a prosil ho: „Pane, odíď od mňa, lebo som človek hriešny" (Lk 5, 8).

Hriech nepochádza zvonku; sídli hlboko vo mne i vo vás. „Lebo zo srdca vychádzajú zlé myšlienky, vraždy, cudzoložstva, smilstvá, krádeže, krivé svedectvá, rúhanie. Toto poškvrňuje človeka" (Mt 15, 19-20).

Čo sa teda deje so svetom? *Ja* som, lebo *ja* hreším a moje hriechy vychádzajú z temnôt môjho srdca.

Je to naozaj jednoduché, také jednoduché ako dve slová, len päť písmen. Samotný hriech je však zložitá vec, ktorá vyžaduje, aby sme ho bližšie určili. Je mnoho druhov hriechu. „Hriechy možno rozlišovať podľa ich predmetu... alebo podľa čností, ktorým protirečia či už nadmierou, alebo nedostatkom, alebo podľa prikázaní, s ktorými sú v rozpore. Možno ich zoradiť aj podľa toho, či sa týkajú Boha, blížneho, alebo samého hriešnika. Možno ich rozdeliť na hriechy duchovné a telesné alebo aj na hriechy spáchané myšlienkami, slovami, skutkami alebo zanedbaním" (KKC 1853). Existuje azda až priveľa spôsobov, ako „pokrájať tento nechutný koláč".

V tejto kapitole sa pokúsime zostaviť základný zoznam rôznych druhov hriechu. Je to nepríjemné, no niekto to musí urobiť, a ten niekto ste vy a ja.

RÚCHO MILOSTI

Hriech nemožno pochopiť, ak nepochopíme milosť. Nemôžeme pochopiť, čo strácame, ak najskôr nepochopíme, čo máme. Lebo keď zhrešíme, strácame milosť; a väčšej straty nad ňu niet.

Krstom sa stávame „účastnými na Božej prirodzenosti" (2 Pt 1, 4). Stávame sa súčasťou Krista, ktorý je jediným Božím Synom, a my tak máme podiel na jeho synovstve. Sme súčasťou Najsvätejšej Trojice. Základným dôsledkom krstu je naše prijatie do Božej rodiny. Kresťan ako adoptívny syn alebo dcéra, zjednotený s jednorodeným Božím Synom, môže nazývať Boha „Otcom".

Tento božský život, ktorý dostávame, nazýva sa posväcujúca milosť. Slovo *milosť* pochádza z gréckeho slova *charis*, čo znamená „dar". *Posväcujúci* pochádza z latinských slov „robiť svätým". Jedine Boh je svätý; no skrze svoj dar nám umožňuje mať podiel sa na jeho svätosti. Nejestvuje nijaký väčší dar (pozri KKC 1997).

Tradícia nám hovorí, že tento dar je „stály" - to znamená, že je to trvalý stav, „stála a nadprirodzená dispozícia, ktorá zdokonaľuje dušu, aby ju urobila schopnou žiť s Bohom a konať z lásky k nemu" (KKC 2000). Žiť týmto životom znamená žiť v stave milosti.

My si však slobodne môžeme vybrať, či prijmeme tento dar, alebo ho skrze hriech odmietneme. Hriech je hocikaký čin - myšlienka, slovo, skutok, či zanedbanie -, ktorý uráža Boha, porušuje jeho zákon, či odmieťa poriadok jeho stvorenia.

VEĽKÉ ZANEDBANIE

Všimnite si, že môžeme zhrešiť aj zanedbaním - pasivitou, mlčaním, tým, že neurobíme niečo, čo by sme mali. Niekedy tieto hriechy pochádzajú zo zanedbania, inokedy sú výsledkom voľby; tak či tak ostávajú hriechmi. *List Hebrejom* nám hovorí: „Lebo ak už slovo, ktoré vyslovili anjeli, bolo pevné a každý priestupok a neposlušnosť dostali spravodlivú odplatu, ako unikneme my, keď zanedbáme takú spásu?" (2, 2-3). Keď Ježiš v *Evanjeliu podľa Matúša* 25 hovorí o súde a pekelnom ohni, hovorí takmer výlučne o hriechoch zanedbania. „Pane, a kedy sme ťa videli hladného alebo smädného, alebo ako pocestného, alebo nahého, alebo chorého, alebo vo väzení a neposlúžili sme ti?" (25, 44). Ježišova odpoveď neprípúšťa nijaké zanedbanie: „Veru, hovorím vám: Čokoľvek ste neurobili jednému z týchto najmenších, ani mne ste to neurobili" (25, 45).

Zanedbanie je sotva zanedbateľný hriech. V skutočnosti môže byť smrteľným hriechom. Napríklad je chabá výhovorka povedať, že sme vynechali nedeľnú bohoslužbu, lebo sme zabudli, že je nedeľa. „Slovo ohlásené anjelmi" (pozri *Hebr 2, 2*) nám prikazuje, aby sme *pamätali* na Pánov deň a svätili ho. *Zabudnutie* je priamym porušením prikázania. V našom duchovnom ako aj bežnom živote môže zábudlivosť zabíjať.

Ako môže nášmu prirodzenému životu uškodiť zmrzačenie alebo ho úplne ukončí samovražda, tak môže hriech poškodiť alebo zničiť náš nadprirodzený život. A práve tak, ako skrze sviatosť dostávame život milosti, tak ho musíme skrze sviatosť aj obnoviť - a to skrze sviatosť zmierenia.

MIERA ÚMRTNOSTI

To nás opäť privádza k základnému rozdeleniu hriechov, ktorému sme sa stručne venovali v predošlej kapitole. Jestvuje všedný hriech a smrteľný hriech. Jednoduché povedané, všedný hriech raní náš nesmrteľný život, ťažký ho úplne zabíja. Všetný hriech je znakom duchovnej choroby, ťažký hriech značí duchovnú smrť.

Smrteľný hriech ničí život istejšie než hocijaká zbraň či choroba. Človek, ktorý spáchal smrteľný hriech, je mŕtv vy viac ako týždňová mŕtvola - aj keď jeho myseľ a telo naďalej prejavujú všetky známky biologického života.

Takáto smrť je jediná vec, ktorej Ježiš svojím nasledovníkom kázal báť sa: „Nebojte sa tých, ktorí zabíjajú telo, ale dušu zabiť nemôžu. Skôr sa bojte toho, ktorý môže i dušu i telo zahubiť v pekle" (*Mt* 10, 28). Peklo - „ohnivé jazero" v *Knihe Zjavenia* - je nevyhnutným dôsledkom voľby spáchať hriech. Lebo ak v človeku umrie božský život, taký človek nemôže mať podiel na Božom živote v nebi. Ak neprijímame Krista, nie sme schopní života v Najsvätejšej Trojici.

Čo robí hriech smrteľným? Sú to tri dôležité kritériá: vážna vec, plné vedomie a uvážený súhlas.

Cirkevná tradícia a Písmo jasne určujú, ktoré hriechy sú smrteľné. Niekedy sa vina jednotlivca zníži, keď si neuvedomoval, že nejaký čin je hriechom - možno o tom nevedel alebo nemohol konať z vlastnej vôle, možno bol prinútený alebo zmanipulovaný. Musíme sa však vyhýbať pokušeniu nadmerne využívať tieto možnosti, lebo nesieme istú zodpovednosť za vlastnú nevšímavosť voči kresťanskej morálke alebo za určité okolnosti, ktoré ponúkajú príležitosť k hriechu.

Aby bolo naše vyznanie hriechov platné, musíme vyznať všetky smrteľné hriechy (aspoň tie, o ktorých vieme), ktoré sme spáchali od poslednej svätej spovede.

ZATVRDNUTÉ SRDCA NEDOSIAHNU ODPUSTENIE

Jestvuje taký smrteľný hriech, pre ktorý niet odpustenie? Ježiš povedal: „Ľuďom sa odpustí každý hriech i rúhanie, ale rúhanie proti Duchu sa neodpustí. Ak niekto povie niečo proti Synovi človeka, odpustí sa mu to. Kto by však povedal niečo proti Duchu Svätému, tomu sa neodpustí ani v tomto veku, ani v budúcom" (*Mt* 12, 31-32).

Teológovia, svätci i hriešnici diskutujú o zmysle tohto úryvku takmer celé dve tisícročia. Niektorí zastávajú takú širokú definíciu, že väčšina ľudí môže strácať nádej, či niekedy dosiahne nebo. Iní ju zase tak zužujú, že sa zdá takmer nemožné spáchať neodpustiteľný hriech.

Učenie Cirkvi ako vždy volí zlatú strednú cestu. Cirkvi nás varuje, že naozaj sa môžeme ocitnúť v stave, kde niet odpustenia. Slovom *Katechizmu*: „Božie milosrdenstvo nemá hraníc, ale kto vedome a dobrovoľne odmieta prijať ľútosťou Božie milosrdenstvo, odmieta odpustenie svojich hriechov a spásu, ktorú mu ponúka Duch Svätý. Takáto zatvrdnutosť môže priviesť ku konečnej nekajúcnosti a do večného zatratenia" (*KKC* 1864).

Toto má logiku. Ak si odtňeme ruky a nohy, už nikdy nevyhráme olympijský desaťboj. Ak neľutujeme, nemôžeme čakať odpustenie.

Farizeji, o ktorých Ježiš hovoril v úryvku o „neodpustení“, neodmietli len oľutovať svoje viny, ale obvinili Božieho Syna z najstrašnejších hriechov. Nielenže odmietli uznať jeho božskú moc, ale ho aj obvinili, že koná „mocou kniežaťa zlých duchov" (*Mt* 12, 24). Takto na seba uvalili trvalé a večné duchovné zaslepenie. Ich príklad má vo všetkých nás vzbudiť posvätný strach. No nikdy nesmieme zúfať.

Je taký hriech zriedkavý, či bežný? Pápež Ján Pavol II. povedal: „Treba dúfať, že len málo ľudí zotrúva až do konca na tomto stanovisku vzbury alebo priamo odporu proti Bohu.“ A ďalej cituje svätého Tomáša Akvinského: „V tomto živote netreba zúfať nad spásou žiadneho človeka, ak vezmeme do úvahy Božiu všemohúcnosť a milosrdenstvo“ (*Reconciliatio et paenitentia*, 17).

NIE BEZVÝZNAMNÁ VEC

„Každá nepravosť je hriechom," hovorí svätý Ján, „ale je aj hriech, ktorý nevedie k smrti“ (1 Jn 5, 17). Všetdný hriech je názov, ktorým označujeme chyby menšej závažnosti. Nejestvuje taká vec ako nehriešna lož; no nie každá lož je taká závažná ako krivá prisaha či falošné obvinenie. Krivo prisahať je teda smrteľný hriech; no len pre márnivosť klamať o svojom veku môže byť všetdný hriech.

Všetdný hriech oslabuje našu myseľ. Zraňuje nášho ducha, aj keď nás nezabíja. Pápež Ján Pavol II. napísal: „Všetdný hriech nepozbavuje posväcujúcej milosti, priateľstva s Bohom, lásky, a preto ani večnej blaženosti“ (*Reconciliatio et paenitentia*, 17). Môžeme prísť do neba, ak sa v hodinu smrti nevyznáme zo všetdných hriechov, no najskôr musia byť očistené z našej duše; lebo „nič poškvrnené nevstúpi“ do Božieho večného života (*Zjv 21,21*).

Nemusíme vyznať všetdné hriechy. Môžu nám byť odpustené aj inak. Napríklad vždy, keď pristupujeme k svätému prijímaniu, naše všetdné hriechy sú úplne zmazané. Môžeme prosiť o odpustenie všetdných hriechov a dosiahnuť ho odriekaním úprimnej ľútosti. Biblia nám hovorí, že všetdné hriechy môžu byť odpustené aj zásahom druhých: „Ak niekto vidí, že jeho brat

pácha hriech, ktorý nevedie k smrti, nech prosí, a Boh mu dá život, totiž tým, čo páchajú hriech, ktorý nevedie k smrti" (1Jn 5, 16).

No urobíme najlepšie, ak postrehneme tieto malé hriechy a začneme proti nim bojovať hneď aj tým, že budeme hľadať ich odpustenie vo sviatosti zmierenia. Tá nám dá milosť v budúcnosti ich prekonať a spovedník nám môže dať veľmi konkrétnu a praktickú radu, ako najlepšie túto milosť využiť. Úvod *Obradu sviatosti pokánia* (7b) nám hovorí, že vyznanie všedných hriechov nie je len „psychické cvičenie“. Je to „ustavičné úsilie o zdokonalenie krstnej milosti. Keď totiž nosíme vo svojom tele Kristovo zomieranie, má sa v nás čoraz zjavnejšie prejavovať aj Ježišov život“. Nijaký hriech - nech je hocako malý - nie je zlučiteľný so životom Krista, ktorý je naveky bez hriechu. Ak chceme rásť v jeho živote a ak chceme, aby v nás rástol jeho život, musíme pevne stáť za svojím predsavzatím viac už nehrešiť, alebo aspoň (na začiatok) hrešiť menej.

Nesmieme sa dať odradiť, ak opakovane upadáme do všedného hriechu. No nesmieme sa ani vzdať predsavzatia úplne sa ho zbaviť. Nesmieme podceňovať škodu, ktorú môžu napáchať všedné hriechy. Niektoré lži sú menšie než iné, no nejestvuje nič také ako „malá“ či „nevinná“ lož. Pápež Ján Pavol II. učil: „Nesmieme zabudnúť, že všedné hriechy môžu hriešnikovi spôsobiť nebezpečné rany.“ Všedné hriechy, najmä tie návykové, ešte väčšmi oslabujú našu odolnosť voči smrteľnému hriechu. Sú ostrým hrotom klinca hriechu v našom živote.

Vyznanie týchto hriechov nám dáva veľkú silu. Ján Pavol II. povedal: „Už len vyznanie týchto hriechov s vyhlídkou na sviatostné odpustenie nám pomáha uvedomiť si svoju hriešnosť pred Bohom a konať nápravu.“ A tak vyzbrojení milosťou a dobrou radou môžeme odhodlane pokračovať na ceste k dokonalosti. „Takto

kajúcnik dospieva k ‚zrelosti muža, k miere plného Kristovho veku‘ (*Ef 4, 13*) a navyše ‚žije podľa pravdy a v láske všestranne vrástá do toho, ktorý je hlavou, do Krista‘ (*Ef 4, 15*)“ (*Generálna audiencia* 11. marca 1984).

NIJAKÝ HRIECH NIE JE OSTROV

Každý hriech je osobný. Nieкто sa niekde rozhodne, že spácha ten či onen hriech, či už všedný alebo smrteľný. No nijaký hriech nie je izolovaný. Hriechy plodia ďalšie hriechy nielen v hriešnikovi, ale aj v druhých. Keď hrešíme, meníme morálne prostredie, možno najskôr nebadateľné; no potom sa naše chyby zlúčia s drobnými previneniami mnohých ďalších a pôsobia ako morálna snehová guľa, ktorá sa valí dole svahom. Z niečích malých hriechov v tichosti vyvstanú niečie väčšie hriechy a tento proces degradácie napreduje - až kým sa nieкто nerozhodne zvrátiť ho.

Každý hriech je osobný čin. Okrem toho nesieme zodpovednosť aj za hriechy spáchané inými, keď pri nich spolupracujeme, a to:

- keď na nich máme priamu a dobrovoľnú účasť,
- keď ich prikazujeme, radíme, chválime alebo schvaľujeme,
- keď ich neoznámime alebo im nezabráname vtedy, keď sme povinní to urobiť,
- keď chránime tých, čo páchajú zlo (pozri *KKC* 1868).

Nesmieme len nečinne stáť. Keď ľudia hrešia, je našou morálnou povinnosťou zasiahnuť. Svätý Ambróz napísal: „Nielen za každé zlé slovo, ale za každé mlčanie sa budeme zodpovedať.“ Spomeňte si: biblický

vzor nestarania sa o druhých predstavuje Kain, ktorý sa pýtal: „Či som ja strážca svojho brata?“ Samotná otázka prezrádza jeho pokrivené zmýšľanie. Bol predsa *bratom* svojho brata a to malo stačiť, aby mu na ňom záležalo. Ak sme Božie deti, musíme v blížnych vidieť svojich bratov a sestry; musíme im ukázať správnu cestu, ak to potrebujú, a pomôcť im ďalej rásť. A aj nám musia naši súrodenci v Kristovi ukázať správnu cestu, ak z nej zídeme. Takto beží život v dobrej rodine.

Hriechy, ktoré vyznávame, sú osobné a naše vlastné. Moje sú moje. Tvoje sú tvoje. Každý nesie zodpovednosť za svoje. No nie sú to jediné hriechy, ktoré nás ovplyvňujú a oslabujú. Keďže žijeme v spoločnosti a v rodine, nedokážeme sa ubrániť vplyvu hriechov svojich blížnych. Aj keď má každý hriech len jedného pôvodcu - jedného hriešnika, ktorý sa rozhodne zhrešiť -, všetky hriechy majú spoločný pôvod. Všetky pochádzajú v istom zmysle z prvotného hriechu.

SMRTEĽNÝ OMYL

Aký to bol hriech? Pozrime sa, ako sa to všetko začalo v knihe o počiatku, v *Knihe Genézu*. Boh stvoril prvého človeka, Adama, v stave milosti. Bol v stave Božieho synovstva vďaka milosti, ktorú mu udelil Boh, keď „vdýchol do jeho nozdier dych života“ (*Gn 2, 7*). Okrem nadprirodzeného života mal Adam všetky prirodzené schopnosti a nadprirodzené dary: napríklad nesmrteľnosť a rozum spolu s nadľudskými schopnosťami. A okrem toho žil v raji po boku dokonalej ženy, s ktorou vládol nad celou zemou.

Boh za to žiadal len jedno. „A Pán Boh prikázal človekovi: „Zo všetkých stromov raja môžeš jesť. Zo stromu poznania dobra a zla však nejeď! Lebo v deň, keď

by si z neho jedol, istotne zomrieš'" (*Gn 2, 16-17*). Zdá sa, že žiadal maličkosť - všetky bohatstvá sveta a večný život za zrieknutie sa istého druhu ovocia! Zdá sa to až príliš jednoduché. No pre Adama a Evu to bola najťažšia skúška.

Než budem pokračovať, chcel by som upozorniť na jednu zvláštnosť v hebrejskom texte *Genezis*. Úryvok preložený ako „istotne zomrieš“ nezodpovedá presne originálu. V hebrejskom texte sa vlastne opakuje slovo *zomrieť*; v skutočnosti tam teda stojí: „Zomrieš, istotne zomrieš.“ Opakovanie v hebrejčine slúži na zdôraznenie slova (urobiť z neho „viac“ alebo „istotne“); no nám pripadá opakovanie slova *zomrieť* zvláštne. Veď nie je možné byť „mŕtvejší“ ako mŕtvy.

Co to môže znamenať? Najväčší staroveký židovský vykladač Písma Filón z Alexandrie vysvetľuje, že existujú dva druhy smrti: smrť tela a smrť duše. „Smrť človeka je oddelením duše od tela," napísal. „No smrť duše značí rozklad čností a nástup skazenosti. Preto Boh nehovorí len ‚zomrieš', ale ‚zomrieš smrťou', a tým nenaznačuje bežnú smrť, ale smrť zvláštnu, ktorá predstavuje dušu zmietajúcu sa v rôznych druhoch vášni a skazenosti. A táto smrť je prakticky protikladom smrti, ktorá čaká nás všetkých."

A presne túto smrť si zvolil Adam.

HADIA FALOŠ

Jeho voľba sa zdá šialená alebo hlúpa; no nie je ani jedno. Adam mal v záhrade len jedného nepriateľa. Umelecké diela zvyčajne zobrazujú tohto „plaza" ako nevýrazného hada, no *Kniha Genezis* (3, 1) ho opisuje ináč. Hebrejské slovo pre hada je *nahash* a má oveľa viac významov. Najčastejšie označuje hada (pozri

Num. 21, 6-9), no používa sa aj pri označení zlých dra-
kov (pozri Iz 27, 1; Zjv 12, 3; 9). Všeobecný význam
slova *nahash* je teda niečo, čo jedovato hryzie (pozri
Prís 23, 32; Ž 58, 4).

Je zrejmé, že Adam mal dočinenia so strašnou, životu
nebezpečnou silou. A navyše had sa chopil niečoho, čo
je prirodzené každému stvoreniu so smrteľným telom:
inštinktívneho strachu z umierania. Had zvádza Adama
sľubmi, no skryto mu aj hrozí. *Katechizmus Katolíckej
cirkvi* vidí v hadovi samého satana (pozri č. 391) a bliž-
šie ohraničuje moc, ktorou zvedol Adama a spôsobil
mu veľkú duchovnú i telesnú škodu (č. 395 a 394).

Adam sa bál hada aj smrti. Bál sa o svoj život väč-
šmi než o svoju ženu; lebo neurobil nič, aby ju chránil.
Väčšmi sa bál smrti než toho, že hriechom urazí Boha.
Nepredstúpil pred hada s odvahou mučeníka. Ani sa
nepriinútil volať k Bohu o pomoc. Plný pýchy a strachu
nevydal ani hláska. A potom spolu so ženou neposlú-
chol Pánov zákaz. Jedli zo zakázaného ovocia. A zvy-
šok sú dejiny spásy.

Zomreli Adam a Eva? Ak pod smrťou rozumiete du-
chovnú smrť, o ktorej hovorí Filón, tak áno. Ak pod
smrťou rozumiete smrteľný hriech a stratu Božej milos-
ti, tak áno, zomreli - opravdivejšie a úplnejšie, než keby
ich telá roztrhal diabolský granát.

Áno, zomreli takouto smrťou. Prečo Boh vystavil
Adama a Evu takejto skúške? Lebo sa za ňou skrývalo
niečo väčšie. Adam s Evou dostali život v milosti, no to
bol len predstupeň k niečomu väčšiemu. Boh chcel, aby
táto milosť bola semienkom slávy. Adam bol stvorený
v raji, no *pre* nebo. Boh chcel, aby Adam mal podiel
na vnútornom živote Najsvätejšej Trojice, ktorý spočíva
v sebadarovaní: Otec prejavuje lásku Synovi; Syn mu
ju úplne vracia darom svojho vlastného života; a láska
medzi Otcom a Synom je tretia božská osoba, Duch

Svätý. Aby Adam mohol mať podiel na tomto živote, musel by ho začať žiť na zemi, v raji. Musel by sa úplne obetovať. A práve to nedokázal.

PRASKLINA HRIECHU

Dedičný hriech je výraz, ktorý používame pri opise prvého previnenia človeka - Adamovho pádu. Zároveň ním vyjadrujeme dôsledky či vplyv tohto pádu. Pre Adama bol prvotný hriech osobný a konkrétny. Pre nás je to neosobný, abstraktný hriech. No tu rozlišujeme; neoddeľujeme, lebo všetko je to jeden celok. Je to puto, ktoré spája hriech vo všetkých jeho podobách.

Keď učitelia hovoria o tajomstve dedičného hriechu, často používajú prirovnanie „škvrna na duši“. No to je len prirovnanie. Hriech vo svojej podstate nie je škvrna; nie je to duchovná substancia. Vôbec nie je niečím. Hriech je *nedostatok* niečoho, neprítomnosť niečoho, a to posväcujúcej milosti. Adamov hriech spôsobil, že z ľudského stvorenia sa vytratila prítomnosť Najsvätejšej Trojice. V tom spočíva podstata dedičného hriechu. Musíme hriech priblížiť tak, že vysvetlíme, čo nie je. Je nedostatkom niečoho nevyhnutného pre človeka na to, aby dosiahol svoj konečný cieľ v Bohu. Chýbajúca posväcujúca milosť nás bezpochyby vrhá do tmy, slepoty a smrti.

No je veľmi dôležité, aby sme pochopili, že dedičný hriech nie je *niečo*, čo sa prenáša biologicky alebo psychicky. Avšak zároveň môžeme hovoriť o prvotnom hriechu ako o niečom dedičnom. Pápež Pius XI. napísal, že „dedičný hriech je dedičná, aj keď nie osobná vina Adamových potomkov, ktorí zhrešili v tomto svojom praotcovi, je to strata milosti a tým aj večného života s náklonnosťou na zlé, ktorú musí každý v sebe

potláčať a premáhať milosťou, pokáním, bojom a mravným úsilím" (encyklika *Mit Brentender Sorge*).

Aj voľba slova - *previnenie* - vás môže viesť k presvedčeniu, že dedičný hriech je niečo, čo nás robí vinnými. Vôbec nie! Predstavte si *previnenie* v zmysle Sanandreaského zlomu, pukliny v zemskej kôre, ktorá vystavuje Kaliforniu napospas ničivým zemetraseniam. A presne to isté spôsobuje *prasklina* dedičného hriechu v našej duši. Nie je to *moje previnenie*, no je ako prasklina, ktorá pretína moju dušu a oddeľuje ma od Boha.

Prvotný hriech je dedičné, no neosobné previnenie Adamovho potomstva: „Previnenie jedného prinieslo odsúdenie všetkým ľuďom... neposlušnosťou jedného človeka sa mnohí stali hriešnikmi" (*Rim 5, 18-19*).

Tajomstvom samozrejme je, ako sme v Adamovi zhrešili. V istom zmysle sme zhrešili v Adamovi, lebo sme s ním tajomne spojení: *biologicky* - sme jeho potomstvo a *teologicky* - je počiatkom našej zmluvy. Ako náš praotec nás zastupuje pri uzatváraní zmluvy s Bohom. A pretože porušil zmluvu, my, jeho potomci, dedíme následky. Predstavte si názorný príklad z prostredia medziľudských vzťahov: keby som zle viedol svoje obchody a zbankrotoval, no predtým by som previedol svoj majetok na synov a dcéru, moji veritelia by mohli stíhať moje deti, ktoré by sa rodinným zväzkom stali dlžníkmi.

Praktickým dôsledkom prvotného hriechu je strata posväcujúcej milosti, a tým aj strata večného života. Večný život nie je len nekonečný. Duša je nesmrteľná a aj ľudia v pekle budú žiť naveky, aj keď strašne. Večný život je viac než len nekonečný. Je životom Boha, božským životom. Sám Boh je večný, lebo úplne presahuje čas. Keď teda hovoríme o večnom živote, hovoríme o podiele na živote a spoločenstve samého Otca, Syna a Svätého Ducha. A ľudstvo práve toto stratilo dedičným hriechom.

Prvotný hriech je dedičný, no neosobný. Je dôsledkom zmluvy, nie prečinu; a preto ho dedíme bez nášho súhlasu. Preto aj Boh môže odstrániť dedičný hriech bez osobného súhlasu, ako je tomu u novorodencov v deň krstu.

To isté sa však nedá povedať o konkrétnych hriechoch. Konkrétny hriech sa dá spáchať len s osobným súhlasom. A preto sa dá len s osobným súhlasom odstrániť. Preto potrebujeme svätú spoveď.

GRAVITAČNÝ ZÁKON (MORÁLNY)

Je dobré, ak budeme pamätať na to, že hriech je ako smrteľná - predsa však vyliečiteľná - choroba, ktorá zasahuje všetky telesné orgány. No v tomto prípade vplýva na večný život duše.

Je ľuďom lepšie, keď nevedia, že sú chorí? Alebo aká dostupná (aj keď náročná) je liečba? Sú šťastnejší, keď nevedia, aký vážny - ale aj do akej miery liečiteľný - je ich stav?

Pre mňa je najdôležitejšie zapamätať si, že zhrešiť znamená viac než porušiť pravidlá. Znamená to porušiť život - svoj i našich blízkych. Podobne aj náš duchovný život je oveľa vzácnejší - a krehkejší - než telesný život. A oveľa väčšmi nás napĺňa z perspektívy večnosti.

To, že ľudia nedodržia všetky (či niektoré) Božie zákony a odmietajú Božiu láskavú starosť o svoje duchovné i telesné zdravie, nič nemení na skutočnosti, že všetky sú pravdivé. Keby prevažná väčšina Američanov chcela zrušiť gravitačný zákon a obidve snemovne by hlasovali za a keby to prezident podpísal - čo by sa stalo, keby sa prezident a všetci poslanci rozhodli osláviť svoje „oslobodenie“ skokom zo strechy Bieleho domu? Samozrejme, že by nezrušili gravitačný zákon; ich pád

by dokázal zemskú príťažlivosť a zákon by „zrušil“ ich a polámal aj všetky ich kosti.

Ľudia často zabúdajú, že Božie morálne zákony platia rovnako ako fyzikálne zákony - no dôsledky hriechu nie sú také zjavné či sprevádzané okamžitou bolesťou ako zlomené kosti.

A preto Cirkev musí hlásať zlú novinu o smrteľnom vplyve hriechu, ako aj dobrú novinu o Kristovi, lebo len v ňom nájdeme úplné uzdravenie. A preto potrebujeme svätú spoveď.

SVIATOSTNÉ CUKRÍKY ČO JE TAKÉ SLADKÉ NA HRIECHU?

Ako vysokoškolský profesor niekedy dávam študentom úlohu, aby si prečítali *Vyznania* svätého Augustína. (Pozn. prekl.: V angličtine ide o slovnú hračku: confessions - vyznania a confections - cukríky.) Táto kniha takmer každého chytí za srdce. Augustínov brilantný štýl, či prinajmenšom podnetné spomienky na premárnenú mladosť uchvacujú aj tých najsvetáckejších a neveriacich čitateľov. V niektorých prípadoch sa kniha tohto svätca číta najmä preto, lebo jeho hriechy boli ako šarlát. Pozorná osobná analýza Augustínových *Vyznaní* môže byť veľmi nápomocná všetkým, ktorí sa pripravujú na svätú spoveď.

No je v nich úryvok, ktorý mátie aj zbožných čitateľov. Vlastne je to viac než úryvok. Augustín v *siedmich kapitolách* opisuje krátky okamih, ktorý prežil jednej noci, keď mal šesťnásť. Aká vzrušujúca udalosť mohla tak veľmi zamestnať takú veľkolepú myseľ?

Augustín s priateľmi ukradli zopár hrušiek zo susedovho sadu.

Pre čitateľov je to záhada. Augustín sa celé roky oddával hriechom tela. Mal milenky. Mal nemanželské dieťa. S rovnakým nadšením sa oddával hriechom ducha. Vyhľadával exotické spirituality až po kacírstvo a odpadlivosť. Zavrhol kresťanské učenie a svoju dušu

zveril nekresťanskému duchovnému vodcovi (guru). Jeho previnenia boli početné a veľké. No ani jeden hriech nerozoberá tak podrobne, ako drobnú krádež hrušiek, keď mal šesťnásť rokov.

Augustín sa znovu a znovu pýta, prečo spáchal tento hriech. Nie preto, že by bol hladný; vôbec nebol. Nebolo to preto, že by ho pokúšali výnimočné hrušky, veď doma mali oveľa lepšie. Ani nebol čas na desiatu. Veď Augustín s priateľmi tie hrušky ani nejedli, hodili ich sviniam.

Prečo potom zhrešil? Augustín si neúnavne kladie túto otázku a neúprosne zamietá jeden podnet za druhým. Nakoniec sa pýta, či možno nenachádzal potešenie v samom konaní zla. No aj toto zavrhuje ako nezmysel. Nikto, hovorí, nepácha zlo len kvôli zlu samému. Nikto si nevôlí zlo len preto, že je to zlo. Ľudia nehrešia kvôli zlu, ale kvôli niečomu dobrému.

MILOSTIVÁ DOBROTA

A toto je tá časť, ktorá poburuje niektorých kresťanov. Ako môže povedať, že si hriešnici nevolia zlo, keď hrešia? Augustín počíta s tým, že ľudia túžia len po dobrých veciach. Bažíme po tom, čo sladko chutí, čo je pohodlné, čo nás robí slobodnejšími a náš život jednoduchším. A navyše všetko, po čom túžime, je dobré, lebo Boh to tak stvoril. „A Boh videl všetko, čo urobil, a hľa, bolo to veľmi dobré“ (*Gn* 1, 31). Všetko na svete sa nejako zúčastňuje na Božej sláve. Ako každé umelecké dielo nesie pečať svojho autora, tak aj každé stvorenie je znakom prirodzenej sviatosti Stvoriteľa (viditeľným znakom neviditeľného). Práve pečať božskej slávy na veciach tohto sveta nás tak priťahuje.

Co teda spôsobuje, že túžba po niečom dobrom sa mení na hriech? Augustín to nádherne vysvetľuje: „Pre

nezriadenú náklonnosť si ľudia volia spomínané dobrá, i keď sú menšie, a opúšťajú lepšie a najvyššie dobrá," a to Boha, jeho pravdu a zákon. „Aj tie pozemské veci majú svoje pôvaby," pokračuje Augustín, „ale nie také, ako máš ty, môj Boh, ktorý si stvoril všetko; v tebe sa raduje spravodlivý, lebo ty si rozkoš ľudí, čo majú priame srdce" (*Vyznania* II., 5).

Augustín napokon prišiel k záveru, že ukradol hrušky kvôli svojim kamarátom a radosti, ktorú potom spolu prežívali. Kamarátstvo a radosť boli dobré veci, dary od Boha a bolo dobré, že po nich túžili. No chlapec urobil zle, keď túžbu po týchto veciach uprednostnil pred túžbou páčiť sa Bohu a poslúchnuť ho.

Ani my nehrešíme preto, lebo chceme to, čo je zlé, ale preto, že chceme to, čo nie je dosť dobré. Oddávame svoje srdce, telo i dušu márnivostiam a chvíľkovému vzrušeniu namiesto toho, aby sme kráčali k vrcholu všetkého potešenia, večnému Stvoriteľovi každej radosti. Keď sa zameriame na Božie dary, odvraciame sa od samotného Darcu.

NOVÉ, POMÝLENÉ HODNOTY

Problém teda nie je v tom, že nás niečo priťahuje, ale že nás to priťahuje väčšmi než Boh. Problémom (podľa Augustína) je naša „neprimeraná láska k veciam", k rozkoši a pozemskej sláve. Toto bol problém aj Adama a Evy. Lebo zakázané rajske ovocie - ako ovocie v sade Augustínovho suseda - nebolo zlé. Strom poznania dobra a zla bol skutočne dobrý. Eva ihneď videla, „že strom je na jedenie chutný, na pohľad krásny a na poznanie vábivý" (*Gn* 3, 6). Strom mal všetky tieto prirodzené dobré vlastnosti, lebo Boh ho tak stvoril. Vyzeral dobre a aj dobre robil, lebo dával múdrosť tomu, kto

z neho jedol. No Boh prikázal prvým ľuďom, aby to všetko obetovali kvôli väčšiemu, nadprirodzenému dobru. A to nedokázali - zo strachu pred hadom, z pýchy a z obavy, že o niečo prídu (pozri *Hebr 2*, 14-15). Ovocie nebolo zlé; no neposlúchnutie áno. Nie je zlé túžiť po poznaní, či zreľých jablkách; zlé je, ak nás tieto veci odvádzajú od Boha.

Adam a Eva sa tomu poddali. Prestali sa zameriavať na to najdôležitejšie, aby uspokojili chvíľkové túžby - bezpečnosť, sebazáchovu, poznanie a zmyslovú rozkoš, kým vyššie hodnoty, ako viera, nádej a láska, stali sa pre nich menej podstatnými. Nevybrali si priamo zlo. Zvolili si nepodstatnejšie hodnoty. Zvolili si hodnoty, ktoré sa im v tej chvíli videli *reálnejšie*. Pud sebazáchovy a hlad sú hlboko zakorenené živočíšne inštinkty a telo na ne veľmi intenzívne reaguje. No nejestvuje podobný telesný pud pre vieru, nádej a lásku. Neexistuje nijaká žľaza, orgán či hormón, ktoré nás „nútia“ uprednostniť Boha pred všetkým ostatným. Od Adama a Evy sa vyžadoval len úkon vôle - spojiť svoju vôľu s Božou vôľou - a teda obetovať všetky nízke žiadosti tela a duše, srdca i mysle.

Ich voľba mala ďalekosiahle dôsledky. Ich potreba splodila nové potreby: ukryť sa, ospravedlniť sa, skryť nahotu. Adam a Eva uprednostnili svoje nízke túžby a tie teraz nad nimi zvíťazili. Kým predtým boli „nahí a nehanbili sa“, teraz v nich nahota vyvolala zmätené pocity; a oni pocítili potrebu zakryť ju figovými listami. Kým Adam predtým obrábal a udržiaval záhradu celkom poľahky, zrazu sa trápil a potil.

Naši prarodičia zvrátili božskú hierarchiu v človeku aj v celom ľudstve. Namiesto toho, aby naša duša panovala nad našim telom, naše telo - a jeho túžby a chute, radosti a obavy - ovládlo našu dušu.

Svätý Pavol to nazýva odpor tela proti duchu (pozri *Gal5*,16-17; *Ef2*,3; *KKC2515*). Teológovia to nazývajú

žiadostivosť (pozri *KKC, Vecný register*, str. 887-888), výraz, ktorý vyjadruje „ľudské chute a túžby, ktoré sú neusporiadané kvôli dočasným následkom prvotného hriechu“. Žiadostivosť je podľa definície nerozumná: Naše zmätené pudy odporujú tomu, čo nám káže rozum.

Samotná žiadostivosť nie je hriechom, no je dôsledkom prvotného hriechu a príčinou konkrétnych hriechov. Je to prirodzený sklon k hriechu; no nie je osobným previnením. Žiadostivosť ma nerobí vinným, no robí ma zraniteľným voči pokušeniu a náchylným k hriechu.

DÔSLEDKY ŽIADOSTIVOSTI

„Lebo ako sa neposlušnosťou jedného človeka mnohí stali hriešnikmi, tak zasa poslušnosťou jedného sa mnohí stanú spravodlivými“ (*Rim 5, 19*). Ako Adam zničil vo svojej duši i v dušiach svojho potomstva Boží život, tak prišiel Kristus, aby ho obnovil a dal nám na ňom podiel. Väčšina z nás dostáva tento Boží život v detstve vo sviatosti krstu.

Krst zmýva škvrnu prvotného hriechu, no žiadostivosť v nás ostáva. Naše pudy a vášne, samy osebe dobré, vymkli sa spod kontroly, a to *nie je* dobré.

Žiadostivosť je neustála a ťahá nás ku dnu. Všetky stvorenia nás priťahujú, lebo také ich urobil Boh, sú odrobinkami jeho slávy a majú nás viesť k tomu, aby sme mu ďakovali, chválili ho a väčšmi milovali. No my máme sklon urobiť z týchto stvorených vecí najdôležitejšie objekty svojich túžob - či je to manžel/manželka, priateľ/priateľka, čokoláda či alkohol, knihy či autá. Čím väčšmi sa oddávame svojim vášnivým túžbam, tým väčšmi sa nás zmocňujú a zväčšujú našu potrebu

oddať sa im. Čím väčšími potrebujeme tieto veci, tým menej pociťujeme potrebu Boha - aj keď on nám dal všetko na tomto svete!

Žiadostivosť nás robí zraniteľnými a uvádza nás do pokušenia. Tento svet nás pokúša skrze našu žiadostivosť. Pokiaľ sa však hriešnymi myšlienkami nezaobrábame, nepreviňujeme sa. Ak sa však nimi začneme zapodievať, rýchlo to oľutujeme, lebo čoskoro skutočne urobíme niečo zlé.

Aby sme prekonalí dôsledky žiadostivosti, musíme najprv vedieť, aké vlastne sú. Tradícia uvádza tri.

1. Náš rozum je zatemnený. Náš rozum sa teraz riadi telesnými potrebami. Len s Božou milosťou, zjavenou pravdou a vlastným úsilím dokážeme premôcť žiadosti tela.

2. Naša vôľa je oslabená. Vôľa môže chcieť len dobro. No vôľa sa riadi údajmi, ktoré jej poskytuje rozum, a ten je v tejto chvíli zatemnený. A preto naša vôľa často zvolí nesprávny smer - nie k Bohu ako konečnému cieľu, ale k veciam ako nášmu najbližšiemu cieľu. Vôľa si stále vyberá dobré veci, no sú to len nižšie, zjavné veci. Nikto si nevôlí zlo ako zlo, ani človek, ktorý spácha samovraždu či vraždu. Aj Hitler si možno myslel, že koná dobro, keď čistí svet od Židov, Cigánov a katolíckych kňazov. Takto sa môže pokriť ľudský charakter, keď sa žiadostivosti nechá voľný priebeh.

3. Naše túžby sú neusporiadané. Naše túžby po jedle, spánku, sexe - všetko tieto túžby sú v podstate dobré, ak sú podriadené Bohu, taký bol jeho stvoriteľský zámer. No pre žiadostivosť sú

neusporiadané; a tak nás naše telo zvádza k obžerstvu, lenivosti, smilstvu a iným hriešnym návykom.

Teraz vidíte ničivé dôsledky žiadostivosti. Rozum je zatemnený, a preto nestráži vôľu. A tak je vôľa ešte slabšia. Výsledkom sú neusporiadané žiadosti tela, lebo duša už nevládne nad telom, ako by mala.

POTRESTANÝ ROZKOŠOU

Teraz by sme už mali lepšie chápať vyznanie svätého Pavla: „Ja nešťastný človek! Kto ma vyslobodí z tohto tela smrti?" [*Rim 7, 24*]. Ako Pavol aj my si budme istí, že naše vyslobodenie pochádza od Ježiša Krista, nášho Pána. Musíme sa však naučiť rozpoznávať Kristovu výzvu k pokániu v našom každodennom živote, lebo toto sú Bohom dané chvíle nášho vyslobodenia.

Hriech sa pre nás začína s našimi neusporiadanými túžbami. Najskôr bažíme po niečom, na čo nemáme nárok. Našou prvou povinnosťou je vtedy odolať pokušeniu: odmietnuť zlú túžbu a vyslobodiť sa zo situácie, ktorá nás rozrušuje.

Ak sa nám to nepodarí a zhrešíme, máme oveľa závažnejšiu a ťažšiu povinnosť, lebo sme sa vystavili väčšiemu nebezpečenstvu. Musíme oľutovať svoj konkrétny hriech, vyznať ho pri svätej spovedi a robiť pokánie.

Co však, keď neľutujeme? Čo ak namiesto toho začneme ďalšie kolo oddávania sa zakázanej rozkoši? Keď ani potom neľutujeme, čaká nás Boží trest. Ani ten však nie je taký, ako možno očakávame. Boh zvyčajne netrestá hriešnikov zoslaním blesku uprostred slnečného dňa. Najhorší trest pre nás je to, ako nás hriech priťahuje.

Keď si človek zvolí zakázanú rozkoš, práve tá sa stáva trestom za hriech, lebo ak to zakúsil raz, chce to znova. Keď nás Boh opustí v našich zakázaných rozkošiach, zdá sa nám, že im už vôbec nemôžeme odolať. Ani sa nenazdáme, a už niet východiska. Staneme sa závislými či navzájom závislými, návykovými.

Keď sa raz „chytíme“ na hriech, hodnoty sa nám prevrátia naruby. Zlo sa stáva naším najnaliehavejším „dobrom“, našou najhlbšou túžbou; čo vlastne znamená, že dobro predstavuje „zlo“, lebo nás zdržiava od uspokojenia zakázaných žiadostí. Vtedy je ľútosť takmer nemožná, lebo ľútosť je podľa definície odvrátenie sa od zla k dobru; no hriešnik úplne obrátil definíciu dobra a zla. Izaiáš o takýchto hriešnikoch povedal: „Beda tým, čo vravia zlému dobré a dobrému zlé“ (Iz 5, 20).

Neovládateľná žiadostivosť je Božím trestom za neofutovaný hriech, trestom hodným previnenia. Keď si ľudia opakovane volia nižšie veci, Boh napokon odstráni ich zábrany. V prvej kapitole *Listu Rimanom* svätý Pavol vysvetľuje, že „preto ich Boh vydal (pohanov) nečistote podľa žiadostí ich srdca... lebo Božiu pravdu zamenili za lož, uctievali stvorenia a slúžili radšej im ako stvoriteľovi“ (*Rim* 1, 24-25). „Preto ich Boh vydal nehanebným náruživostiam“ (1, 26) a „zvrátenému zmýšľaniu, aby robili, čo sa nepatrí“ (1, 28). Boh trestá ľudí, lebo rešpektuje ich slobodu. „Vydáva ich“ žiadostiam, vášňam a správaniu, ktoré si sami zvolili. No keď ich Boh - ktorý im dal život - vydal napospas tomuto všetkému, môžu ešte raz zomrieť?

Poviem to znovu: potešenie z hriechu je prvým trestom za hriech. Mnohých to asi prekvapí. Predstavujeme si Boží trest ako akt pomsty, keď sa Boh vyrovná s hriešnikmi. No najhorší dočasný Boží trest je závislosť, ktorá pochádza zo svojvoľne spáchaného hriechu.

Opilci, napríklad, nie sú hneď opilcami. Opijú sa raz, dvakrát a potom znovu a znovu. Ak bažíme po alkohole a túto túžbu nepotláčame, podliehame jeho vplyvu a opilstvo je trestom za hriech nestriedmeho pitia. Vtedy by sme si mali uvedomiť, že sme zlyhali vo svojej prvotnej povinnosti odolať pokušeniu; a preto musíme oľutovať, vyznať svoju vinu a konať pokánie. No ak neoľutujeme - a namiesto toho sa znovu oddáme alkoholu -, pocítíme v duši ťarchu tohto falošného dobra, ktoré nás vzdäľuje od Boha.

To sa stane, keď sa zatemní rozum a oslabí vôľa. Vtedy sme takmer neschopní pokánia, ak nezasiahne Boh - zažijeme autonehodu, opustí nás rodina, vysťahujú nás z domu, či stratíme zamestnanie. Keď príde pohroma, hriešnik si zvyčajne myslí, že Boh sa konečne prebúdza a začína ho trestať. No nie je to Boží hnev; to je Božia milosť, ktorá zachraňuje hriešnika pred horším, večným trestom.

To, čo vnímame ako trest, ako hnev, je v skutočnosti záblesk náhleho, žiarivého svetla, ktoré zosiela Boh, aby osvietil našu dušu zatemnenú žiadostivosťou a hriechom.

HNEV AKO METAFORA, HNEV AKO SKUTOČNOSŤ

Je dôležité, aby sme správne pochopili Boží trest. Starý zákon hovorí o Božej „zlosti“ alebo jeho „hneve“ 168-krát. No s istotou môžeme povedať, že Boh sa „nenahnevá“; „netrestá“ nás vo svojej „rozhorčenosti“. Lebo Boh je večný a nemeniteľný; a teda nepodlieha hnutiam a zmenám ako ľudia zmietaní svojimi pocitmi a vášňami.

Keď Biblia hovorí o Božom „hneve“, hovorí obrazne, ako je to v Písme zvyčajné. Spomeňte si napríklad na žalostivú zmienku o Božej „pravej ruke a svätom ramene“

(Ž98, 1). Neznamená to, že Boh má končatiny a údy, tak ako nemá pocity a vášne. Svätý Tomáš Akvinský vysvetľuje: „Keď Písmo hovorí o Božom ramene, nemyslí tým, že Boh má skutočne tento úd, ale to, čo tento úd predstavuje, to jest moc" (*Summa Theologica* 1.1.10 ad 3m).

Co predstavuje metafora? *Hnev* sa na niečo vzťahuje. Ak sme nahnevaní, musí jestvovať objekt nášho hnevu - niekto, na koho sa hneváme. Keďže *hnev* sa nemôže vzťahovať na niečo v Trojici - lebo nemeniteľný Boh sa večne nehnevá -, nemôže sa týkať Božieho večného vzťahu. Musí sa teda týkať dočasného vzťahu medzi Bohom a človekom. Tu je nápomocný svätý Tomáš: „Je bežné, že nahnevaný človek trestá, a tak sa trest stáva výrazom hnevu. Preto sa samotný trest označuje slovom hnev, keď ide o Boží trest... (no) hnev sa nikdy úplne nedá pripísať Bohu, lebo vo svojom prvotnom význame zahŕňa aj vášň" (*Summa Theologica*, 1.19.11, c).

Boží *hnev*, *zlosť* z *trest* sú pojmy, ktoré nám pomáhajú pochopiť udalosti v našom živote a v dejinách, ktorými Boh nastoľuje spravodlivosť a poriadok. No nie sú zlosťou „vešajúceho sudcu". Sú skôr nástrojom Božieho milosrdenstva a dobroty. Boží trest je ako trest milujúceho otca, alebo ako úder palicou pastiera, ktorý nás vedie na správny chodník. Lieči, obnovuje, vykupuje. Svätý Pavol povedal: „Božia láskavosť ťa chce priviesť k pokániu" (*Rim* 2, 4).

PRAVDA A DÔSLEDKY

Boží hnev sa definuje ako „najväčšia pohroma a rana, ktoré môžu postihnúť človeka za hriech, ako ,trest', ktorý sa spája s hriechom, lebo Boh tak chce". Svätý Pavol povedal: „A vieme, že Boží súd podľa pravdy postihne tých, čo robia také veci" - čiže tých, ktorí hrešia (*Rim* 2,2).

Boh nás často trestá tak, ako to nečakáme. No jeho trest nikdy nie je pomstivý či svojvoľný; je nevyhnutným dôsledkom našej slobodnej voľby. Vskutku jeho trest - ba aj večný trest v pekle - je zárukou ľudskej slobody a uistením Božej lásky. Lebo nijaká láska sa nedá vynútiť. Musíme si slobodne zvoliť Božiu lásku, alebo ju - tragicky, definitívne - odmietnuť. Keby sme nemali možnosť zvoliť si hriech a zatratenie, nemohli by sme si slobodne vybrať a milovať Boha. Keby nám Boh nedovolil povedať mu nie, naše áno by bolo bezcenné ako naprogramovaná odpoveď stroja.

Musíme si uvedomiť, že keď zhrešíme a zvolíme si namiesto Boha niečo iné, dosiahneme, čo sme si zvolili.

Keďže na našu voľbu vplýva žiadostivosť, nanešťastie vždy budeme musieť zvädzať boj. Žiadostivosť nás môže stiahnuť len jedným smerom: dolu, preč od Boha. A navyše jej príťažlivosť je silná, premáha telo i dušu.

Žiadostivosť môžeme začať premáhať sebaovládáním a sebazaprením - naozaj to musíme skúsiť -, no ani to nestačí. Potrebujeme pomoc a tú môžeme dostať len od Boha: milosť, ktorú hojne rozdáva vo sviatosti pokánia. Táto milosť pôsobí s Božou stvoriteľskou mocou; *znovuzrodí* srdce, ktoré predtým poškvrnil, znetvoril a potupil hriech.

ROZMERY VYSLOBODENIA: SPOVEĎ AKO ZMLUVA

„Kto ma vyslobodí z tohoto tela smrti?" (*Rim 7, 24*). Svätý Pavol vyslovil zvolanie, ktoré je ozvenou celých tisícročí už od čias prvotného hriechu. Tí, ktorí verili v Boha, verili aj v to, že Boh ich nejako „oslobodí" od „zákona hriechu a smrti" (*Rim 8, 2*) - od žiadostivosti, ktorá tyranský ovládala ich telo.

Sviatostné odpustenie je veľmi účinný spôsob, ako zakúsiť dlho očakávané vyslobodenie.

„Kto ma vyslobodí z tohoto tela smrti?" Pavol si bez váhania odpovedal na vlastnú otázku, lebo vedel, že Boh poslal Ježiša ako Vykupiteľa. „Kto ma vyslobodí z tohoto tela smrti?" (*Rim 7, 24*). „Kristus Ježiš ma oslobodil od zákona hriechu a smrti" (*Rim 8, 2*). „Nech je Bohu vďaka skrze Ježiša Krista, nášho Pána!" (*Rim 7, 25*).

Akú podobu malo toto vyslobodenie? Písmo a kresťanská Tradícia používajú na túto udalosť a skutočnosť celú škálu pojmov. Hovoria o *oslobodení*, *vykúpení*, *spáse*, *ospravedlnení a posvätení*. Väčšina kresťanov možno berie tieto slová ako zameniteľné synonymá. Veľmi dobre ich poznáme z modlitieb a zbožných fráz, a predsa sú nám neznáme v súvislosti s každodenným životom. Lebo bežnému kresťanovi tieto slová mimo náboženského kontextu hovoria len málo. A preto keď počujeme viacero latinských slov pokope, vypíname myseľ.

Tí, čo uvažujú nad každým slovom, sú na tom niekedy trochu lepšie. Lebo slová predstavujú množstvo skutočností, ktoré, ako sa zdá, navzájom si odporujú a protirečia: vojenské, náboženské, obchodné či právne. Naše vyslobodenie začína vyzeráť ako najnepravdepodobnejšia kombinácia obrazných pomenovaní. No pre tých, ktorí ako prví zakúsili vyslobodenie, to tak nebolo. Ani pre svätého Pavla, pre ktorého všetky tieto metafory predstavovali jedinú skúsenosť. Bola to skúsenosť jeho samého, ostatných apoštolov, Ježiša, ich praotcov v Izraeli a ich susedných národov po celom vtedajšom svete.

Boh vždy vysvetľuje nepoznané pomocou poznaného. A všetky tieto pojmy - *oslobodenie, vykúpenie, spása, ospravedlnenie a posvätenie* - spájajú sa v jednej skutočnosti, ktorú poznala celá prvotná Cirkev a starý Izrael. Spájajú sa v pojme *zmluvy*.

DOM ZMLUVY

Aby sme pochopili pojem zmluvy, musíme najskôr pochopiť kultúru starodávneho Izraela, v ktorom veľká, rozvetvená rodina predstavovala svet jednotlivca. Rodina - kmeň, rod - tvorila prvotnú identitu muža a ženy, určovala, kde budú žiť, ako budú pracovať a s kým uzavrú manželský zväzok. Ľudia často nosili vonkajší znak rodinnej príslušnosti, napríklad pečatný prsteň či rozoznávacie znamenie na tele.

Národy dávneho Blízkeho východu prevažne tvoril reťazec takýchto rodín, tak ako Izrael pozostával z dvadsiatik kmeňov Jakubových synov. Každá rodina bola spojená zväzkom zmluvy so všetkými právami, povinnosťami a záväzkami, ktoré z nej vyplývali. Keď rodina skrze manželstvo, adopciu či iný zväzok prijímala

nových členov, obe strany - noví členovia a samotný kmeň - uzavreli zmluvný zväzok, zvyčajne vyslovením posvätnej prísahy, spoločným pokrmom a prinesením obety. Veľký biblista Dennis J. McCarthy SJ napísal: „Zmluvy, ba aj dohody bezpochyby utvárali akúsi rodinnú jednotu. V praktickom slovníku týchto dokumentov sa nadriadený partner volal ‚otec‘, nižšie postavený ‚syn‘ a rovnocenní partneri ‚bratia‘.”

Každá z týchto rozvetvených rodín bola hospodárskou jednotkou. Naozaj to bola doslovne ekonomika. Slovo *ekonomika* pochádza z gréckeho *oikonomia*, čo znamená „zákon domácnosti”. Celý trh s nákupom i predajom mala na starosti rodina. Povolanie človeka nevyplynulo ani tak z osobnej voľby, ako z potreby rodiny.

Každá rozvetvená rodina bola vojenskou jednotkou. Rodina sa starala o svoj majetok a bola pripravená brániť svojich členov, zem i živobytie. Ak hrozilo niektorému rodinnému príslušníkovi nebezpečenstvo, rodina vyslala príbuzného - v hebrejčine *go 'el* - aby ho zachránil alebo pomstil (pozri *Gn 14, 14-16*).

Každá rozvetvená rodina bola náboženskou jednotkou. Rodinu spája náboženstvo a obeta. Otec zohrával úlohu kňaza, prinášal obeť za svoju rodinu a tento úrad odovzdával prvorodenému synovi. Boh rodiny bol Bohom jej predkov, patriarchov: „Boh Abraháma, Boh Izáka a Boh Jakuba, Boh našich otcov” (*Sk 3, 13*).

Každá rozvetvená rodina mala vlastný súd. Rodina súdila svoje spory a trestala prečiny svojich členov proti svojim členom, či na svojom území. Staršínovia boli sudcami (pozri *Ex 18, 21-26; Dt 1, 12-17; a Dt 21, 19*).

INAK POVEDANÉ

Vzťah Boha k vyvolenému ľudu určovala zmluva. Preto Písmo často opisuje ich vzťah, ako môžeme čakať, rodinnými pojmami. No slovo *rodinný* zahŕňa aj škálu už spomenutých činností: ekonomických, vojenských, náboženských a sudcovských. Tak sa dostávame k slovníku používanému v súvislosti s Božím vykúpením.

Ekonomické pojmy. Vykúpenie je vyjadrené v trhovom jazyku: „Draho ste boli kúpení“ (*1 Kor 7, 23*). Toto slovo môže opisovať aj kúpu otroka či výkupné za zajatca. Takto použité ho nájdeme aj v Novom zákone, no s rodinným nádychom: „Boh poslal svojho Syna, narodeného zo ženy, narodeného pod zákonom, aby vykúpil tých, ktorí boli pod zákonom, a aby sme dostali adoptívne synovstvo“ (*Gal 4, 4-5*). Svätý Pavol spája vykúpenie s odpustením hriechov a uzdravením zo žiadostivosti: „Náš veľký Boh a Spasiteľ Ježiš Kristus, ktorý vydal za nás seba samého, aby nás vykúpil z každej neprávosti a očistil si vlastný ľud, horlivý v dobrých skutkoch“ (*Tit 2, 13-14*).

Vojenské pojmy. Na niektorých miestach Písmo vykresľuje naše vykúpenie pomocou vojenskej terminológie: súkmeňovec- pomstiteľ vyslobodzuje svoj ľud z rúk uchvatiteľov či nepriateľov. V konečnom dôsledku nás Ježiš zachraňuje od hriechu: „Pán ma vyslobodí zo všetkého zla a zachráni ma pre svoje nebeské kráľovstvo“ (*2 Tim 4, 18*). Toto zaznieva aj v modlitbe Pána, kde nás Ježiš učí modliť sa: „Zbav nás zlého“ (*Mt 6, 13*). Rovnaká téma sa neskôr opakuje v *Liste Efežanom* (6, 10-17), v ktorom Pavol podrobne hovorí o duchovnom boji a našej potrebe „obliecť si Božiu výzbroj“ (pozri aj *Iz 59, 15-21*).

Náboženské (alebo liturgické) pojmy. Slová „náboženský“ alebo „liturgický“ sa doslovne vzťahujú na úkon posväcovania. V Starom zákone sa nimi opisujú očistné obrady spojené s jeruzalemským chrámom a kňazovou obetou. Muži a ženy sa pred obetou v chráme očistili a táto obeta zase očistila ich. V Novom zákone obeta Ježiša Krista - ktorá sa skrze sviatosti - očisťuje Cirkev a jej členov: „Oprali si rúcha a zbielili ich v Baránkovej krvi“ (Zjv 7, 14). „Ale obmyli ste sa, boli ste posvätení, boli ste ospravedlnení v mene Pána Ježiša Krista a v Duchu nášho Boha“ (1 Kor 6, 11). Očistenie a posvätenie dostávame pri krste.

Právne pojmy. Spása sa opisuje aj právnymi pojmami, ako oslobodenie od našich početných hriechov pred Bohom, naším sudcom. Aj toto je dielo Ježiša Krista, ktorý nás zbavil viny a dal nám podiel na svojom bezúhonnom živote. „Sú ospravedlnení zadarmo jeho milosťou, vykúpením v Kristovi Ježišovi“ (Rim 3, 24). „A s darom to nie je tak, ako s tým, čo prišlo skrze jedného, ktorý zhrešil. Lebo súd pre jedno previnenie priniesol odsúdenie, milosť však prináša ospravedlnenie z mnohých previnení. Lebo ak previnením jedného skrze jedného zavládla smrť, tým skôr skrze jedného, Ježiša Krista, budú v živote kraľovať tí, čo dostávajú hojnosť milosti a darovanej spravodlivosti“ (Rim 5, 16-17).

UČENIE O ZÁSTUPNÍCTVE

Vykúpenie, spasenie, posvätenie, ospravedlnenie - aj keď všetky tieto pojmy vyjadrujú Božiu spásu, musíme znovu zistiť, ako sa spájajú v jedinej zmluve.

Nijaký učenec ani seriózny čitateľ Písma nepopiera, že zmluva predstavovala v starodávnom Izraeli ústrednú myšlienku - vskutku ústrednú. Každý prijíma a používa

slovo *zmluva*; no už si nie je istý, čo znamená. Sme časovo i priestorovo natoľko vzdialení, že ťažko chápeme jeho význam. Nie je pre nás ľahké zrekonštruovať to, čo pisatelia Biblie pokladali za normálne, no nám sa to javí ako čosi cudzie.

Keď však začneme skladať mozaiku izraelského poňatia zmluvy, zistíme, že sami opisujeme realitu týmito štyrmi výrazmi: *vojenská, obchodná, právna a liturgická*. A nie je to len historická kuriozita. Keď použijeme svoje historické poznatky na teologické úvahy, zistíme, že katolícka teológia dopĺňa to, čo chýba v pôsobení mnohých nekatolíckych kazateľov. Počúvajte televízne či rozhlasové kázne nekatolíckych evanjelizátorov a čoskoro nájdete spoločné črty: napríklad, že Boh trestá náš hriech v Kristovi; že Otec už nevidel svojho milovaného Syna, ale iba náš hriech, a tak obrátil svoj hnev na Ježiša. Vtedy - podľa tohto podania - sa dokončila právna výmena. Ježiš vzal na seba našu vinu a trest a my sme dostali jeho spravodlivosť a odmenu.

OBOJSTRANNÝ PRÍNOS

Problém tejto právnej výmeny spočíva v tom, že je to právny výmysel, nesprávna výmena. Ježiš sa neprevinil nijakým zločinom, a tak ho zaň v skutočnosti nemohol stihnúť nijaký trest. Právne normy Izraela sa podobali tým dnešným. Keby som zničil niečí majetok a súd by ma odsúdil, môj priateľ by ma mohol zastúpiť a zaplatiť dlh, ktorý som nemohol zaplatiť ja sám. Majetkové škody nemusel nahradiť samotný vinník - no inak to bolo s trestom za zločin. Keby ma odsúdili za vraždu, ten istý priateľ by nemohol predstúpiť, aby ho namiesto mňa popravili či uväznili. Tresty za zločin vtedy aj dnes nemôže za vás odpykať náhradník.

Keby bol Kristus len naším náhradníkom, právom by sme sa mohli opýtať, či naďalej musíme znášať trest za hriechy: prečo musíme naďalej trpieť a zomierať? Kristus ako náš náhradník mal odstrániť nevyhnutnosť nášho utrpenia.

No podľa logiky zmluvy - ako aj učenia Cirkvi - Ježiš nemal za nás odpykať trest. Bol skôr naším zákonným zástupcom, a keďže jeho spásne utrpenie bolo zastupné, nezbavuje nás utrpenia, ale dopĺňa naše utrpenie svojou božskou pomocou a hodnotou vykúpenia (*Kol 1, 24*).

Áno, potvrdzujeme, že Ježiš zaplatil dlh, ktorý nebol jeho (lebo my sme mali dlh, ktorý sme nemohli splatiť). V hospodárskej oblasti teória zastúpenia platí; no nie v trestnom práve. Lebo potrestanie nevinného namiesto nás by bolo nespravodlivé. To by samo osebe naznačovalo Božiu zaslepenosť či dočasnú pomätenosť. Veď ako Otec „mohol nevidieť“ svojho jediného Syna, najmä vo chvíli, keď z bezmedznej poslušnosti a lásky k nemu visí na kríži? Samozrejme, že Otec *vidí* Syna. A Kristova ľudskosť nikdy nebola taká nádherná, ako keď visel na kríži a z lásky sa podriadil Otcovej vôli!

Takéto učenie - zaslepený Otec, ktorý sa mstí na nevinnom Synovi - je neprijateľné a hraničí s rúhaním. Je potrebné opraviť ho a doplniť princípom, ktorý dokazuje pravdivosť všetkých metafor, používaných na vyjadrenie Božej spásy.

Musíme poznať zmluvu. No aby sme ju porozumeli, musíme najprv prekonať múr svojej kultúry a pozrieť sa, prečo bolo evanjelium pre prvých kresťanov také jasné. Bola to zmluvná rodina v právnom zmysle, ale aj v zmysle liturgickom, ekonomickom a vojenskom. Takto ju chápala bežná kmeňová izraelská rodina. Rovnako ju chápe aj posvätná, všeobecná rodina Cirkev,

kde prežívame duchovný boj, výkupné dielo a utrpenie, obrad bohoslužby a súd, pred ktorým uznávame svoju vinu a hľadáme milosť: sviatosť pokánia.

ZMENA OBRADU

Kristus prišiel, aby splnil staré zmluvy. Tak vidíme, ako sa v Novom zákone naplno rozvíjajú všetky stránky starozákonného rodinného života.

Boh v zmluvách s Adamom, Noemom, Abrahámom, Mojžišom či Dávidom ponúkal miesto vo svojej zmluvnej rodine čoraz väčšiemu množstvu ľudí: najprv manželom, potom celému domu, kmeňu, národu, kráľovstvu - až nakoniec skrze Ježiša pozýva všetkých. Kristova „pravá rodina“ sú všetci, ktorí sa skrze krst znovuzrodili ako Božie deti (*Jn* 3, 3-8) a ktorí skrze sviatosti mali podiel na jeho živote. Stali sa jeho mladšími bratmi (pozri *Rim* 8, 14-15. 29).

Skrze sviatosti sa teraz muži i ženy stávajú členmi Božej zmluvnej rodiny. Sviatosti slúžia aj na obnovu a znovuzavretie zmluvy, keď bolo porušená.

Sviatosti poznačujú kresťanskú zmluvnú prísahu, spoločný pokrm a obeť. Samotné slovo *sviatosť* svedčí o tejto pravde. Ako som už spomínal, slovo *sviatosť* pochádza z latinského *sacramentum*, čo značí „prísaha“, a používa sa pri kresťanských obradoch už od ich počiatku. Pohanský rímsky historik Plínius mladší zaznamenal (okolo roku 110 po Kristovi), že vtedajší kresťania sa zhromažďovali pred východom slnka a spievali Kristovi oslavné piesne a potom sa „spojili v tichej prísahe... že nikdy nebudú klamať, kraďnúť, či smilniť a nikdy neporušia dané slovo“. Plínius ďalej napísal, že potom, ako prisahali toto *sacramentum*, rozišli sa a neskôr sa znovu zhromaždili, aby prijali Eucharistiu.

Podobá sa to „vyznaniu hriechov“ pred prijímaním, ako to bolo už predtým napísané v *Didaché* z polovice prvého storočia. Vskutku to znie veľmi podobne ako vyznanie hriechov, ktoré Ježiš stanovil ako podmienku našej účasti na jeho obete: „Keď teda prinášaš dar na oltár a tam si spomenieš, že tvoj brat má niečo proti tebe, nechaj svoj dar tam pred oltárom a choď sa najprv zmieriť so svojím bratom; až potom príď a obetuj svoj dar“ (*Mt* 5, 23-24).

„Zmieriť sa so svojím bratom“ - v očiach nášho nebeského Otca - znamená úplne sa včleniť do rodiny. A práve toto rodinné puto nám prinavracia Boh vo sviatosti zmierenia. Skrze ňu sa znovu stávame súčasťou Cirkvi, ktorá je Božou rodinou na zemi; a obnovuje nás ako Božie deti v Kristovi, vo večnej Božej rodine v nebi.

Zmierení môžeme s čistým srdcom pristúpiť k obetnému stolu. Tam prijmeme krv novej a večnej zmluvy - Kristovu krv, ktorá nás vykúpi, ospravedlní, posväťí a zachráni.

SYNOVSTVO

Odpustenie je veľkým darom, no nie je konečným darom. Má nás pripraviť na niečo väčšie. Kresťania nie sú len zachránení *od niečoho* - od hriechu, ale aj *pre niečo* - pre Božie synovstvo v Kristovi. Nie sme len oslobodení zločinci, ale aj adoptívni synovia a dcéry. Sme Božie deti, „synovia v Synovi“, a máme podiel na živote Najsvätejšej Trojice.

Boh nám vo svojom milosrdenstve odpustil, no nie len to. On nás aj adoptoval a dal nám podiel na svojom božstve. To znamená, že „sme sa stali účastníkmi na Božej prirodzenosti“ (2 *Pt* 1, 4). Boh stvoril človeka

preto, aby mal podiel na životodarnej láske Najsvätejšej Trojice. Sebaobetavá láska je hlavným zákonom Božej zmluvy, ktorú človek porušil, no Ježiš dodržal. Skrze vtelenie premenil ľudskú prirodzenosť na dokonalý obraz - a nástroj - lásky Najsvätejšej Trojice, keď za nás obetoval sám seba Otcovi. Boží Syn „si vzal prirodzenosť sluhu" (*Flp* 2, 6), aby sa hriešni sluhovia stali Božími synmi. Ako povedal svätý Atanáž: „Boží Syn sa stal Synom človeka, aby sa človek spojil s Božím Slovom... a tak sa stal Božím synom" (*De Incarnatione* 54, 3, pozri *KKC* 460).

Hlavným dôsledkom vyznania hriechov je odpustenie, aby sme sa opäť mohli zúčastňovať na trojičnom živote. Kresťania ako adoptovaní synovia „môžu v spojení s jednorodeným Synom nazývať Boha „Otcom" (*KKC* 1997).

OČISTENIE DEDIČA: TAJOMSTVÁ MÁRNOTRATNÉHO SYNA

Spoveď je rodinná ustanovizeň. Je znovuzjednotením rodiny. Predstavuje návrat zblúdilého dieťaťa domov do Otcovho náručia.

Počas stáročí je sviatosť zmierenia pre kresťanov viac než len učením. Je príbehom - príbehom pádu a povstania, odcudzenia a zmierenia. Je príbehom života každého človeka. No kedykoľvek kresťania hovoria o tejto sviatosti, nevyhnutne o nej hovoria tak ako Ježiš - ako o konkrétnom, rodinnom príbehu. Ten príbeh je podobnosťou o márnotratnom synovi (*Lk 15, 11-32*).

ZBLÚDILÝ SYN IDE ĎALEJ

Ježiš nám hovorí o bohatom mužovi, ktorý mal dvoch synov. Mladší ho požiadal, aby mu vyplatil jeho časť majetku, lebo sa mu nechcelo čakať do otcovej smrti. A otec mu vyhovel. Mladší syn odcestoval do ďalekého kraja, kde svoj majetok hýrivým životom premárnil. Keď všetko premrhal, nastal v tej krajine veľký hlad. Tak sa uchýlil u istého obyvateľa krajiny a išiel pásť svine. Mladý muž bol taký hladný, že by jedol aj struky, čo dávali sviniam, no nikto mu ich nedával. Vstúpil do seba a povedal si: „Koľko nádenníkov

u môjho otca má chleba nazvyš, a ja tu hyniem od hladu. Vstanem, pôjdem k otcovi a poviem mu: Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe. Už nie som hoden volať sa твоjím synom. Prijmi ma ako jedného zo svojich nádenníkov."

I vstal a šiel k svojmu otcovi. Ešte bol ďaleko, keď ho zazrel jeho otec, a bolo mu ho ľúto. Pribehol k nemu, hodil sa mu okolo krku a vybozkával ho.

Syn mu povedal: „Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe. Už nie som hoden volať sa твоjím synom." No otec ho prerušil, obrátil sa k svojim sluhom a povedal im: „Rýchlo prineste najlepšie šaty a oblečte ho! Dajte mu prsteň na ruku a obuv na nohy! Privedte vykŕmené teľa a zabite ho. Jedzme a veselo hodujme, lebo tento môj syn bol mŕtvy, a ožil, bol stratený, a našiel sa." A začali hodovať.

Jeho starší brat bol práve na poli. Keď sa vracal a približoval sa k domu, počul hudbu a tanec. Zavolať si jedného zo sluhov a pýtal sa, čo sa deje. Ten mu všetko povedal a on sa nahneval a nechcel vojsť.

Vyšiel teda otec a začal ho prosiť. Ale starší syn mu odpovedal: „Už toľko rokov ti slúžim a nikdy som neprestúpil tvoj príkaz, a mne si nikdy nedal ani kozliatko, aby som sa zabavil so svojimi priateľmi. No keď prišiel tento tvoj syn, čo ti prehýril celý majetok s neviestkami, pre neho si zabil vykŕmené teľa."

On mu na to povedal: „Syn môj, ty si stále so mnou a všetko, čo ja mám, je tvoje. Ale patrilo sa hodovať a radowať sa, lebo tento tvoj brat bol mŕtvy, a ožil, bol stratený, a našiel sa."

STARÝ ZNÁMY PRÍBEHÍ

Veriaci už celé dve tisícročia meditujú o tomto príbehu, ktorý ich naplňuje údivom. Básnici ho zvečňujú vo veršoch. Najväčší umelci sa pokúšajú zachytiť ho na plátne, v mramore či namaľovať na sklo. Je častou témou kázní. Tento príbeh nájdeme prerozprávany a prispôbený v románoch, novelách, televíznych reláciách a filmoch. Podobenstvo o márnotrattnom synovi je možno jedným z troch alebo štyroch najznámejších príbehov na svete.

A práve preto by sme sa teraz mali pozastaviť a bližšie ho preskúmať - jeho kontext i detaily. Lebo niektorý príbeh môžeme poznať až pridobre. Až tak, že si z neho uchováme len známe výjavy. Nepočujeme slová; vidíme jednotlivé obrazy presne tak, ako sme ich videli pred rokmi, alebo ako si ich pamätáme zo svojej ilustrovanej rodinnej Biblie. Rýchlo sa uspokojíme s názorom, ktorý sme si vytvorili, keď sme tento príbeh „prvý raz pochopili“, alebo nám jeho zmysel vysvetlil kňaz. Keď nejaký príbeh poznáme, myslíme si, že už o ňom nemusíme premýšľať.

S niektorými príbehmi je to skutočne tak, no nie s podobenstvami Ježiša Krista. Lebo jeho príbehy sú dielom božského génia, ktorý z ničoho stvoril vesmír. Boh „napísal“ svet tak, ako spisovatelia píšú knihy. Keď teda vkladá do príbehu svoje myšlienky, môžete si byť istí, že jeho zmysel tak ako význam sveta bude hlboký a nevyčerpatelný.

V tomto príbehu musíme získať istý odstup a zobrať do úvahy širší kontext. Musíme ho chápať v takej podobe, v akej ho rozprával Ježiš a zaznamenal svätý Lukáš, v literárnom, historickom a kultúrnom kontexte.

Vo všetkých štyroch evanjeliách nájdeme mnoho myšlienok o milosrdenstve, no nikde v takej miere,

ako v Lukášovom. Len Lukáš nám hovorí o „dobrom zločincovi“, ktorý aj napriek hriešnemu životu dostáva miesto v raji, keď zomiera na kríži vedľa Ježiša (pozri *Lk 23, 39-43*). Lukáš zobrazuje Ježišovo rozprávanie o márnotrattnom synovi medzi ďalšími početnými podobnosťami - pozemskými príbehmi s nebeským významom - a väčšina týchto príbehov sa istým spôsobom zaoberá milosrdenstvom.

OČAMI FARIZEJOV

Čo podnecuje Ježišovo intenzívne učenie o milosrdenstve? Reptanie farizejov na Ježiša. Hnevajú sa, že sedáva a stoluje s nehodnými ľuďmi. „Približovali sa k nemu všetci mýtnici a hriešnici a počúvali ho. Farizeji a zákonníci šomrali: „Tento prijíma hriešnikov a jedáva s nimi““ (*Lk 15, 1-2*). A nereptali prvý raz. Inokedy im Ježiš krátko a ostro odpovedal: „Lekára nepotrebujú zdraví, ale chorí. Neprišiel som volať spravodlivých, ale hriešnikov, aby sa kajali“ (pozri *Lk 5, 30-32*). No oni zjavne neprijali jeho odpoveď.

Ježiš a farizeji sa v jednom ohľade podobali: všetci pokladali spoločenstvo pri stole za veľmi dôležité. Pre každého zbožného Žida mali obyčajné jedlá náboženský význam a riadili sa určitými liturgickými predpismi. Pri obrade lámania chleba a pitia vína zhromaždení získavali milosti. Myšlienku „rýchleho stolovania“ by pokladali za rúhanie.

Farizeji svedomito dodržiavali tradície. Nedopustili, aby ich jedlo poškvrnila prítomnosť hriešnikov, pohánov či iných ľudí, ktorých považovali za „nečistých“ (napríklad ženy počas menštruácie, či niekto, kto sa dotkol mŕtvol). Takéto vylučovanie bolo podstatným, nielen vedľajším znakom farizejskej identity. 67 % všetkých

pravidiel starých farizejských škôl Hillela a Šammaja sa vzťahovalo na spoločné stolovanie a čistotu. Samotný pojem *farizej* je odvodený z hebrejského slova *parushim*, čo znamená „oddelený“. Stránili sa spodiny, s ktorou stoloval Ježiš.

Naopak, Ježiš akoby nachádzal potešenie vo „veľkých zástupoch“, ktoré ho sprevádzali (Lk 14, 25). Hovoril obrazne o bohatom mužovi, ktorý pripravil veľkú večeru, no všetci „lepší“ ľudia - hospodári, sudcovia, kupci - sa vyhovorili, že nemôžu prísť. Preto rozkázal svojim sluhom, aby priviedli vydedencov spoločnosti: „Vydite na cesty a k ohradám a donúťte vojsť všetkých, aby sa mi naplnil dom“ (Lk 14, 23).

STRATENÝ A NÁJDENÝ

Farizeji šomrali: „Tento človek prijíma hriešnikov a jedáva s nimi!“

Keďže jednoduché a priame odpovede tentoraz nezabrali, Ježiš použil v pätnástej kapitole *Lukášovho evanjelia* tri príbehy: podobenstvo o stratenej ovci, o stratenej drachme a o stratenom synovi, ktoré je všeobecne známe ako podobenstvo o márnotrattnom synovi.

V každom podobenstve je stratený majetok niečo veľmi cenné. Uvažujme o stratenej ovci. V kraji, kde žil Ježiš, ovce predstavovali zdroj vlny, potravu a používali sa aj na obrad obety. Pre pastiera jediná stratená ovca znamenala stratený príjem aj na dobu viacerých rokov. Preto pastier zanecháva deväťdesiatdeväť, aby zachránil jedínú zblúdlú ovečku. Porozmýšľajme aj o stratenej drachme. Jedna drachma predstavovala denný zárobok šikovného muža. Ženy mali oveľa nižšie postavenie, a preto stratená drachma mohla pre hlavnú postavu príbehu znamenať celé dni bez jedla.

No aká je hodnota strateného syna?

Príbeh márnratného syna sa začína rodinou: otec a jeho dvaja synovia. Všetkých troch spája pokrvný zväzok, no ešte väčšmi zmluvný zväzok. Poriadok zmluvy - logika zmluvy - je východiskom podobenstva a umocňuje jeho dramatickosť.

Otec by nikdy nevedel vyčíslieť cenu svojho syna. No mladík sa chcel predať veľmi lacno - aj keď si myslel, že cena je dosť prehnaná. Spýtal sa, či si môže hneď vybrať svoj dedičný podiel. Zvláštna požiadavka. Bolo nezvyčajné, ba až neslušné, aby sa syn vopred dožadoval svojho dedičstva - akoby sa nemohol dočkať otcovej smrti. *Kniha Sirachovho syna*, napísaná krátko pred narodením Ježiša, určovala presný čas rozdeľovania dedičstva: „V deň, keď dokončíš dni svojho života, vo chvíli svojho odchodu rozďaj svoje dedičstvo" (*Sir* 33, 24). Syn, ktorý by sa usiloval urýchliť tento deň, bol by prinajmenšom neúčtívý.

Otec však splnil synovu prosbu. A chlapec sa začal správať tak, akoby bol jeho otec skutočne mŕtvý. Márnratný syn nestrácal čas, všetko zobral a opustil svoju rodinu. Treba si všimnúť význam jeho „cesty do ďalekého kraja" (*Lk* 15, 13). Keď opustil rodný kraj, ocitol sa mimo zmluvy, zanechal zvyky svojich súkmeňovcov aj Boha svojich otcov. Zvolil si život vydedenca.

Jeho nasledovné správanie to potvrdilo. Ježiš ho označuje ako „hýrivý život" (*Lk* 15, 13). Už nemal otca, ktorý by ho strážil, a tak sa oddával vášnam. Od staršieho brata sa dozvedáme, že tento mladý muž premárnil svoj majetok najmä s neviestkami (*Lk* 15, 30)

Morálny krach mladšieho syna prišiel oveľa skôr než finančný krach, ktorý nastal práve v čase, keď krajinu, kde žil, postihol hlad. Po mesiacoch oddávania sa rôznym nerestiam zrazu nemohol uspokojiť ani základné telesné potreby. Hladoval. Prijal teda jedinou prácu,

ktorú dostal - a bola to najponížujúcejšia práca, akú si Izraelita vedel predstaviť. Stal sa pastierom sviň, najnečistejších zvierat (pozri *Lv* 11, 17). Keďže pracoval pre pohana, pravdepodobne porušoval aj každotýždňový sabbat (pozri *Ex* 20, 8-11). Len v najzúfalejšej situácii by tento syn prijal takúto potupnú prácu.

Navyše zistil, že jeho vlastná strava je oveľa horšia než to, čo žrali svine. Tie aspoň kfmili pravidelne. Oňho sa nikto nestaral. Túžil sa nakrmiť strukmi, čo žrali svine, no nikto mu ich nedával.

SMEROM DOMOV

Ako som už spomínal, k morálnemu úpadku i finančnému krachu mladíka sa navyše pridala aj hlad. No netvrdím, že to bola čistá náhoda. Bola to zhoda náhod, no nie náhodná. Povedal by som, že to bola prozreteľnosť. Lebo len takáto pohroma mohla privodiť obrátenie márnotravného syna. K návratu do domu svojho otca ho nepohol len záchvev túžby po domove. Poháňal ho hlad, hanba a strach zo smrti. Keď vstúpil do seba, uvedomil si, že bude lepšie žiť ako otcov otrok, než zomrieť v ďalekej krajine ako otrok svojej zmyselnosti. Kým on túžil zasýtiť sa aspoň strukmi, čo žrali svine, i ten najposlednejší z otcových nádenníkov mal „chleba nazvyš“ (*Lk* 15, 17).

Tak sa vydal na cestu domov, ktorá bola určite o to dlhšia, že ju musel podstúpiť hladný. Keď sa priblížil k otcovým pozemkom, jeho hlad a zahanbenie museli byť také veľké ako jeho zápach.

Starý muž však vtedy urobí niečo pozoruhodné. Pribehne k synovi, aby ho pozdravil a vyobjímal. To bolo porušenie zvyku. Bolo nevhodné, aby urodzený človek bežal. No patriarcha zabudol na svoju vznešenosť

a postavenie a bežal pozdraviť svojho syna a zahrnul ho svojou láskou. Objíma svojho syna - grécke slovné spojenie je pôsobivejšie: „Hodil sa mu okolo krku“ (Lk 15, 20).

Syn začal hovoriť, no len čo vyriekol zopár slov, otec ho prerušil. „Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe.“ Synovo pokánie nebolo dokonalé, túžil len nasýtiť sa a dobre sa vyspať, no stačilo. Lebo sa vrátil domov a uznal svoj hriech.

Origenes, ktorý žil v treťom storočí, vo svojom komentári poznamenal, že otec priviedol syna domov až potom, ako prejavil pokánie - až keď si priznal vinu. „Nespomenul by hriech ‚proti nebu‘, keby neveril, že nebo je jeho domovina a nebolo správne opustiť ju. Takéto vyznanie obmäkčilo jeho otca“ (z *Komentára k Lukášovi*).

A vtedy smrteľný hriech - hriech, ktorý zničil mladíckovo synovstvo, dedičstvo a rodinný život - bol celkom nečakane ihneď odpustený, rozhrešený, zmytý: „Lebo môj syn bol mŕtvy, a ožil“ (Lk 15, 24).

SLÁVNOSTNE OBNOVENÉ SYNOVSTVO

Pozoruhodný príbeh - len zopár riadkov v evanjeliu. No zahŕňa všetko: hriech, špirálu žiadostivosti, čoraz zatemnenejší rozum, smrteľnosť ťažkého hriechu, morálnu „smrť“ syna, obrovské milosrdenstvo Božej prozreteľnosti, pohromy a Božiu pripravenosť vyjsť v ústrety hriešnikom, kým sú na ceste k pravému pokániu.

Co získava syn po uzmiernení so svojím otcom? „Najlepšie šaty“, prsteň na ruku, obuv na nohy a hostinu na svoju počesť (Lk 15, 22-23). Každý z týchto darov má obrovskú symbolickú hodnotu. Pečatný prsteň je znakom zmluvnej rodiny, súčasťou ktorej sa tento syn opäť

stáva. Šaty sú znakom podielu na otcovej moci. (Pre paralely v Starom zákone pozri *Gn* 41, 42; *Ez* 3, 10; *1 Mach* 6, 15.) Obuv je hlavným znakom slobodného človeka. Otroci chodievali bosí. Aj keď si syn zvolil byť otrokom svojich vášní a neskôr pohanských pánov - a aj keď prosil, aby sa mohol stať otrokom v kraji svojich predkov -, jeho otec to nedopustil. Mladík nebol vyslobodený z pohanského otroctva len preto, aby zakúsil lepší druh otroctva. Bol zachránený pre synovstvo; a ak je synom, potom je aj dedičom a má podiel na otcovej moci.

No najprv musí mať podiel na otcovom živote, teda s ním aj stolovať! Rozprávanie sa presúva z cesty do hodovnej sály, od pokánia k hostine, od odcudzenia k spoločenstvu okolo stola. Grécke slovo, ktoré sa bežne používa pre takéto spoločenstvo, je *koinonia*, čo niekedy prekladáme ako „prijímanie“. Otec znovu prijíma syna do spoločenstva na mieste, kde má každý „chleba nazvyš“.

Čo môžeme povedať o otcovi márnotravného syna? Bez zaváhania: „Tento človek prijíma hriešnikov a jedáva s nimi!“

VELKÝ BRAT SA POZERÁ

Nemôžeme však zabudnúť, že v tomto dramatickom príbehu je aj tretia postava. A ak je Ježišovo podobenstvo určené najmä farizejom, potom je možno práve táto postava najdôležitejšia. Som presvedčený, že je, a preto tento príbeh často volám aj podobenstvom o staršom bratovi.

Lebo v postoji staršieho brata sa odzrkadľuje zatrpknutosť farizejov (*Lk* 15, 2), ktorí Božie prijímanie hriešnikov nesprávne chápali ako porušenie spravodlivosti

ustanovenej zmluvou. Zamyslite sa na chvíľu nad klasickeou formulou zmluvnej prisahy:

„Nebo i zem volám dnes za svedkov proti vám, že som vám predložil život i smrť, požehnanie i kliatbu: vyvoľ si život, aby si žil ty aj tvoje potomstvo; miluj Pána, svojho Boha, poslúchaj jeho hlas a viň sa k nemu - lebo on je tvoj život a dlhý vek - a budeš bývať v krajine, o ktorej Pán prisahal tvojim otcom Abrahámovi, Izákovi a Jakubovi, že im ju dá" (*Dt 30, 19-20*).

Podľa tejto definície hriešnici porušili zmluvnú prisahu, prekročili medze zákona, zvolili si smrť, zatratenie, a stratili právo žiť v rodnom kraji ako synovia a dedičia. Márnотratný syn je podľa tejto definície veľký hriešnik, ktorý si úplne zasluhuje zatratenie.

Starší brat tak ako farizeji búri sa proti zdanlivej nepravdivosti; a podobne ako farizeji ani on nechápe logiku zmluvnej lásky.

Porušenie zmluvy so sebou skutočne musí prinášať dôsledky. No jestvuje aj cesta späť domov. Zmluva je rodinný zväzok, nie listina otroctva. Porušená zmluva sa dá oživiť a obnoviť.

Problém staršieho brata (aj farizejov) spočíva v tom, že nerozmýšľa v duchu rodiny, ale v duchu otroctva. Jeho reč ho prezrádza. Aj keď je v práci dôsledný, pracuje s neradosným postojom otroka, ktorý len počúva „príkazy svojho pána" (*Lk 15, 29*). Na rozdiel od mladšieho brata nikdy neosloví starého muža „otec", ale „ty". Tento prvorođený ani nikdy nehovorí o svojom mladšom súrodencovi ako o „bratovi", ale len ako o „tomto tvojom synovi" (*Lk 15, 30*). Ba v návale žiarlivosti na hostinu svojho mladšieho brata nechce mať tento starší hostinu v kruhu svojej rodiny, ale v kruhu svojich priateľov - „kozliatko, aby som sa zabavil so svojimi priateľmi" (*Lk 15, 29*). Toto sú slová otroctva, nie synovstva.

VEČNÝ PROBLÉM

Ježiš adresoval svoje podobienstvo konkrétnym ľuďom, ktorí pred ním stáli. Boli to farizeji a chceli, aby zákon, ktorý už bol nesplniteľný, bol ešte zložitejší. Ježiš iste nechcel príbeh namieriť proti Židom, ako mienili niektorí kritici; on sám bol poslušný žid, ktorý uznával platnosť Mojžišovho zákona (pozri *Mt 5, 18*).

Tento problém sa netýka len starších bratov, farizejov či určitej náboženskej skupiny. Je to náš problém. Týka sa každej doby a každého človeka. Spravodliví neprestajne hrešia, keď sa pýšia svojou spravodlivosťou; chcú odmenu za svoje dobré skutky; a rovnaké požiadavky kladú aj na Boha. Je to prekrútenie zmluvy, ktoré bolo rozšírené v Starej, ako aj v Novej zmluve.

Väčšina bludov, ktorými Cirkev trpela, boli chyby prehnanej čistoty, nie prílišnej neviazanosti. V treťom storočí sa montanisti pohoršovali nad vlažným správaním istej časti duchovenstva, a preto sa od nich odtrhli, oddelili sa od hriešnikov. Krátko nato donatisti odsudzovali Cirkev, že je príliš zhovievavá pri opätovnom prijímaní tých, ktorí zradili. Rozhodli sa sláviť vlastnú Eucharistiu, na ktorej sa mohli zúčastniť len pozvaní. Všetky tieto „čistejšie než vy“ bludy (a mnohé ďalšie) sa pohoršovali nad túžbou Cirkvi „prijímať hriešnikov a jedávať s nimi“. Namiesto utuženia a rozmachu spoločenstva zvolili si cestu oddelenia, výnimočnosti a rozdelenia - cestu, ktorú si kedysi dávno zvolili aj farizeji.

Cirkev tak ako Kristus nemohla prijať toto učenie. Preto my katolíci vyznávame slovami starodávneho vyznania svoju vieru v „odpustenie hriechov“. Vyznávame ju, lebo vždy sa nájdú ľudia, ktorí ju zaprú.

NIJAKÝ STRACH

Niž podobenstva sa tiahne od otroctva k synovstvu, od vylúčenia k spoločenstvu okolo stola, od pokánia k prijatiu. Otec odkladá svoju vznešenosť a postavenie a poníža sa pred svojím synom, aby ten znovu získal podiel na ušľachtilom rodinnom živote. Takto konal otec márnوترratného syna. Bolo to počínanie samého Boha, ktorý sa prevtelil, aby sa človek zbožštil: „Môžeme mať podiel na božstve Krista, ktorý sa uponížil a stal sa človekom.“

Toto nie je len starodávny príbeh. Je to náš príbeh rovnako, ako to bol aj príbeh svätého Pavla, ktorý napísal niečo, čo by sa dalo pokladať za komentár kježišovmu podobenstvu: „Lebo ste nedostali ducha otroctva, aby ste sa museli zasa báť, ale dostali ste Ducha adoptívneho synovstva, v ktorom voláme: „Abba, Otče! Sám Duch spolu s naším duchom dosvedčuje, že sme Božie deti. Ale ak sme deti, sme aj dedičia: Boží dedičia a Kristovi spoludedičia“ (*Rim 8, 15-17*).

Boh nám stále vychádza v ústrety na ceste k pokániu. Raz nám vyšiel v ústrety až tak, že sa nám stal podobným. Teraz na nás čaká vo svätej spovedi, aby nás mohol priviesť k svojmu stolu, kde nájdeme Chlieb života - „chleba nazvyš“.

VYHNANCI NA HLAVNEJ ULICI:
MIMO DOMOVA
NIET SKUTOČNÉHO DOMOVA

Každý z nás je márnوترatný Boží syn. Utekáme z domu a mrháme darmi, ktorými nás zahrnul náš Otec. Uprednostňujeme lákadlá ďalekého sveta pred láskou a slobodou, z ktorej sa tešia deti v dome svojich rodičov. Toto všetko sa deje, keď hrešíme. K nášmu Otcovi sa vraciame vždy, keď sa vraciame k sviatosti pokánia.

Avšak nevyhnutne opäť zhrešíme a znovu sa vraciame domov. Na rozdiel od márnوترatného syna nezažijeme svoj *konečný* návrat až do chvíle smrti - ktorá v ideálnom prípade príde po našej poslednej spovedi.

Dovtedy musíme žiť svoj život akoby v „ďalekej krajine“ - vzdialenej od nášho skutočného domova - v cudzej krajine plnej zmyslových slastí a dobrých vecí. Je to taká slasť, že pre ňu môžeme zabudnúť na svoju vlasť.

Sme teda ako márnوترatný syn. Len vďaka добрôte svojho Otca môžeme túto krajinu navštíviť. Nedostali by sme sa do nej, keby nám nedal zo svojho bohatstva. Neprežili by sme tu bez podielu na jeho ohromnom bohatstve. Lebo Boh stvoril a riadi svet, kde žijeme ako cudzinci; a stvoril aj nás.

V tomto svete máme žiť ako dobré deti svojho Otca, aj keď sme ďaleko od domu; avšak náš Otec nás k tomu nenúti.

PRAVDA POCESTNÝCH

Počas života na zemi žijú kresťania akoby vo vyhnanstve z neba. Neznámy kresťan z druhého storočia to opísal takto: „Obývajú aj grécke aj barbarské mestá... V obliekaní a strave, ako aj v ostatných oblastiach života sa držia domorodých obyčají... Bývajú vo svojej vlasti, ale ako cudzinci. Všetko majú s ostatnými spoločné ako občania, a všetko znášajú ako prišielci. Každá cudzia krajina je ich vlasťou, a každá vlasť cudzinou" (*List Diognetovi* 5).

Boh nás stvoril pre nebo, no stvoril nás na zemi. Nateraz nás od neba nedelia svetelné roky vesmíru, ale naše hriechy. Nespoznáme blahobyť našej nebeskej vlasti, kým neprekonáme odcudzenie a neočistíme sa od hriechov. Dovtedy žijeme do určitej miery vo vyhnanstve.

Boh stvoril miesto nášho vyhnanstva a je to dobré miesto. On skutočne stvoril svet tak, aby nám jeho slasti - aj keď nás nikdy nemôžu úplne uspokojiť - pripomínali náš skutočný domov nebi. Všetky svetské statky sú len čírym náznakom nebeskej dokonalosti. Jeden z autorov duchovnej literatúry páter John Hugo napísal:

Krása, dobrota, pravda, každá dokonalosť stvorenia... sa nekonečne znásobujú v bezmedznej Božej добрote... Oslavujeme Boha v jeho stvorení, keď ho vnímame ako odraz Božej krásy a dobroty, ako cestu a prostriedok, ktorými sa môžeme priblížiť k Bohu a milovať ho, prameň všetkého stvoreného dobra. Vtedy Boh vo svojej láske

najvyššieho Dobra objíma všetko stvorenie, ktoré používame, či ktorého sa dotýkame... Stvorenie nie je naším konečným cieľom, zdrojom nášho šťastia, no skrze neho milujeme Boha, ktorý je ozajstným a konečným dobrom, našou radosťou a skutočným naplnením.

Boh stvoril veci tohto sveta tak, aby nás nemohli uspokojiť, ale aby nás usmerňovali a pobádali na ceste k nebu.

Mali by, no nie *nevyhnutne*. Lebo sme muži a ženy, nie zvieratá či stromy. Svoj konečný cieľ nedosiahneme inštinktívne, ako napríklad veveričky, levy či psi - či neúprosne, ako sopky, svetadiely či hviezdy. Rozum a príroda môžu naznačovať, čo je pre nás najlepšie. No my máme možnosť slobodnej voľby. Lekár či spovedník nám môže jasne povedať, čo máme robiť. No my sa aj tak môžeme rozhodnúť inak. Dobro si musíme zvoliť slobodne. A to závisí od našej vôle a rozumu, ktoré sú zranené žiadostivosťou.

Slasti tohto sveta majú moc očariť nás. Mali by posilňovať našu túžbu po Bohu, no vášeň v nás prebúdza chuť po pozemských statkoch. Chceme ich viac, než v skutočnosti potrebujeme. Stávame sa od nich závislí. Čoskoro ich uprednostníme pred tým, čo je pre nás skutočne dobré. Radšej zhrešíme, akoby sme nemali uspokojiť pozemskú túžbu.

Známa definícia hriechu znie: „Hriech je odvrátenie sa od Boha k stvoreniu.“ Neznamená to, že stvorenie je zlé; v skutočnosti je veľmi dobré, lebo ho stvoril Boh. No my si zle voľíme, keď uprednostníme lásku k stvoreniu pred láskou k Bohu, pred plnením jeho vôle a dodržiavaním jeho prikázaní. Nahradenie Boha stvorením naši predkovia nazývali *modloslužba*. Každý hriech je v istom zmysle modloslužba: uprednostnenie stvorenia pred Stvoriteľom, daru pred Darcom.

Tento svet je taký úžasný, že v pominuteľných pozemských chvíľach podliehame svojim túžbam a zabúdame na večnosť. Zabúdame, že sme vyhnanci ďaleko od domova, a túžime usadiť sa v tejto krajine - nehľadiac na cenu, ktorú možno zaplatíme za svoje nové občianstvo.

PÔJDEME CESTOU EGYPTA?

Nie je náhoda, že hlavná zápleтка dejín spásy sa najčastejšie spája s príbehmi exodu, vyhnanstva, putovania a bezcieľneho potulovania sa. Adama a Evu vyhnaní z rajskej záhrady (*Gn* 3, 23-24). Kain pre bratovraždu musel odísť zo svojho kraja a žiť v strachu v krajine túlakov (*Gn* 4, 12-14). Pre hriešnosť sveta Noe musel postaviť koráb, odplávať na ňom, keď vody zaplavili celú zem (*Gn* 9). Babylončania sa vo svojej pýche vzopreli Pánu Bohu, ktorý ich „odtiaľ rozptýlil po celej zemi“ (*Gn* 11, 8). Abrahám prebýval v hojnosti v chaldejskom Ure, kým ho Boh nevyzval, aby sa vydal na ďalekú cestu do neznámej krajiny (*Gn* 12, 1).

Boží ľud je stále na *cestě*. Na zemi sme večnými pútnikmi. Buď putujeme k Bohu a do jeho prisľúbenej zeme, alebo sa túlame a utekáme inam.

Prvotní kresťania chápali tieto historické udalosti ako symboly či „typy“ duchovnej skutočnosti. Zotročenie Izraela Egypťanmi symbolizovalo ľudstvo uväznené v prvotnom hriechu. Izraeliti sa nemohli vyslobodiť vlastnými silami, Boh ich musel vyslobodiť zázračne. Ba aj potom musel vyvolený národ premôcť mnohých nepriateľov, dokonca vo vlastných radoch. Lebo za 430 rokov (pozri *Ex* 12, 40) sa aj najlepší Izraeliti až príliš prispôsobili egyptskej kultúre. Vytvorili si návyky mysle, tela a ducha, ktorých sa museli zbaviť. Aj preto im

Boh prikázal, aby obetovali isté druhy zvierat - zvierat, ktoré Egypťania pokladali za posvätné. Obety Izraelitov boli presvedčivým zavrnutím predošlej nevery Bohu, keď prijali poveru svojho utláčateľa. Boh vedel, že návyky, ktoré sa pestujú celé stáročia, len veľmi ťažko sa dajú vykoreniť. Preto dal Izraelu náročný zákon, presný zoznam, ktorý do bodky určoval nové spôsoby pôstu, očisťovania, spolužitia a uctievania Boha.

Nová cesta bola pre vyvolený ľud náročná, roky putovania sa mnohým vskutku zdali oveľa horšie než storočia útlaku a nútených prác. Smútili za obdobím otroctva, keď mali aspoň dostatok jedla. „Kto nám dá jesť mäso? Dobré nám bolo v Egypte... Prečo sme len vyšli z Egypta?“ (*Nm* 11, 18. 20).

IZRAELITI A MODLOSLUŽBA

Po odchode z Egypta nenastal len problém hladu. Urobili si aj zlatú modlu Apisa, zlaté teľa, egyptského boha sily a moci, a veselili sa na púšti (*Ex* 32, 1-6). Izrael si tak bol sám sebe najväčším, no iste nie jediným nepriateľom. Na ceste do zaslúbenej zeme museli Izraeliti zvíťaziť nad siedmimi mocnými národmi, ktoré im skrížili cestu.

Toto všetko je podľa cirkevných Otcov obrazom ľudstva. Na svet prichádzame ako otroci. Preto je otroctvo Izraelitov v Egypte typologickým obrazom našej duše v dedičnom hriechu. Preto je aj prechod Izraela cez Červené more symbolom krstu (pozri *1 Kor* 10, 1-4). Boh nás krstom vyslobodil z otroctva dedičného hriechu, no stále cítime jeho dôsledky v neutíchajúcej žiadostivosti. Preto sa len ťažko vzdávame hriešnych návykov. Ba naša skazená povaha sa nedokáže nabažiť zmyselných rozkoší, ktoré sprevádzajú život otroctva

v hriechu. Ak sa máme vyslobodiť z krajiny svojho vyhnanstva, musíme umŕtviť takéto túžby - svoju žiadostivosť. Vo svojom živote musíme obetovať stvorené veci, lebo hriešnici majú tendenciu robiť si z nich modly.

Musíme sa naučiť odolávať pokušeniu, bojovať proti svetu, žiadostivému telu a diablovej. Cirkevní Otcovia pripomínali, že ako Izraeliti, tak aj my musíme zvíťaziť nad siedmimi „národmi“, kým budeme mať nárok na zasľúbenú zem v nebi. Pohanské národy predstavujú sedem hlavných hriechov: pýchu, hnev, obžerstvo, smilstvo, lenivosť, závisť a lakomstvo.

POSLUCHÁČI V ZAJATÍ

Podľa prvotných kresťanov ešte jedna dôležitá historická udalosť symbolizuje ľudskú hriešnosť. Je to babylonské zajatie Izraelitov. Aj keď toto vyhnanstvo bolo podstatne kratšie než egyptské otroctvo, malo rovnako ničivý vplyv na židovský spôsob života.

V šiestom storočí pred Kristom bol vyvolený národ oslabený a rozdelený mnohými rokmi občianskych sporov. Babylonský kráľ Nabuchodonozor poľahky dobyl Judeu a urobil z nej vazala Babylonu. Vyplienil krajinu a jej najlepších a najbystrejších ľudí odviekol do svojej krajiny, aby mu slúžili. Tam sedemdesiat rokov dobre slúžili a svojou prácou si získali uznanie a rešpekt. Mnohí židovskí muži sa oženili s Babylončankami. Mnohí obchodníci sa od Babylončanov naučili nové veci. V zajatí urobili veľké objavy a pokroky, napríklad v astronómii, vo finančníctve a v technológii výroby mincí.

Vyvolený ľud v zajatí prosperoval. Možno sa tam mali až pridobre, lebo niektorí prestali myslieť na návrat do Judey. Zvykli si na babylonský jazyk, babylonské

ulice, babylonské obyčaje. Podobne ako v Egypte začali poľavovať vo svojej nábožnosti a prispôsobovať sa zvykom dobyvateľa. Tí, ktorí zostali verní Bohu Izraela, museli urputne bojovať a zvolali by na seba kliatbu, keby si priveľmi zvykli na svoje zajatie:

*Keby som, Jeruzalem, zabudol na teba,
nech mi odumrie pravica.*

*Nech sa mi prilepí jazyk na podnebie,
keby som nepamätal na teba,*

*keby som Jeruzalem nepovýšil za vrchol svojej radosti
(Ž 137, 5-6).*

Verný zajatec odmieta aj oprávnenú útechu zo strachu, že utlmí jeho bolesť z odlúčenia s domovinou. Nedopraje si ani radosť zo spevu obľúbenej piesne „na brehu babylonských riek“ (verš 1).

Ako egyptské zajatie bolo obrazom dedičného hriechu, tak je babylonské zajatie pre cirkevných Otcov symbolom konkrétneho hriechu. Jedno je narodiť sa ako Izraelita v Egypte. No je úplne niečo iné byť odvlečený do vyhnanstva ako priamy dôsledok vlastných konkrétnych hriechov. Babylon bol zajatím, ktoré si zvolili samotní zajatci. Lahodil im blahobyť v pohanskej krajine a pri tom zabudli, aké je byť slobodní vo vlasti. Prečo by mali vymeniť bohatstvo, blahobyť a istotu za náročnú a riskantnú úlohu znovu osídlieť a vybudovať Jeruzalem?

Prečo by sa aj hriešnici mali odvrátiť od podvodu - od klamaní samému Ježišovi -, ak je to také výhodné? Prečo zavrhnúť obžerstvo, keď je na dosah to najlahodnejšie jedlo? Prečo zanechať hnev, keď sa v mysli tak pohotovo vynárajú hrubé slová?

Zotrvať v hriechu môže byť pohodlné. No babylonský blahobyť nás niečo stojí: slobodu, občianstvo, dedičstvo.

PONÚKAJÚCE SA LÁKADLÁ

„Cudzoložníci, neviete, že priateľstvo s týmto svetom je nepriateľstvom s Bohom? Kto teda chce byť priateľom tohto sveta, stáva sa nepriateľom Boha" (*Jak 4, 4*).

Na svete sme vyhnanci a na to nikdy nesmieme zabudnúť. Ani na to, kto sme, odkiaľ pochádzame a kam ideme. Musíme žiť na zemi, no musíme žiť *pre* nebo. Tak ako vyvolený ľud aj my musíme „skoncovať" s modloslužbou, ktorá v nás pretrváva. Ako babylonskí zajatci aj my sa musíme zriekať nielen hriešnych, ale aj dovolených rozkoší, lebo môžu byť návnadou v pasci sveta. Práve pre tieto lákadlá a pre lipnutie k svetským veciam sa čoraz väčšmi odvraciamе od Boha.

Preto Ježiš učil apoštolov postiť sa. Preto apoštoli pokračovali v pôste, aj keď Ježiš vystúpil do neba. Preto bolo sebazaprenie vždy znakom skutočného kresťanstva s dôrazom na každoročné štyridsaťdňové Pôstne obdobie.

A práve preto mohol Ježiš v Blahoslavenstvách povedať: „Blahoslavení chudobní... Blahoslavení, ktorí teraz hladujete... Blahoslavení, ktorí teraz plačete... Blahoslavení budete, keď vás budú ľudia nenávidieť, keď vás vylúčia spomedzi seba, potupia a ako zlo zavrhnú vaše meno" (*Lk 6, 20-23*). Všetky tieto situácie sú dôvodom na radosť.

Nemala by nám uniknúť šokujúca hodnota Ježišových slov. Aj po dvadsiatich storočiach kresťanstva ostávajú úplným opakom svetských hodnôt. Ako obetovanie egyptských posvätných zvierat, tak aj Blahoslavenstvá predstavujú „normatívny obrat"; úplne prevracajú naše očakávania. Inštinktívne cítime, že byť chudobný, hladný, plačúci a prenasledovaný je *prekliatie*. No Ježiš vykresľuje všetky tieto situácie ako chvíle milosti. Utrpenie nás učí odtrhnúť sa od dobier tohto sveta, a tak nám umožňuje upnúť sa na nebeské dobrá.

Týka sa to aktívne vyhľadávaného utrpenia (ako napríklad pôst, bdenie či púť) ako aj pasívneho utrpenia (ako napríklad bolesť zubov, búrka či meškajúci vlak). Vďaka utrpeniu môžeme spolu so svätým Pavlom povedať: „Ale čo mi bolo ziskom, kvôli Kristovi pokladám za stratu. A vôbec všetko pokladám za stratu pre vznešenosť poznania Krista Ježiša, môjho Pána. Preň som všetko stratil a pokladám za odpadky (doslova: za hnoj), aby som získal Krista" (*Flp* 3, 7-8).

Všetko stvorenie je dobré už len preto, že je Božím dielom. No aj najväčšie slasti - sex, knihy, čokoláda, káva, víno - sa svojou hodnotou približujú k odpadkom či výkalom, nie k Bohu.

SKÚŠKA PRE POŽEHNANÝCH

Keď sa odpútame od vecí, dokážeme (s Božou pomocou) ovládať svoje túžby a toto ovládanie obetujeme Bohu. Disciplína a Božia milosť uzdravujú myseľ a vôľu od dôsledkov žiadostivosti. Začíname všetko vidieť jasne.

A čím jasnejšie vidíme, tým lepšie odolávame každodennému pokušeniu odvrátiť sa od Boha k stvoreniam. Keď si máme vybrať medzi Kristom a hnojom, jestvuje len jedna normálna a rozumná voľba.

Len málo ľudí sa vie natoľko oslobodiť od sveta, aby dokázali po celý čas vnímať veci takto. No Boh to žiada od každého z nás a neodmietne nikoho, kto ho prosí o milosť a je pripravený prijať milosť, požehnanie.

Keď si máme vybrať medzi utrpením a hriechom, prechádzame zápasom, skúškou, Božím súdom tak ako Adam, ako Izraeliti na púšti a Židia v Babylone. Keď uprednostníme chvíľkové pohodlie, istotu a bezpečnosť pred večnou láskou, Boh bude rešpektovať našu voľbu.

Ak si zvolíme dočasné utrpenie, aby sme dosiahli večnú lásku, priblížime sa k šťastiu domova, neba. Staneme sa podobnejšími Bohu v samom Božom lone.

Pobádajú nás túžby, ktoré sami živíme. Vydávame sa smerom, ktorým nás pohýna naše telo, srdce, myseľ, zrak. No ak chceme prísť do cieľa - ak chceme byť jedného dňa doma v nebi -, musíme sa odpútať od pozemských dobier a obrátiť sa priamo k Bohu. Nie je dobré odpútať sa len napoly; je to stále nesprávna cesta. Kým nepretrhneme všetky putá k svetským dobrám, naše obrátenie nebude úplné.

BEZ BÝKA

Taká obeta nikdy nie je ľahká. Z druhej kapitoly vieme, že Izraelita, ktorý konal obeť za hriech, musel zviera priviesť, spútať ho, zabiť, vypitvať, rozsekať a spievať pri tom chválospevy. Väčšina obetí, ktoré konáme, nebudú také krvavé, no nečakajme, že budú ľahšie. Môže byť ľahšie skrotiť býka než telo zachvátené žiadostivosťou. Vtedy, ako aj teraz si takáto obeta vyžaduje úsilie, silu a čas.

Izraelské obetovanie zvierat bolo znakom a predzvesťou obety, ktorá mala prísť. Keď Kristus prišiel na svet, povedal: „Nechcel si obeť ani dar, ale dal si mi telo“ (*Hebr* 10, 5). Aj my ponúkame svoje telesné túžby, pohodlie a rozkoše ako obeť za hriechy a z lásky k Bohu.

„Obetou Bohu milou je duch skrúšený; Bože, ty nepohŕdaš srdcom skrúšeným a poníženým“ (*Z* 51, 17). Ak začneme len týmto malom, úprimným skutkom pokánia, Božia milosť sa postará o ostatné.

A ak máte nejaké pochybnosti, kde sa má takáto obeta začať, stačí ísť do prvej spovednice. Obrátiť sa možno aj bez sviatostí, no je to omnoho ťažšie. Svätostná milosť nám pripravuje cestu.

BEZ PRÁCE NIE SÚ KOLÁČE: TAJOMSTVÁ VÍŤAZNÉHO POKÁNIA

Vo väčšine cirkevných dokumentov sa spoveď nazýva sviatosť pokánia. Oba termíny zameniteľné používame na označenie sviatosti, no nie sú synonymné. *Spoveď* opisuje úkon vyznania hriechov. *Pokánie* opisuje dve veci: postoj a skutok. V predošlých kapitolách sme rozoberali význam *spovede*. V tejto kapitole sa budeme zaoberať významom *pokánia*.

Pokánie ako postoj vyjadruje nenávisť voči vlastným hriechom. V tomto zmysle je dôležitou podmienkou sviatosťnej spovede. Svoje hriechy musíme ľutovať; do určitej miery nimi musíme opovrhovať.

NENÁVIĎTE SVOJE HRIECHY

Ak je náš postoj pokánia dokonalý - ak nenávidíme svoje hriechy, lebo urazili Boha, ktorého milujeme -, vtedy ľutujeme hriechy s pravým pokáním. No väčšinou nenávidíme svoje hriechy z viacerých rozličných dôvodov. Nenávidíme ich, lebo sa za ne hanbíme, alebo sa pre ne zle cítime, alebo sa bojíme trestu, alebo zle pôsobia na naše telo, myseľ, majetok, či vzťahy. Takáto

nedokonalá nenávisť našich hriechov sa volá strach zo zatratenia a postačí na platnú spoveď, aj keď vždy sa máme usilovať o dokonalejšie pokánie.

Ak sa postoj pokánia stane zvykom, hovoríme, že pokánie je čnosť. Takáto čnosť je súčasťou kresťanského života a o túto milosť máme prosiť. No v čnosti pokánia by sme mali vzrastať aj konaním skutkov kajúcnosti - tak ako aj v čnostiach dobroty, odvahy a usilovnosti rastieme opakovaním drobných skutkov dobra, odvahy a usilovnosti. Čnosť pokánia sa vtedy stáva súčasťou nášho každodenného života, prirodzeným i nadprirodzeným prostredím pre rovnomennú sviatosť.

Skutky pokánia sa však neobmedzujú len na sviatostnú spoveď. Takéto skutky zahŕňajú v sebe každý úkon sebazaprenia, ktorým odčisťujeme svoje hriechy alebo hriechy iných. V predošlej kapitole som spomínal pôst, bdenie a putovanie; no je toho oveľa viac. Lebo kresťan, ktorý nadobudol čnosť pokánia, vždy dychtí po obetách pre iných; a väčšina z nich sú tiché a obyčajné skutky - situácie, keď obetujeme svoje pohodlie pre pohodlie, potešenie a útechu iných.

Možno, že chceme ísť do kina len preto, že vieme, že to chcú naši priatelia, aj keď by sme radšej išli na futbal.

Odoprieme si ďalší kúsok koláča - aj keď je to najlepší koláč, aký sme kedy jedli -, aby si ho mohol vychutnať niekto iný. Alebo naopak, pýtame si ďalší kúsok koláča - aj keď je to najhorší koláč, aký sme kedy jedli -, aby sme neurazili kuchára.

Zopár minút sa porozprávame s nudným alebo mrzutým kolegom či susedom. Namiesto výhovorky mu venujeme čas i pozornosť.

Starostlivo a rýchlo plníme svoje pozemské úlohy, aj keď by sme si radšej dali vytiahnuť u zubára nerv zo zuba, než vyplnili ďalší päťstranový dotazník pre svojho zamestnávateľa.

Najlepšie úkony kajúcnosti sú také obyčajné, že ostatnú nepovšimnuté. Naše najlepšie a najšťastnejšie dni sú tie, ktoré sú naplnené práve takýmito skutkami.

BOLESTIVÁ PRAVDA

Je dôležité pochopiť práve toto, lebo mnohí ľudia v súčasnosti - ba aj niektorí kresťania - nesprávne chápu kresťanské sebazaprenie. Pokúšajú sa mu vyhnúť, pokladajú ho za psychicky choré, naplnené nenávisťou k svetu, nepriateľské, neradostné a masochistické, no táto charakteristika nie je príčinou ani dôsledkom kresťanského sebazaprenia.

Predovšetkým je potrebné ozrejmiť si, že aktívne sebazaprenie je podstatnou časťou kresťanskej viery. Ježiš povedal: „Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž a nasleduje ma“ (*Mt* 16, 24). „A kto ide za mnou a nenesie svoj kríž, nemôže byť mojim učeníkom“ (*Lk* 14, 27). Sebazaprenie teda nie je dobrovoľné, pre ľudstvo neexistuje nejaká iná, pôžitkárska cesta spásy.

Ďalej si treba ujasniť, že sebazaprenie určite *nieje* pretím dobra na svete. Kresťania neobetujú tie najlepšie veci pre názor, že svet je zlý, a preto musí prestať existovať, ale preto, lebo vedia, že svet je veľmi dobrý - taký dobrý, že nás môže odlákať od toho, čo je oveľa lepšie, a tak nás zviešť z cesty domov k Otcovi. Ako Izraeliti aj my možno túžime vrátiť sa do Egypta či do záhaľky v Babylone. Môžeme si vybrať, či si budeme užívať, čo nám srdce ráči, alebo pôjdeme na spoveď, na omšu, či navštívime starú mamu v domove dôchodcov. Teda znovu: hriech neznamená uprednostniť „zlú hmotu“ pred „duchovným dobrom“. Ide vždy o zvolenie menšieho dobra na úkor väčšieho dobra - alebo namiesto samého dobra.

A napokon si musíme uvedomiť, že bolesť sama osebe nemá nijakú hodnotu. Kresťania sa nevyžívajú v bolesti. Avšak skrze ňu nachádzame milosť tak ako Kristus.

SLOVKO O MODLÁCH

Objavujú sa pochybnosti, či prví kresťania poslúchli Ježišovo napomenutie, aby viedli život plný pokánia a sebazaprenia? Len si spomeňte, čo napísal svätý Pavol: „Tí, čo patria Kristovi Ježišovi, ukrižovali telo s vášňami a žiadosťami" (*Gal 5, 24*).

Keby niekto chcel chápať tento text výlučne duchovne či obrazne, tak Pavol sa inde vyjadruje konkrétnejšie. Napríklad ochotne a bez odporu prijíma útrapy, ktoré musí znášať, od každodenných maličkostí po najkrutejšie utrpenie: „V námahách... vo väzeniach, v nesmierne mnohých ranách, veľa ráz v nebezpečenstve smrti. Od Židov som päť ráz dostal štyridsať bez jednej, tri razy ma bičovali, raz kameňovali, trikrát som stroskotal na lodi, noc a deň som bol na morských hĺbinách; často na cestách, v nebezpečenstvách na riekach, v nebezpečenstvách od zbojníkov, v nebezpečenstvách od vlastného rodu, v nebezpečenstvách od pohanov, v nebezpečenstvách v meste, v nebezpečenstvách na púšti, v nebezpečenstvách na mori, v nebezpečenstvách medzi falošnými bratmi; v námahe a lopote, často v bdení, o hlade a smäde, veľa ráz v pôstoch, v zime a v nahote" (*2 Kor 11, 23-27*).

Pavol toto všetko prijal v duchu pokánia. No neostal len pri tom. Sám sa vystavoval ťažkostiam a prísnejšie umŕtvoval svoje telo. „...Bojujem, nie akoby som bil do vetra. Ale krotím svoje telo a podrobujem si ho, aby som azda, kým iným kážem, sám nebol zavrhnutý" (*/ Kor 9, 26-27*).

Pavol sa neoddával pôžitkárstvu, ani si nezvolil jednoduchú cestu. Práve naopak: vedel, že telo sa musí riadiť myslou, dušou a rozumom, a to nie je ľahká úloha. Vyžadovalo si to istú dôslednú rozhodnosť, o ktorej hovoril veľmi vážne. „Lebo ak budete žiť podľa tela, zomriete. Ale ak Duchom umŕtvujete skutky tela, budete žiť" (*Rim* 8, 13). *Umŕtvovať* - toto silné slovo nájdeme v latinčine aj v skorých anglických prekladoch Písma vyjadrené takisto jednoslovne. Je to *mortifikácia*, čo je synonymum telesného pokánia.

„Umŕtvujte teda svoje pozemské údy: smilstvo, nečistotu, vášeň, zlú žiadostivosť a lakomstvo, čo je modloslužba! Pre takéto veci prichádza Boží hnev..." (*Kol* 3, 5).

Skutky sebazaprenia - umŕtvovanie a pokánie - odstraňujú prekážky, ktoré stoja v ceste Bežej lásky a nášmu podielu na Božom živote. Rúcajú modly v našom živote, aby nič neodvracalo našu pozornosť od milujúceho Boha.

DRŽAŤ DIÉTU VÔBEC NIE JE PÔST

Zamyslite sa nad tým v súvislosti so všetkým, čo zakúsili Izraeliti. Aby sa úplne zbavili egyptskej nadvlády, museli prejsť „normatívnym obratom" - obetovaním posvätných zvierat svojich dobyvateľov. Vyvolený ľud musel „popraviť" modloslužbu, ktorá ho kedysi držala v zajatí.

Keď Bohu ponúkame skutky pokánia, prechádzame podobným normatívnym obratom. „Popravujeme", umŕtvujeme túžby, ktoré uchvacujú našu myseľ. Lebo čo upútava našu pozornosť? Jedlo? Sex? Peniaze? Materiálne veci - dom, auto, nábytok?

Všetko, čo nás drží v zajatí, je modla a tá si čoskoro od nás vyžiada obety. Aj modly si budú vyžadovať

„umŕtvovanie“, lebo modly podobne ako Jahve sú žiarliví bohovia. Spomeňte si len na naše dnešné modly. Mnohí ľudia pre prácu obetujú svoje zdravie, čas, rodinu. Pre bezuzdný sex mnohí riskujú svoju povesť, zdravie, manželstvo, ba aj život. Pre nenásytnosť sú mnohí ochotní zaprestať aj roky svojho života. Nebudem vás nudiť štatistikou, hoci by som mohol. (Choroby prenášané pohlavným stykom nadobudli rozmery epidémie. Vyše 61 percent dospelých Američanov má nadváhu a 27 percent je obéznych.)

Všetci poznáme moc týchto modiel, silu, s akou sa zmocňujú nášho života. Poznáme aj obety, ktoré od nás časom budú žiadať; hlavný lekár zdravotníckej služby USA nám to pravidelne pripomína. Ba ochotne uznávame, že musíme s týmito modlami niečo urobiť - popraviť ich. To je len niekoľko právd, ktoré sú zjavné ako stará kresťanská múdrosť: *Telo si žiada viac, než potrebuje, preto mu musíme dať menej, než si žiada.* Vieme, že sa musíme postiť. Musíme tráviť menej času v práci a viac doma. Máme sa menej venovať sexu. A podobne. No tieto prirodzené riešenia nestačia. Lebo človek má absurdný sklon zbožňovať prirodzený nástroj, ktorý ničí naše modly. Bývalý alkoholik, fajčiar, človek s nadváhou, smilník sa až príliš často menia na nechutného a fanatického nadšenca bláznivej diéty či dvanásťbodového programu, ktorý ho „zachránil“.

Nesmieme sa dať chytiť do tejto pasce. Preto musíme nahradiť svoje sebazaprenie - premeniť ho na pokánenie - a ponúknuť ho Bohu, jedinému pravému Bohu, ktorý je našou spásou. Modly musí nahradiť čistá a pravá nábožnosť, ktorá sa musí očisťovať naším postojom pokánia a skutkami pokánia.

VELKÝ OBRAZ

Kľúčom k riešeniu je kontext. Ak nevidíme celý obraz, obeta nebude dávať zmysel, alebo to bude zmysel zvrátený.

Kontext našej obety je vzťah, osobný vzťah, milostný vzťah, rodinný vzťah, zmluvný vzťah.

Členovia rodiny nepokladajú za niečo zvláštne obetovať sa jeden za druhého. Život rodičov je poznačený práve takýmito obetami. Otec „umŕtvuje“ záujmy, ktoré mu bránia milovať svoje deti tak, ako má. Matka „umŕtvuje“ zlú náladu, pohodlie, túžby, aby mohla slobodne vychovávať svoje deti, žeby boli šťastné, múdre a silné. Dieťa sa časom naučí ovládať telesné túžby a podnety v záujme zdravého rodinného života (chodiť na nočník, pravidelne spávať, nejedávať medzi hlavnými jedlami). Z dieťaťa na oplátku vyrastie dospelý človek, ktorý sa postará o matku a otca, venuje im svoj čas a pozornosť, keď príde staroba či choroba.

Láska si od nás žiada obety pre našich milovaných. Zamilovaný muž neváha ostať dlho do noci hore, aby napísal milovanej žene ľubostnú báseň. Neváha ponúknuť jej svoje rukavice v mrazivý zimný deň, aj keď sám má ruky takmer zmrznuté. Ak povie, že sa jej nepáči jeho sveter či kolínska, odloží sveter do skrine či zahodí kolínsku do koša. Zamilovaný muž znásobí svoje úsilie, ak nejako urazil svoju milovanú. Chce to okamžite napraviť a nečaká ani minútu.

To všetko sú prirodzené skutky sebazaprenia, ktoré spontánne konáme z lásky. Lebo milujúci človek ľahšie prináša obety, ba aj bolesť, ktorú znáša, je sladká. Bez problémov sa odpúta od všetkého, čo je prekážkou vo vzťahu.

Vidíme teda, že obeta, sebazaprenie, pokánie a umŕtovanie vôbec nie sú zvláštne či nezvyčajné. Ochotne

sa obetujeme pre to, čo túžime dosiahnuť. Musíme sa teda naučiť obetovať pre duchovnú lásku, umŕtvovať hriech, pokušenie a žiadostivosť, ktoré sú urážkou nášho Milovaného.

AKO V NEBI, TAK I NA ZEMI

Obeta však nie je len negatívna. Nie je len „zabíjaním“. Je aj dávaním. Naše malé obety sú symbolom úplného sebadarovania, ktoré je podstatou lásky. Ľudia, ktorí milujú, úplne sa rozdeľujú.

Cirkev nás skutočne učí (*Gaudium et spes*, 24), že ľudská láska nám zjavuje „určitú podobnosť medzi jednotou božských osôb“ a ľudstvom, ktoré je stvorené na Boží obraz. Keď sa z lásky dávame, napodobňujeme Boha. Lebo „Boh je láska“ (1 Jn 4, 6) a podstatou lásky je dávať život.

Zoberme si len vnútorný život Najsvätejšej Trojice. Otec sa úplne dáva; neponecháva si nič zo svojho božstva. Dáva celý svoj život. Neprestajne sa stará o svojho Syna. Otec je okrem všetkého iného život dávajúci, milujúci a Syn je jeho dokonalý obraz. Čo je potom Syn, ak nie rovnako život dávajúci, milujúci? A Syn ostáva naveky obrazom Otca, rozdáva život, ktorý dostal od Otca; vracia mu ho ako dokonalý výraz vďaky a lásky. Tento život a láska, ktoré Syn dostáva od Otca a vracia mu ich späť, sú Duch Svätý.

Keď sa Boh stal človekom v Ježišovi Kristovi, jeho život na zemi bol dobovým obrazom Božieho života vo večnosti. Ježišov život bol úplným sebadarovaním; a rozdeľoval sa vyše tridsať rokov. Všetko v rámci jeho života - odpúšťanie, uzdravovanie, učenie, kázanie - bolo stelesnením nadprirodzenej lásky, ktorá trvá večne.

Božia láska je jedinou láskou, ktorá nás môže uspokojiť a urobiť šťastnými. Naša ľudská láska nás sklame

- slabosťou, nedokonalosťou či smrťou milovaného človeka. Ľudská láska - a obmedzené šťastie, ktoré prináša - sú len náznakom lásky, z ktorej nás stvoril Boh. Nebudeme šťastní, nespoznáme lásku, kým nebudeme milovať ako Boh, kým nebudeme milovať *ako bohovia* (Z 82, 6; pozri tiež *Jn* 10, 34), kým nebudeme účastní na Božej prirodzenosti (2 *Pt* 1, 4). Človek, ako hovorí Cirkev, je „jediný tvor na zemi, čo chcel Boh kvôli nemu samému, (a) nemôže nájsť v plnej miere sám seba, iba ak v nezištnom sebadarovaní“ (*Gaudium et spes*, 24).

Ak chápeme pokánie v tomto kontexte, dáva to zmysel. Lebo nemožno si predstaviť lásku bez obety. Nemôžeme skutočne milovať *tohto* človeka, kým „neumŕtvime“ *tú* neresť, *tú* prekážku, *tú* túžbu, či voľbu.

Preto staroveké zmluvy vyžadovali obeť. Zmluvy vytvárali rodinný zväzok a obeť predstavovala predošlé zväzky, ktoré boli pretrhnuté a umŕtvené. Zmluva predstavovala aj úplné sebaodovzdanie, bez ktorého by láska a rodinný život neboli možné.

ODSTRÁNIŤ PREKÁŽKY BOŽEJ LÁSKY

Pokánie je deformované - psychicky choré, naplnené nenávisťou k svetu, nepriateľské, neradosné a masochistické - len v prípade, keď sa koná bez lásky, lenže vtedy aj tak nie je skutočným pokáním.

Nezabudnite, čo nie je pokánie, a vždy budete vedieť, čo pokánie je. Nie je to utrpenie len pre utrpenie. Nie je krutým trestom sadistického Boha či autoritatívnej Cirkvi.

Pokánie je skôr dobrovoľné odstránenie prekážok Božej lásky k nám a našej lásky k Bohu. Znamená dávať celé svoje ja Bohu minútu po minúte.

KEĎ SOM SLABÝ (PRAVIDELNE), VTEDY SOM SILNÝ

Cirkev vyžaduje, aby sme k sviatosti pokánia pristupovali aspoň raz za rok a aby sme vyznali ťažké hriechy, ktoré sme spáchali za uplynulý rok. Nazývalo sa to veľkonočná povinnosť a mnohí katolíci si ju plnili práve pred Veľkou nocou, aby očistení mohli počas Veľkonočného obdobia prijať Eucharistiu.

No ak skúmate životopisy svätých, zistíte, že k sviatosti pokánia pristupovali oveľa častejšie, najmenej raz za mesiac. Patrím medzi rastúci počet katolíkov, ktorí sa usilujú pristupovať k tejto sviatosti raz za týždeň. Sotva pred storočím bola týždňová spoveď v mnohých farnostiach bežná. Mladí i starí každú sobotu stáli v dlhých radoch len kvôli krátkej chvíli v spovednici. Neviem presne, prečo sa tento trend začal vytrácať, no určite viem, že to nespôsobil pokles v počte spáchaných ťažkých hriechov.

Jestvujú mnohé dobré dôvody pre týždňovú či mesačnú spoveď.

Po prvé, je to jednoduchšie než ísť na spoveď raz za rok. Možno to znie zvláštne, ale je to pravda. Čím častejšie chodíme na spoveď, tým sme v nej lepší. Ako moje tenisové podanie - cvikom sa zlepšuje a je razantnejšie.

Je to ľahšie aj preto, že ide o kratší časový úsek. Ak spravodlivý človek upadne sedem ráz za deň, znamená to, že aj tí najčnostnejší ľudia, ktorí sa spovedajú raz za rok, zhrešia najmenej 2555-krát (2 562-krát v prestupnom roku). Týždeň či mesiac sa dajú zvládnuť ľahšie a umožňujú nám úprimnejšie a plnšie vyznanie hriechov.

Častejšia spoveď znamená účinnejší rast v čnosti a dôkladnejšie prekonanie hriešnych návykov. Pripusťme si

to: duchovný rast podobne ako vytrénovanie tela nie je jednoduchý. Všetci by sme sa radi zo dňa na deň zbavili hriešnych návykov a rovnako by nás mnohých potešilo, keby sme do zajtra schudli o desať kilogramov či za týždeň strojnásobili objem svojich svalov. No zmeny charakteru sa podobne ako telesné zmeny dajú len ťažko dosiahnuť z týždňa na týždeň či z mesiaca na mesiac. Len po rokoch či desaťročiach si uvedomíme rozdiel. Potrebujeme určitú životosprávu a musíme ju dlho dodržiavať.

Ľudia často podliehajú pocitom márnosti, lebo pri každej spovedi prichádzajú s tými istými hriechmi. Áno, môže to byť ponížujúce, no mohlo by to byť aj oveľa horšie. Bolo by horšie, keby sme napríklad spáchali nové hriechy! Ak teda nebadáme zlepšenie, aspoň vieme, že to nie je horšie - čo sa môže stať, ak prestaneme chodiť na svätú spoveď. Vyznávať tie isté hriechy je ponížujúce - nepopieram -, no poníženie nie je pre kresťana až také zlé; veď napokon vzbudzuje v nás pokoru. Poníženie teda vykoreňuje hriech pri jeho samom zdroji, ktorým je pýcha. Toto všetko je pre naše dobro, lebo Boh nedokáže odolať našej poníženosti, no pyšní sa mu protivia - aj vtedy, keď majú pravdu.

Nesmieme prestať pristupovať k tejto sviatosti, aj keď sa nás možno niekedy zmocní pocit márnosti. Väčšina ľudí po čase zistí, že nevyznáva tie isté hriechy ako pred desiatimi rokmi. Ak vďaka milosti a úsiliu napredujeme v jednej oblasti, potom uvidíme ďalšie, ktoré treba zlepšiť. Ak vytrváme, priblížime sa k Bohu.

A posledným, no nie najposlednejším dôvodom častej spovede je Pavlova výstraha kresťanom v Korinte: „Kto by teda jedol chlieb alebo pil Pánov kalich nehodne, previní sa proti Pánovmu telu a krvi... Preto je medzi vami veľa slabých a chorých a mnohí umierajú" (*1 Kor 11, 27. 30*). Ak povieme, že sme bez

hriechu, klameme. Ak hrešíme, no nevyznáme svoj hriech, zatvárame dvere Ježišovi, ktorého prijímame v Eucharistii. Ak v nedeľu do srdca prijímame Božieho hosťa, mali by sme si aspoň v sobotu očistiť dušu. Len si predstavte, ako by sme poupratovali, keby sme pozvali priateľa/priateľku, významného človeka či šéfa na večeru.

Sám Ježiš hovoril podobenstvo o bohatom mužovi, ktorý bol milosrdný, a preto pozval mnohých nevznesených ľudí na svadbu svojho syna (*Mt 22, 1-14*). Prišli „dobrí aj zlí“, no len jedného dal vyhodiť, a to muža, ktorý neprišiel vo svadobnom odevu. Význam podobenstva je jednoznačný: Boh Otec nás vo svojej milosti všetkých pozýva prijať Eucharistiu, čo je svadobná hostina jeho Syna a Cirkvi (pozri aj *Zjv 19, 9; 21, 9-10*). No na túto príležitosť sa musíme dôkladne pripraviť. Inak by to bol znak nevďačnosti a opovržlivosti. Ježiš podobne ako svätý Pavol opisuje kruté dôsledky: „Tu kráľ povedal sluhom: Zviažte mu nohy i ruky a vyhoďte ho von do tmy; tam bude plač a škripanie zubami.“

NÁJŠŤ SI SPOVEDNÍKA

Ku spovedi by sme nemali pristupovať len často, ale aj s určitým cieľom. Mali by sme si vytýčiť ciele, ako prekonať hriech a rásť v čnosti, a mali by sme sa usilovať dosiahnuť ich. Pôjde nám to ľahšie, ak si nájdeme spovedníka.

Spovedník, ktorý nás spozná, lepšie než my sami rozpozná prekážky medzi nami a nebom. Pravidelný spovedník bude poznať okolnosti nášho života, naše pokušenia, silné i slabé stránky. Takto bude môcť najšť isté modely. Bude sa vracáť po stopách našich hriechov

a nájde hlavnú chybu. A môže nám poradiť, ako sa najlepšie pohneme vpred. Zároveň sa môže modliť za naše konkrétne vnútorné boje. Nikdy by sme nemali podceňovať význam takéhoto spovedníka. Môže byť niečím ako rodinný lekár, ktorý nás časom spozná, spozná naše návyky, súkromný i pracovný život a vie, čo nás skutočne trápi.

Nájsť dobrého spovedníka môže nejaký čas trvať. Musíte sa popýtať ľudí a možno navštívite mnohých spovedníkov, než nájdete toho pravého - a vôbec vo vás nemusí vzbudzovať dobrý pocit. Niektorí ľudia chodia od spovedníka k spovedníkovi, až nájdu takého, ktorý im povie, že ich hriechy nie sú ozajstnými hriechmi. No ako mi raz povedal istý priateľ, ak tak urobíme, nehľadáme v skutočnosti nového spovedníka, ale nového boha, ktorý sa prispôsobí našim morálnym názorom. Toto je najnebezpečnejší konzumizmus. Je to ako hľadať lekára, kým nenájdeme takého, ktorý nám zamlčí pravdu o výsledkoch krvných testov. Na istý čas sa nám uľaví, no v konečnom dôsledku nás to zabije. Amen. A tí, ktorí hľadajú nového boha, sami sa duchovne zabijú ťažkým hriechom.

Stále sa polemizuje, či je vhodné poprosiť svojho spovedníka o intenzívne duchovné vedenie, alebo či si máme na podrobné rozoberanie problémov nájsť ďalšieho duchovného. Tento problém nie je predmetom našej knihy. Ponúknem len dve možnosti. (1) Stále vedenie je nevyhnutné pre neustály rast. Staré porekadlo je pravdivé: Človek, ktorý je sám sebe obhajcom, má za klienta blázna. Všetci teda *potrebujeme* duchovné vedenie. (2) Ak sa ukáže, že je ťažké nájsť ochotného, spoľahlivého spovedníka, sotva sa nám podarí nájsť iného ochotného, spoľahlivého kňaza, ktorý by nás duchovne viedol.

PRIPRAVTE SA..

Ak sme si už našli spovednicu, čas a kňaza, ešte stále to nestačí. Musíme pátrať po hriechoch, ktoré sme spáchali, aby naša spoveď bola úplná a kajúcna.

Návyk, ktorý nám v tom pomáha, volá sa spytovanie svedomia. Je to pravidelné skúmanie svojich myšlienok, slov, skutkov a zanedbaní. Skúmame svoju pamäť, aby sme odhalili svoje hriechy a našli príčiny pokušení či svojho správania. Takéto preskúmanie nám pomáha uvedomiť si, či napredujeme, alebo upadáme, a upriamuje našu pozornosť na pravdu. Bez tohto úprimného preskúmania dokážeme donekonečna ospravedlňovať svoje hriechy a neveru voči Bohu a blížnemu. Alebo zakaždým odvraciamе svoj zrak a skúmame všetko, len nie svoj život.

Svedomie by sme si mali spytovať aspoň raz denne. Ako vitamíny, cvičenie, diéta, či účtovníctvo, tak ani spytovanie nepôjde dobre, ak sa tomu nevenujeme každý deň. Mnohí duchovní spisovatelia za najvhodnejší pokladajú čas pred spaním, lebo máme celý deň za sebou. Pápež Ján XXIII. však odporúčal aj druhé spytovanie svedomia uprostred dňa, aby sme sa mohli vrátiť na správnu cestu, kým máme pred sebou ešte zvyšok dňa. Pri každom spytovaní si môžeme robiť stručné poznámky, poznačiť si svoje starosti, boje a hriechy (svojimi vlastnými značkami). Tieto poznámky nám veľmi pomôžu pri príprave na spoveď.

Existuje veľa dobrých spôsobov, ako si spytovať svedomie. Najjednoduchší spôsob je spätne preskúmať celý deň od prebudenia až po chvíľu spytovania svedomia. Iná obľúbená možnosť je pripomenúť si desať Božích prikázaní a uvážiť, ako sme sa nimi riadili počas dňa. Niektoré modlitbové knihy obsahujú celý rad otázok ku spytovaniu svedomia. (Na konci knihy

ponúkam príklady v Prílohe C.) Niektorí ľudia si radi vytvárajú vlastný zoznam otázok na základe skúseností so slabosťou či na základe podnetov a pripomienok kolegov, priateľov či rodiny.

Naše večerné spytovanie svedomia by malo trvať krátko, približne päť minút, a malo by sa končiť vzbuđením ľútosti. No ak sa pripravujeme na spoveď, mali by sme modlitbe a premýšľaniu o svojich hriechoch venovať viac času.

Tradícia nám hovorí, že spytovanie svedomia by malo pozostávať z dvoch častí: všeobecné spytovanie a osobitné spytovanie. Všeobecné spytovanie je také, aké som práve opísal: preskúmanie všetkého, čo sa cez deň udialo. Osobitné spytovanie svedomia je zamerané na to, ako dokážeme rozvíjať istú čnosť či vyhýbať sa istému hriechu. Niektorí si práve toto spytovanie svedomia vykonávajú uprostred dňa a všeobecné spytovanie si nechávajú na večer.

Aký je najvhodnejší čas, miesto a spôsob? Na túto otázku si môžete odpovedať len vy sami (aj keď, samozrejme, s pomocou svojho duchovného vodcu). Experimentujte, aby ste zistili, čo vám najväčšmi vyhovuje. Najdôležitejšie je robiť to.

Ak sa dobre pripravíme na spoveď, oveľa viac pri nej získame. Skrze sviatosti získavame milosť *ex opere operato*, no čo s ňou urobíme, je len na nás. Sviatosti nie sú zaklínadlá a Boh nás neposväťí bez nášho pričinenia. Kristus dáva hojne, no dostaneme len to, čo sme pripravení, ochotní a schopní prijať. Dobrá príprava nám otvára dušu, aby mohla prijať viac z milosti, ktorú nám dáva Kristus.

DO TOHO!

Najúčinnnejší návyk najlepších kajúcnikov je samotný zvyk spovede. Pristupujú k sviatosti zmierenia; pristupujú k nej často; pristupujú k nej čo najlepšie pripravení. Veľká americká konvertitka Dorothy Dayová to výstižne opísala z pohľadu kajúcnika.

ísť na spoveď je ťažké - ťažké, keď máte hriechy, ktoré treba vyznať, a ťažké, aj keď hriechy nemáte a namáhate sa, aby ste si spomenuli čo i len na náznak hriechu proti láske, čistote alebo hriechu ohovárania, lenivosti či obžerstva. Nechcete príliš zveličovať svoje neustále nedostatky a všedné hriechy, no chcete ich vytiahnuť na svetlo ako prvý krok k tomu, aby ste sa ich zbavili. Spravodlivý muž upadne sedem ráz za deň.

„Požehnajte ma, otče, lebo som zhrešil," takto začíname. „Naposledy som bol na svätej spovedi pred týždňom a odvtedy..."

„Zhrešil som. Toto sú moje hriechy." To je všetko, čo máte povedať; nie hriechy iných, či svoje čnosti, len svoje mrzké, šedivé, jednotvárne hriechy.

Nie je to veľmi príťažlivé či romantické. Je to práca a tá si vyžaduje námahu. Veď v prirodzenom poriadku sa vďaka práci objavuje jedlo na našom stole, dosahujeme pocit úspechu, napredujeme v živote. V nadprirodzenom poriadku sme „Boží spolupracovníci" (7 Kor 3, 9) na diele vlastnej spásy. Práca súvisiaca so spoveďou nám získava milosť napredovať v duchovnom živote a kladie nám pokrm na eucharistický stôl.

Najlepšiu radu z pohľadu spovedníka, ako sa spovedať, podľa môjho názoru, dal svätý Josemaria Escrivá,

kňaz dvadsiateho storočia. Svojim kajúcnikom radil, aby sa riadili štyrmi kritériami. Spovedajte sa úplne, kajúcne, zrozumiteľne a stručne.

Úplnosť. Nezamlčte nijaké ťažké hriechy, no nezabudnite ani na všedné hriechy, ktoré vás trápia. Najdôležitejšie je nezamlčať hriechy, ktoré sú vám trápne. Najlepšie je začať spoveď hriechom, o ktorom sa najťažšie rozpráva. Potom to bude už len jednoduchšie.

Kajúcnosť. Ľutujte svoje hriechy. Pamätajte, že ste urazili Boha, ktorý vás vrúcne a nekonečne miluje.

Zrozumiteľnosť. Nebuďte chúlостiví. Nezakrývajte svoje hriechy eufemizmami. Hovorte jasne, aby vám kňaz rozumel.

Stručnosť. Netreba ísť do podrobností. Keď to robíme, len sa skúšame ospravedlniť tým, že si vymyslíme zvláštne okolnosti či obviníme iných. A navyše čas kňaza je vzácny a lepšie ho môže využiť s ďalším kajúcnikom.

No znova opakujem, najdôležitejšie je urobiť to! Neodkladajte spoveď na ďalší deň.

VNÚTORNÝ FRONT: SPOVEĎ AKO BOJ

Kajúci postoj, konanie pokánia, návyk na pokánie, sviatosť pokánia. Toto všetko nám pripomína, kto sme. Sme deti milujúceho Otca, nesmierne bohatého Otca; no žijeme ďaleko od domova, v zahanbujúcich podmienkach. Naše každodenné, týždenné, či mesačné spytovanie svedomia nám pomôže správne pozerať na svoj život - a kráčať po ceste rovno domov.

No cesta domov nebude ľahká. Lebo náš svätý ľud je ľud vo vojne a naši bezbožní, skazení nepriatelia nás neprestajne obklopujú.

ŽIVOT V ČASE VOJNY

Skutoční kresťania sa vždy pozerali na život ako na bitku. Toto je hlavné prirovnanie z *Kresťanského boja* svätého Augustína k piesni „Vpred, kresťanskí bojovníci.“ Tieto slová sa vzťahujú aj na naše dni. Jediný spôsob, ako Adamovi potomci môžu prekonať pokušenie, je bojovať so všetkým, čo nás vzdľahuje od Boha.

V každej bitke je mnoho nepriateľov: viditeľných i neviditeľných. Bojovníci okrem boja proti nepriateľským ostreľovačom zápasia aj s nedostatkom odvahy, únavou, pochybnosťami o sebe samých. To isté platí aj

o duchovnom boji. Bojujeme proti svetu, telu a diablu. Oslabuje nás telesná žiadostivosť a svetské rozkoše nás priťahujú väčšími než Boh. Diabol pozná našu zraniteľnosť a snaží sa nás oslabiť. Keď zlyháme, môžeme byť smutní a unavení, a vtedy diabol dosiahne veľké víťazstvo: staneme sa svojimi najväčšími nepriateľmi.

Nedisciplinovaný bojovník nedokáže poriadne bojovať. Preto katolíci chodia na duchovné cvičenia. Musíme byť silní, aby sme prekonali veľké pokušenia. Veď poznáme množstvo príkladov veľkých ľudí, ktorí upadli, od Adama až po svätého Petra.

Nástrahy sa nám môžu zdať také neprekonateľné, že môžeme byť v pokušení vzdať sa bez boja. No nikdy by sme sa nemali prestať brániť. Namiesto toho by sme mali znásobiť svoje úsilie, posunúť bitku ďalej od mestských hradieb, ba vyhýbať sa aj každej príležitosti k hriechu a okolnostiam, ktoré by nás uvádzali do pokušenia.

Pri pokušení k smrteľnému hriechu musíme utekať a neobzerať sa tak, ako utekal Lót zo Sodomy (pozri Gn 19, 15-23). Existujú také veľké hriechy, proti ktorým nehodno bojovať priamo. Ak cítime vášnivú náklonnosť k ťažkému hriechu - napríklad k sexuálnemu hriechu - ihneď musíme vycúvať z okolností, ktoré pre nás predstavujú pokušenie. Nie je hanba, ak sa dá oslabený vojak na ústup pred zabíjajúcim a oveľa silnejším protivníkom. Ak si zachráni život, bude môcť opäť bojovať. Opatrnosť je najlepšou zložkou odvahy.

TAJOMNÉ TELÁ

Či už zvíťazíme, alebo zlyháme, nikdy nebojujeme sami. „Oblak svedkov“, ktorí nás obklopujú (*Hebr* 12, 1), nie sú len pasívni pozorovatelia. Sú spojencami v boji.

Svätí v nebi pre nás vybojovali víťazstvo svojimi zásluhami. Ak ich voláme na pomoc, Boh použije ich spravodlivosť pre naše dobro. Od protestantskej reformácie boli kresťania rozdelení týmto pojmom „poklad zásluh“; no biblické poňatie je staršie než Nový zákon. Rabín Nahum Sarna, inšpirovaný starovekými rabínmi, vo svojom komentári ku *Knihe Genезis* napísal: „Boh zachránil Lóta pred pohromou vďaka Abrahámovým zásluhám. Toto ‚učenie o zásluhách‘ je častou témou Biblie a tvorí prvý z mnohých prípadov, v ktorých spravodlivosť vyvolených skrze svoju ochrannú moc zachráni jednotlivcov, ba aj celé skupiny.“ Rabín Sarna nachádza ďalšie dôkazy tohto učenia v živote Mojžiša, Samuela, Amosa, Jeremiáša či Ezechiela.

Do tohto pôsobivého zoznamu by som pridal aj Jóba, ktorý ani nebol Izraelita. No bol spravodlivý muž. A hoci žil len podľa prirodzeného zákona, vedel, že môže použiť zásluhy svojho života a svojich obiet pre dobro svojich synov a dcér: „Včasráno vstal a prinášal za každého zápalné obety, lebo hovorieval: ‚Aby azda nezhrešili moji synovia, ale aby velebili Boha vo svojich srdciach‘“ (*Jób* 1, 5).

Ak deti čnostného pohana mohli čerpať zo zásluh svojho otca, o koľko viac môžeme z takýchto zásluh čerpať my, ktorí prichádzame po dlhom rade kresťanských svätcov? Bohatstvo zásluh nie je vyčerpané. Aj my si môžeme zobrať podiel z tejto bojovej koristi. No musíme prispieť k jej získaniu. Musíme ponúknuť svoje úsilie nielen kvôli sebe, ale najmä kvôli druhým, našim priateľom, susedom, rodine, ba aj kvôli ľuďom, ktorých nepoznáme, lebo sú našimi spolubojovníkmi. Ako zásluhy svätých pomáhajú nám, tak naše skutky pokánia pomôžu iným. Svätý Pavol povedal: „Teraz sa radujem v utrpeniach pre vás a na vlastnom tele dopĺňam to, čo chýba Kristovmu utrpeniu pre jeho telo, ktorým je Cirkev“ (*Kol* 1, 24).

Cirkev je Kristovo telo (*1 Kor* 12, 27; *E/A*, 12) a my sme jeho údy (*Rim* 12, 4-5; *1 Kor* 6, 15; 12, 12). Vždy, keď sa rozhodneme konať dobro, získavame si spolubojovníkov, lebo jestvuje mystická vzájomnosť, ktorá nás spája (pozri *KKC* 1474-1477).

Na druhej strane keď sa rozhodneme páchať zlo, hriech nezasiahne len nás samých; oslabujeme v boji aj svoju stranu. Pomáhame tak svojim nepriateľom a podporujeme ich: prívržencov diabla na tomto svete.

Táto solidarita medzi spolubojovníkmi je skutočná. Keď hrešíme, vždy oslabujeme nielen seba, ale aj samotnú Cirkev. A to je jeden z dôvodov, prečo Kristus chcel, aby sme vyznávali svoje hriechy Cirkvi.

Tajomné Kristovo telo, spoločenstvo svätých, nachádza silu vo sviatosti pokánia. Jeden z veľkých literárnych kritikov dvadsiateho storočia, Wallace Fowlie, si to okamžite všimol, keď vtedy ešte ako protestant putoval po chudobných francúzsko-amerických farnostiach v Novom Anglicku.

Polovica kajúcnikov sa modlila na kolenách a ostatní hľadeli pred seba. Jedno dieťa vyšlo zo spovednice a druhé ho vystriedalo. O chvíľku istý chlapec prešiel do prednej časti kostola a pokľakol priamo pred oltár. Rozmýšľal som, z akých hriechov sa práve vyznal a aká čistota ho naplnila... *Bol som v obdivuhodnom dome, ktorý mi dožičil spojiť sa s mnohými životmi, mnohými miliónmi životov.* Dieťa pred oltárom žmolilo v ľavej ruke tmavomodrú lyžiarsku čiapku a jeho srdce sa rozprávalo s večnosťou. Takéto pokánie v kostole som nikdy nezažil. Nikdy som Naňho nečakal v rade, nikdy som Ho nepočul hovoriť v polminúte ticha, vychádzajúcej z akéhosi ľudského zmyslu pre spravodlivosť.

Táto chvíľa a uvedomenie si jej významu znamenali pre Fowlieho bod zvratu a krátko na to vstúpil do Katolíckej cirkvi. Náš „obdivuhodný dom“ sa stal jeho vlastným domom - stal sa domom *jeho* Otca.

BRVNÁ A SMIETKY

Žijeme v rodinnom dome, ktorý nám umožňuje „spoločenstvo s mnohými životmi, mnohými miliónmi životov“. Toľko ľudí sa na nás spolieha: svätí v nebi, naši súčasníci na zemi i budúce generácie, ktoré musia jedného dňa čerpať z našich zásluh.

Preto musíme nenávidieť každý hriech, no najmä svoje vlastné hriechy posvätnou nenávisťou. Je ľahké nenávidieť hriechy iných - veľké do neba volajúce zlo, ako napríklad genocída či rasizmus, alebo úmyselné hriechy, ktoré nás osobne zraňujú, ako pohrdanie či urážky. No zamyslieť by sme sa mali predovšetkým nad tými hriechmi, ktoré páchame my sami. Ježiš povedal: „Prečo vidíš smietku v oku svojho brata, a vo vlastnom oku brvno nezbadáš?“ (*Mt 7, 3*). Najdôležitejšie a najnenávideniahodnejšie hriechy v mojom živote sú tie moje. Moje hriechy mi ubližujú väčšmi než hriechy mojich kolegov, susedov či rodiny.

Naša láska k Bohu je ničím - je len sentimentálnym úsmevom -, ak v sebe neobsahuje náruživú nenávisť našich vlastných hriechov. Chcete zmerať svoju lásku k Pánovi? Položte si otázku (tak ako ja): Rozhnevali ma cirkevné či politické škandály väčšmi než hriechy, ktoré som tento týždeň spáchal? Uvedomujem si nespravodlivosť svojho nadriadeného či spolupracovníkov, manžela/manželky alebo detí väčšmi než svoju vlastnú? Ak chceme byť k sebe úprimní, tieto otázky sú najneprijemnejšie.

Musíme bojovať proti všetkým hriechom, počnúc vlastnými, tak ako otec bojuje proti votrelcom, ktorí chcú vstúpiť do jeho domu. V stávke je primnoho. Nijaký hriech nie je primalý na to, aby sme ním opovrhovali. Svätý Augustín nás varuje: „Kým má človek smrteľné telo, vždy má nejaké ľahké hriechy. No aj keď tieto hriechy nazývame ľahké, neberme ich na ľahkú váhu... Mnoho ľahkých hriechov môže vytvoriť jeden obrovský; mnoho kvapiek naplní rieku; mnoho zrníek prachu sa spojí v hrudu. A akú máme teda nádej? Predovšetkým spoveď!" (*Z Traktátov o Prvom Jánovom liste*, 1, 6). Spoveď je naša prvoradá nádej! To je svedectvo hriešnika, ktorý vytrval a zvíťazil v boji pokánia.

NÁDEJ U BOHA

Keď sú okolnosti proti nám a boj sa zdá prehratý, nikdy nestrácajme nádej, lebo spoveď v nás dokáže to, čo my nedokážeme, a Božia milosť vo sviatosti je silnejšia než všetko, čím nás chce zviesť diabol. Božia moc zachraňovať, uzdravovať a obnovovať je oveľa silnejšia než naša moc hrešiť a ničiť. „Zotriem ako oblak tvoje hriechy a ako mrak tvoje previnenia, vráť sa ku mne, áno, vykúpim ťa" (*Iz 44, 22*). Ježiš je Boží Baránok, ktorý „sníma hriechy sveta" (*Jn 1, 29*). *Sníma hriechy* priamo pri zdroji. Nielenže ich odpúšťa; on ich vykoreňuje tým, že nám berie naše hriešne srdce. No potom nám dá lepšie. Vo mne i vo vás utvára nové, čisté srdce, ako by sme ani nepoškvrnili to prvé, ktoré nám dal. „Dám vám nové srdce a vložím do vás nového ducha. Odstránim z vášho tela srdce kamenné a dám vám srdce z mäsa" (*Ez 36, 26*).

Kristus je nepremožiteľný. Aj my, ak budeme bojovať po jeho boku.

Kto by sa bál nepriateľov, keď má takých priateľov, ako je Ježiš a jeho svätí?

Sme márnотratné deti v ďalekej krajine. Pre svoje vlastné dobro sa musíme vrátiť domov. No najprv to musíme chcieť a potom musíme podstúpiť dlhú a strastiplnú cestu, aby sme sa tam dostali.

V každom štádiu sa musíme spoliehať na čistý pohľad, ktorý získavame skrze sviatostnú spoveď. Lebo nie je dobré klamať seba samých alebo iných. Nemôžeme zmyť svoje hriechy len čírym prianím; všetky vizualizačné techniky New Age, ktoré sa nám ponúkajú, nepremenia náš chliev na perličkový kúpeľ, prasce na poníky, či pomyje na chutný pokrm.

Nejestvuje skutočná alternatíva ľútosti. Ak neoľutujeme, nosíme v sebe hnev; a ak nevyznáme svoje hriechy, prenesieme svoju vinu aj na iných. Budeme obviňovať svoje obete. Budeme obviňovať svojich rodičov. Budeme obviňovať vládu. Budeme obviňovať nadriadeného či dozornú radu. Budeme obviňovať dedičnosť. Budeme obviňovať prostredie. No toto všetko je len odvracanie pozornosti. Koho skutočne obviňujeme? Je len jeden Pán nad dedičnosťou a prostredím. Ak nevyznáme svoje viny, dopadneme ako Adam: nakoniec obviníme Boha.

TÚŽBA SRDCA

Ak nevyznáme svoje hriechy - ak nebudeme žiť životom pokánia -, vždy budeme cítiť, že život je ako boj, ktorý prehrávame. Nikdy sa nám nepodarí vrátiť sa na správnu cestu, lebo nám ju zahatajú výhovorky a zvažovanie viny na druhých. Nikdy nebudeme mať niečo také, ako biblické videnie sveta, a tak nikdy neuvidíme svet taký, aký v skutočnosti je. Uvidíme ho len ako

temnú cestu, ktorou sa stal pre Adama a Kaina, alebo len ako miesto obžerstva, ktorým sa stal pre zblúdilých a zosvetštených Izraelitov.

Vo väčšine svojich modlitieb Bohu predkladáme len svoje túžby. Nie je to zlé, no pokánie nás vedie na lepšiu cestu. Skrze naše skutky pokánia Boh mení naše túžby, aby sme už netúžili po tom, čo chceme, ale čo skutočne *potrebujeme* pre dosiahnutie večnosti a podielu na Božej prirodzenosti.

Skutky pokánia nám získajú nové srdce, ktoré potrebujeme. A sviatostná spoveď požehnáva, dopĺňa a zväčšuje pôsobenie nášho každodenného pokánia, aby - slovami záverečnej modlitby *Obradu sviatosti zmierenia* - „všetko, čo urobíš dobré a pretrpíš zlé, nech ti je liekom proti hriechom, nech ti slúži na rozmnoženie milostí a na získanie večného života. *Chod'v pokoji.* "

OTVORENÉ DVERE

Keby nám Ježiš nezanechal sviatosť zmierenia, asi by sme ju museli vynájsť. Boh nás stvoril tak, že naše svedomie dokáže uspokojiť len spoveď.

Tí, čo poznajú útechu z vyznania svojich hriechov, celou silou k nej lipnú. Protestantský reformátor Martin Luther chcel zavrhnúť všetky sviatosti okrem krstu a Eucharistie; no inštinkt mu radil, aby „k týmto dvom pridal sviatosť pokánia“. Vysvetlil to takto: „Vyznanie hriechov je bezpochyby potrebné a podľa Božích prikázaní... Tichá spoveď v tej forme, ako sa dnes praktizuje,... zdá sa mi veľmi uspokojivá; je užitočná, ba aj potrebná. Nechcel by som, aby neexistovala; skôr sa radujem, že v Kristovej cirkvi existuje, lebo je jediným liekom sužovaného svedomia.“ Aj dnes *Luteránska bohoslužobná kniha* obsahuje obrad spovede.

Tí, čo objavia spoveď ako dospelí, pokladajú ju za neodolateľnú. Protestantský apológét C. S. Lewis počiňoval túto príťažlivosť, no musel prekonať hlboko zakorenené predsudky voči praktikám, ktoré „zapáchali Rímom“. Roku 1940 sa rozhodol pristúpiť k tejto sviatosti, no pripustil, že toto „rozhodnutie bolo najťažšie, aké kedy urobil“. Potom sa pravidelne spovedal istému anglikánskemu mníchovi.

Luther sa nevzdal spovede, ani keď sa odtrhol od Katolíckej cirkvi. Lewis ju vyhľadával mimo Katolíckej cirkvi.

Avšak niektorí protestanti ako deti nespoznali tieto cirkevné zvyky a ani ako dospelí s nimi nemali pozitívnu skúsenosť - a predsa znovu objavujú koleso pokánia, o ktorom jeden z nich kedysi hovoril.

NEVYROVNANÉ ÚČTY

Roku 1979 som bol v prvom ročníku prestížneho evanjelického protestantského seminára. Kimberly a ja sme boli novomanželia a obaja sme sa tešili na život v službe Presbyteriánskej cirkvi.

Vychutnával som si svoje vyhliadky. Miloval som svoje štúdium. Cítil som sa silný vo viere.

No niečo ma tlačilo vo svedomí. Boli to nevyrovnané účty za moje tínedžerské roky. Koľko hudobných albumov v hodnote niekoľko sto dolárov som ukradol predtým, než som sa stal kresťanom? Tá otázka ma priam gniavila. Čítal som *Exodus* 22, kapitolu, ktorá hovorí o dvoj- a štvornásobnej náhrade za krádež, a bol som zasiahnutý priamo do srdca - usvedčený (pozri *Ex22, 1 a Lk 19, 1-10*).

Cítil som sa ako pokrytec - študoval som teológiu, svedčil o evanjeliu, pripravoval sa na duchovný stav, no nikdy som nedal náhradu tým, ktorým som uškodil. Samozrejme, že v srdci som vyznal svoj hriech Bohu a odprosil som rodičov, no vedel som, že musím urobiť viac.

Po dlhom čase strávenom v modlitbe som to prebral s Kimberly. Aj keď sme nemali takmer nijaké peniaze, súhlasila, že by som mal dať štvornásobnú náhradu obchodným domom, v ktorých som albumy ukradol.

Ponamáhal som si pamäť a pokúšal som sa spomenúť na každú krádež v obchode, presné miesto, aj koľko som čoho ukradol. Usiloval som sa o čo najpresnejší odhad a spomenul som si na názvy niekoľkých

obchodných domov, v ktorých som kradol. Zhlboka som sa nadýchol a začal telefonovať.

Reakcie boli rôzne a zvláštne. Niektoré obchodné domy nemohli prijať moju kompenzáciu, len si vypočuli moje ospravedlnenie. Účtovný systém im neumožňoval prijať a spracovať takú oneskorenú platbu. Zamestnanec istého obchodného domu nemal problém prijať moju ponuku. Povedal mi, že obchodný dom už dostal veľa takých ponúk od „znovuzrodených kresťanov“, a tak zriadil „fond náhrad“.

Hrdinsky som sa pousiloval; a rád som zaplatil i ten posledný halier zo svojich úspor. Vianoce boli predovšetkým a s Kimberly sme nemali peniaze na darčeky. No netrápili sme sa pre to. Darčeky sme si vyrobili sami z rôznych zvyškov, ktoré boli po ruke; a takmer celá rodina tvrdila, že to boli najlepšie darčeky, aké kedy dostali, a dodnes sa z nich tešia.

Prvý raz po dlhom čase som sa cítil úplne očistený, ľahký ako pierko, pokojný ako samotné nebo.

Vtedy som to nevedel, ale radosť, ktorú som prežíval, bola radosťou z vyznania mojich hriechov, vykonania pokánia a zadosťučinenia.

Náhrada môže byť oslobodzujúca, a niekedy je potrebná (pozri *KKC* 2412). Cirkev nás však tak prísne neviaže k týmto Mojžišovým zákonom. Nie každý sa musí osobne ospravedlniť za každý hriech spáchaný v minulosti. Pri niektorých hriechoch (napríklad sexuálnych) by zo psychologického hľadiska nebolo dobré pokúšať sa o osobný kontakt či náhradu.

Cirkev nám ponúka čas a miesto, kde môžeme odľahčiť svojej duši, dostať rozhrešenie a milosť, ktorú potrebujeme na nápravu.

MILOSRDENSTVO V NAŠOM DOME

Milosrdenstvo, ktoré sa nám udeľuje v spovednici, prelieva sa aj do nášho každodenného života. Spomeňte si na Ježišove slová: „Buďte milosrdní, ako je milosrdný váš Otec!“ (*Ľk 6, 36*). Ježiš veľmi zdôrazňoval práve toto: učil, že miera milosrdenstva, ktorú dostávame, závisí od milosrdenstva, ktorým zahŕňame svojich blízkych. „Lebo ako budete súdiť vy, tak budú súdiť aj vás, a akou mierou budete merať vy, takou sa nameria aj vám“ (*Mt 7, 2*). Svätý Jakub píše priam mrazivý záver: „Súd bez milosrdenstva čaká totiž toho, kto nepreukázal milosrdenstvo“ (*Jak 2, 13*).

Boh pre nás ustanovil spôsob, ako prosieť o milosrdenstvo a prijímať ho. Je to sviatosťný spôsob: duchovný, no materiálny, zároveň nebeský aj pozemský. Aj my musíme nájsť spôsob - konkrétny, špecifický spôsob -, ako zaviesť milosrdenstvo vo svojom dome, na pracovisku, v našej štvrti. Lebo nemôžeme si udržať Božie milosrdenstvo, ak ho neprejavujeme blíznym.

Existuje nespočetne veľa možností, ako to urobiť, napodobniť Božiu lásku v osobitých detailoch nášho života. V našej rodine sme zaviedli „jubilejný deň“. V skutočnosti je to veľmi stará myšlienka. Vlastne je to myšlienka zo Starého zákona. V starovekom Izraeli bol každý päťdesiaty rok „jubilejný“ (pozri *Lv 25, 8-55*). V tom roku sa odpúšťali dlhy, oslobodzovali otroci a všetci ľudia sa vracali do rodného kraja. Bolo to obdobie obnovy rodiny a zmierenia generácií.

Toto všetko sa vynorí v mojej mysli, keď cítim, že doma nie je nič v poriadku. Ak nemôžem primäť deti, aby sa zverili s nejakým problémom, niekedy vyhlásim rodinné jubileum, čas, keď môžu všetci prísť a priznať si chybu či nepravosť bez strachu pred trestom.

Neustále ma prekvapuje, koľko zmien tento zvyk privodil v našom rodinnom živote a v živote našich detí. Niekedy je to príležitosť na obrovský prelom v osobnom živote. Do nášho domova prináša poučenie - poučenie, ktoré získavam zakaždým, keď pristupujem k sviatosti pokánia -, že najväčšmi záleží na nepokryvených vzťahoch, a nie na tom, aby sme všetko robili len podľa pravidiel.

Boh nám preukázal nekonečné milosrdenstvo. V Starom zákone sa jubileum slávilo každé polstoročie. Bolo šťastie, ak ste nejaké zažili. Ba aj Pánova Pascha bola len raz za rok. V Novom zákone však jubileum prichádza tak často, ako chceme prijať sviatosť pokánia.

Božia milosť je nekonečná. Nie je to len odklad spravodlivosti; je to otcovská trpezlivosť, s ktorou nám pomaly pomáha dosiahnuť spravodlivosť, lebo sme jeho deti. Teraz, keď vieme, ako Boh zahŕňa milosrdenstvom svoju rodinu, mali by sme horlivo rozmnožovať jeho milosrdenstvo vo svojich vlastných rodinách.

Svätý Lev Veľký povedal: „Milosrdenstvo si vyžaduje byť milosrdný. Spravodlivosť si vyžaduje byť spravodlivý. Stvoriteľ sa chce vidieť vo svojom stvorení a Boh túži, aby sa jeho obraz odrážal v zrkadle ľudského srdca" (Z Rečí 95, 7). A Ján Pavol II. v encyklike *Dives in misericordia* napísal: „Týmto spôsobom je milosrdenstvo v určitom zmysle v protiklade k Božej spravodlivosti a často sa javí voči nej nielen ako mocnejšie, ale aj ako hlbšie. Už Starý zákon učí, že spravodlivosť je síce u človeka opravdivou čnosťou a v Bohu podstatnou dokonalosťou, predsa však láska je ‚vynikajúcejšia‘, lebo je prvá a základná. Možno povedať, že láska zmierňuje spravodlivosť a zasa spravodlivosť vlastne slúži láske. Táto prednosť a vznešenosť lásky pred spravodlivosťou je príznačná pre celé zjavenie a prejavuje sa práve milosrdenstvom" (4).

NÍZKA FREKVENCIA

Túto knihu som začal písať - musím sa priznať - s určitým strachom a chvením. Sviatosť pokánia v krajine, kde žijem, začala upadať do zabudnutia. Niektoré farnosti skrátili čas spovede na pol hodiny za týždeň, V niektorých sa dokonca tento čas úplne vytratil a teraz ponúkajú spoveď len na požiadanie. Kňazi tvrdia, že ľudia nechcú chodiť na spoveď. A možno sa tomu ani nečudujú. Veď najnovší prieskum ukázal, že takmer polovica našich kňazov (v USA) pristupuje k sviatosti pokánia len „raz či dvakrát do roka“, „zriedkavo“ alebo „nikdy“.

No svet ešte nikdy nepociťoval takú potrebu sviatosti pokánia. Nemôžeme bez nej žiť, aj keď sa neustále pokúšame nahradiť ju niečím iným. Niektorí sa pokúšajú uniknúť z osídel hriechu pomocou drog či vzťahov závislosti; iní hľadajú pomoc v poradni či u terapeuta. Aj keď nám toto všetko môže pomôcť zastrieť príznaky, nemôže úplne vyliečiť našu chorobu. Len vyznaním hriechov umožníme Božiemu Baránkovi, aby ich z nás sňal.

Potrebujeme spoveď. Túžba po milosrdenstve, ktorá sužovala nespočetné rady svätých - nehovoriac o Martinovi Lutherovi a C. S. Lewisovi -, vôbec neochabla. Naopak, je ešte silnejšia. Lebo žijeme v strastiplných časoch, keď mnohí sa cítia odlúčení od domova - domu svojho Boha Otca. Kľúčom pre tých, ktorí túžia po návrate k rodinnému kozubu a stolu, je spoveď. Presnejšie povedané, spovednica nám otvára dvere k jedinému domovu, ktorý nás dokáže navždy uspokojiť.

Sám Ježiš povedal: „Ja som brána. Kto vojde cezo mňa, bude spasený“ (*Jn* 10, 9). Jednoduchý výrok, no naznačuje veľkosť milosrdenstva, lebo my všetci sme hriešnici a aj najlepší z nás (hovori Biblia) padnú sedem ráz za deň!

UZDRAVUJÚCA MOC MILOSRDENSTVA

Ježiš je nekonečné milosrdenstvo a svoje milosrdenstvo neprestajne rozdáva skrze svoju Cirkev vo sviatosti pokánia. Spoveď je kľúčom k nášmu duchovnému rastu a jej prostredníctvom my, veriaci, lepšie pochopíme, akí v skutočnosti sme - to jest, ako nás vidí Boh. Spoveď nám pomáha nežiť v sebaklame o svete, o našom mieste v ňom a o našom životnom príbehu. Jasným svetlom večného dňa zaplavuje temné zákutia našej duše, aby sme videli ako Boh. Môže byť ťažká a niekedy aj bolestivá, no nakoniec nás uzdraví všemocným dotykom Ježiša Krista.

Spoveďou sa začína naše uzdravenie. Náš život sa začína uberať správnym smerom. Prichádzame domov a dvere sú otvorené; a my opäť zaujmeme miesto v Božej rodine. Začíname spoznávať pokoj.

Znovu treba zdôrazniť, že nič z toho nie je jednoduché. Spoveď naozaj neľahčuje zmenu, no umožňuje ju, dáva jej nádych spásy - nielen pre nás, ale pre každý život, ktorého sa dotkneme. Spoveď nie je rýchla náprava, no prináša isté uzdravenie. Musíme pristupovať k tejto sviatosti znovu a znovu, lebo život je maratón, nie beh na krátku trať. Často sa chceme zastaviť, no ako maratónec musíme pozbierať sily a pokračovať s vetrom opretek. V tomto prípade sa môžeme spoľahnúť, že taký vietor príde, lebo je to „vanutie“ Svätého Ducha.

Keď hovorím o neprestajnej potrebe spovede, hovorím to s mocou. Som biedny hriešnik, no našiel som spôsob, ako zas a znovu pokľaknúť pred trónom Božieho milosrdenstva a nájsť tam uzdravenie.

OBRAD ZMIERENIA JEDNOTLIVÝCH KAJÚCNIKOV

Privítanie kajúcnika

Keď kajúcnik prichádza vyznať svoje hriechy, kňaz ho láskavo prijme a primeranie pozdraví.

Kajúcnik sa prežehná. Podľa okolností sa môže prežehnať aj kňaz.

Vmene Otca i Syna i Ducha Svätého. Amen.

Kňaz povzbudí kajúcnika k dôvere v Boha takto alebo podobne:

Nech ti pomáha Boh, ktorý zažiaril v našich srdciach, aby si opravdivo spoznal svoje hriechy a jeho milosrdenstvo.

Kajúcnik odpovie:

Amen.

Čítanie Božieho slova (podľa ľubovôle)

Podľa okolností kňaz číta alebo spamäti hovorí nejaký text z Písma, ktorý ohlasuje Božie milosrdenstvo a nabáda človeka, aby sa obrátil.

Vyznanie hriechov a prijatie úkonu pokánia

Kde je taký zvyk, kajúcnik najprv povie formu všeobecného vyznania a potom vyznáva svoje hriechy.

Spovedám sa Pánu Bohu i vám, (duchovný) otče, že som od poslednej spovede spáchal tieto hriechy:

Alebo:

Vyznávam všemohúcemu Bohu i vám, duchovný otče, že som veľa hrešil myšlienkami, slovami, skutkami a zanedbávaním dobrého.

Kňaz podľa potreby pomáha kajúcnikovi, aby vykonal úplnú spoveď. Poskytne mu dobré rady, povzbudí ho k dokonalej ľútosti nad hriechmi a pripomenie mu, že kresťan sa prostredníctvom sviatosti pokánia obnovuje vo veľkonočnom tajomstve tým, že umiera a vstáva s Kristom.

Napokon mu určí úkon pokánia, ktorý kajúcnik prijíma ako zadosťučinenie za hriechy a ako prostriedok na nápravu života.

Kňaz má dbať na to, aby sa vo všetkom prispôbil situácii kajúcnika, a to tak v spôsobe reči, ako aj pri poskytovaní rád.

Modlitba kajúcnika

Potom kňaz vyzve kajúcnika, aby prejavil dokonalú ľútosť. Kajúcnik to urobí takto alebo podobne:

*Môj Bože, z celého srdca ľutujem,
že som konal zlo a zanedbával dobro,
lebo hriechom som urazil teba,
najvyššie dobro, ktoré mám íťadovšetko milovať.
Pevne si zaumieňujem, že s tvojou pomocou
budem, konať pokánie, chrániť sa hriechu
a vyhýbať sa príležitosti hrešiť.
Bože môj, zmiluj sa nado mnou
pre zásluhu umučenia nášho Spasiteľa, Ježiša Krista.*

Alebo:

*Pane Ježišu, Synu Boží,
zmiluj sa nado mnou, hriešnikom.*

Rozhrešenie

Potom kňaz vystrie ruky (alebo aspoň pravú ruku) nad hlavu kajúcnika a hovorí:

*Milosrdný Boh Otec,
ktorý smrťou a zmŕtvychvstaním svojho Syna
zmieril svet so sebou
a zoslal Ducha Svätého na odpustenie hriechov,
nech ti službou Cirkvi udelí odpustenie a pokoj.
A ja ťa rozhrešujem od tvojich hriechov
v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.*

Kajúcnik odpovie:

Amen.

Pod'akovanie Pánovi a prepustenie kajúcnika

Po rozhrešení kňaz pokračuje:

Ďakujte Pánovi, lebo je dobrý.

Kajúcnik odpovie:

Lebo jeho milosrdenstvo trvá naveky.

Napokon kňaz prepustí uzmiereného kajúcnika slovami:

Pán Ježiš ti odpustil hriechy. Chod' v pokoji.

Namiesto prejavu vďaky a formuly na prepustenie môže kňaz povedať:

*Umučenie nášho Pána Ježiša Krista, orodovanie pre-
blahoslavenej Panny Márie i všetkých svätých a všetko,
čo urobíš dobré a pretrpíš zlé, nech ti je liekom proti hrie-
chom, nech ti slúži na rozmnoženie milostí a na získanie
večného života. Chod' v pokoji.*

VZBUDENIE LÚTOSTI

Bože môj, celým srdcom ťa milujem, a preto veľmi ľutujem, že som ťa hriechmi urazil. Chcem sa naozaj polepšiť a hriechu sa chrániť. Otče, odpusť mi pre krv Kristovu.

Alebo:

Svätý Otče, ako kajúci syn sa vraciam k tebe a vyznávam: „Zhrešil som proti tebe. Už nie som hoden volať sa tvojím synom.“

Ježišu Kriste, Spasiteľ sveta, prosím ťa, ako prosil kajúci zločinec, ktorému si otvoril bránu raja: „Pamätaj na mňa vo svojom kráľovstve.“

Duchu Svätý, žriedlo lásky, s dôverou ťa vzývam: „Očisť ma od hriechu a zmier ma s Otcom, aby som žil ako syn svetla.“

Alebo:

Pane Ježišu, ty si chcel, aby ťa volali priateľom hriešnikov. Pre tajomstvo tvojej smrti a zmŕtvychvstania zbav ma hriechov a daruj mi svoj pokoj, aby som prinášal ovocie lásky, spravodlivosti a pravdy.

MODLITBA PRED SPOVEĎOU

Ó milý Bože, Duchu Svätý, vyslyš moju pokornú modlitbu! Hľa, ja biedny, hriešny človek, ktorý som teba, svojho dobrého Boha svojimi hriechmi tak často urážal(a), chcem sa polepšiť a viac nehrešiť. Ale aby som sa polepšil(a), aby som všetky svoje hriechy ľutovala) a mohol (mohla) sa z nich vyspovedať, potrebujem tvoju pomoc. Prosím ťa, osvieť môj rozum a ukáž mi všetky hriechy, ktorými som ťa urazil(a). Prosím ťa o to skrze Ježiša Krista, nášho Pána. Amen.

MODLITBA PO SPOVEDI

Ó dobrý a milosrdný Bože a Otče! Z celého srdca ti ďakujem, že si mi prostredníctvom kňaza, tvojho námestníka, odpustil hriechy. S tvojou pomocou sa budem chrániť každého, i toho najmenšieho hriechu. Chcem byť tvojím dobrým, poslušným a nábožným dieťaťom. Kiež by som to zlé, čo som spáchal(a), mohol (mohla) napraviť.

Panna Mária, aj teba prosím o ochranu pred hriechom a o zvláštnu pomoc v každom pokušení. Matka ustavičnej pomoci, oroduj za mňa!

51. ŽALM

Zmiluj sa, Bože, nado mnou pre svoje milosrdenstvo
a pre svoje veľké zľutovanie znič moju neprávosť.
Úplne zmy zo mňa moju vinu
a očisť ma od hriechu.
Vedomý som si svojej neprávosti
a svoj hriech mám stále pred sebou.

Proti tebe, proti tebe samému som sa prehrešil
a urobil som, čo je v твоjich očiach zlé,
aby si sa ukázal spravodlivý vo svojom výroku
a nestranný vo svojom súde.

Naozaj som sa v neprávosti narodil
a hriešneho ma počala moja mať.

Ty naozaj máš záľubu v srdci úprimnom
a v samote mi múdrosť zjavuješ.

Pokrop ma yzopom a zasa budem čistý;
umy ma a budem belší ako sneh.

Daj, aby som počul radosť a veselosť,
a zaplesajú kosti, ktoré si rozdrvil.

Odvráť svoju tvár od mojich hriechov
a zotri všetky moje viny.

Bože, stvor vo mne srdce čisté
a v mojom vnútri obnov ducha pevného.

Neodvrhuj ma spreď svojej tváre
a neodnímaj mi svojho ducha svätého.

Navráť mi radosť z tvojej spásy
a posilni ma duchom veľkej ochoty.

Poučím blúdiacich o твоjich cestách
a hriešnici sa k tebe obrátia.

Bože, Boh mojej spásy, zbav ma škvrny krviprelitia
a môj jazyk zajasá nad tvojou spravodlivosťou.

Pane, otvor moje pery
a moje ústa budú ohlasovať tvoju slávu.

Veď ty nemáš záľubu v obete,
ani žertvu neprijmeš odo mňa.

Obetou Bohu milou je duch skrúšený;
Bože, ty nepohŕdaš
srdcom skrúšeným a poníženým.

Buď dobrotivý, Pane, a milosrdný voči Sionu,
vybuduj múry Jeruzalema.

Potom prijmeš náležité obety, obetné dary a žertvy;
potom položia na tvoj oltár obetné zvieratá.

RUŽENEC
K BOŽIEMU MILOSRDENSTVU

(modlí sa na obyčajnom ruženci, má päť desiatkov)

Otčenáš...

Zdravas ' Mária...

Verím v Boha...

Na veľkých zrnkách:

Večný Otče, obetujem ti telo a krv, dušu i božstvo tvojho najmilšieho Syna a nášho Pána Ježiša Krista na odčinenie našich hriechov i hriechov celého sveta.

Na malých zrnkách:

Pre jeho bolestné umučenie maj milosrdenstvo s nami i s celým svetom. (10 krát)

Na zakončenie:

Svätý Bože, svätý Mocný, svätý Nesmrteľný, zmiluj sa nad nami i nad celým svetom. (3 krát)

SPYTOVANIE SVEDOMIA

Keď sa toto spytovanie svedomia berie bezprostredne pred prijatím sviatosti pokánia, je dobré, keď si každý odpovie na tieto otázky:

1. Pristupujem k sviatosti pokánia s úprimnou túžbou očistiť sa, obrátiť sa, obnoviť sa a prehĺbiť svoje priateľstvo s Bohom, alebo azda pokladám spoveď za ťarchu, ktorú treba prijať len veľmi zriedka?
2. V posledných spovediach som zabudol alebo neschvál zamlčal nejaké ťažké hriechy?
3. Vykonal som uložené zadosťučinenie? Napravil som zavinené škody? Uviedol som do praxe predsavzatie o polepšení života podľa evanjelia?

Vo svetle Božieho slova si spytujeme svedomie.

I. Pán hovorí:

„Milovať budeš Pána, svojho Boha, z celého srdca.“

1. Mám srdce upriamené na Pána Boha a milujem ho nadovšetko ako syn otca tým, že verne dodržiavam jeho príkazy, alebo som v zajatí časných vecí? Mám vždy správny úmysel pri práci?
2. Mám pevnú vieru v Boha, ktorý k nám prehovoril vo svojom Synovi? Plne som prilipol k učeniu Cirkvi? Staral som sa o svoje náboženské formovanie

počúvaním Božieho slova, účasťou na katechetickom poučení, a vyhýbal som všetkému, čo by mohlo škodiť mojej viere? Vždy som vyznal vieru v Boha a v Cirkev smelo a bez strachu? Prejavil som sa ako kresťan v súkromnom i vo verejnom živote?

3. Modlil som sa ráno i večer? Moja modlitba bola opravdivým rozhovorom s Bohom, alebo len prázdny vonkajším zvykom? Vedel som obetovať Bohu svoje práce, radosti i žalosti? Utiel som sa s dôverou k Bohu v pokušeniach?
4. Mám v úcte a láske Božie meno, alebo som urazil Pána Boha hrešením, falošnou prisahou alebo tým, že som bral Božie meno nadarmo? Bol som úctivý voči Panne Márii a svätým?
5. Svätí som nedeľu a prikázané cirkevné sviatky tým, že som sa činne, pozorne a nábožne zúčastnil na liturgických zhromaždeniach, predovšetkým na svätej omši? Dodržal som príkaz o ročnej spovedi a o veľkonočnom prijímaní?
6. Mám azda iných „bohov“, čiže dôverujem viac iným veciam ako Bohu a viac sa starám o bohatstvo, poveru, špiritizmus, veštenie, horoskopy a iné formy mágie?

II. Pán hovorí:

„Milujte sa navzájom, ako som ja miloval vás.“

1. Milujem svojho blížneho opravdivo, alebo využívam svojich bratov a sestry tým, že ich používam na dosiahnutie svojich záujmov, alebo im robím to, čo nechcem, aby iní robili mne? Nepohoršil som ich ťažko svojimi slovami a skutkami?
2. Pričiniujem sa vo svojej rodine trpezlivosťou a pravou láskou o dobro všetkých a robím radosť všetkým?

Pre deti: Poslúcham svojich rodičov? Ctím si ich a milujem? Pomáham im v ich duchovných a hmotných potrebách?

Pre rodičov: Starám sa o kresťanskú výchovu svojich detí? Dávam im dobrý príklad? Viem si udržať autoritu pre ich dobro?

Pre manželov: Bol som vždy verný ako v citoch tak i v skutkoch? Neboli chvíľky, keď som zapríčinil nespokojnosť a hádky?

3. Viem dať zo svojho tým, čo sú chudobnejší ako ja? Nakoľko to závisí odo mňa, chránim utláčaných a pomáham biednym? Alebo pristupujem s chladom a tvrdosťou k blíznym, najmä k chudobným, slabým, starcom, cudzincom, prípadne som azda pohŕdal ľuďmi inej rasy?
4. Som si vedomý poslania, ktoré som dostal pri birmovaní? Plním toto poslanie? Spolupracujem na charitatívnych dielach Cirkvi, mám živý záujem o život farnosti? Prispievam na potreby Cirkvi a sveta, modlím sa napr. za jednotu Cirkvi, za šírenie evanjelia medzi národmi, za pokoj a spravodlivosť vo svete a pod.?
5. Záleží mi na rozvoji a prospechu ľudskej spoločnosti, v ktorej žijem, alebo žijem len sám pre seba, pre svoje osobné záujmy? Zúčastňujem sa, nakoľko len môžem, na podujatiach, ktoré podporujú spravodlivosť, verejnú mravnosť, svornosť a skutky milosrdenstva? Plnil som si občianske povinnosti? Platil som povinné dane?
6. Vo svojom zamestnaní alebo povolaní som spravodlivý, pracovitý, čestný? Usiloval som sa svojou službou prispieť k dobru spoločnosti? Dal som pracovníkom a tým, čo mi pomáhali, spravodlivú mzdu? Dodržal som sľuby a dohovory?

7. Poslúchal som zákonitú autoritu a prejavil som jej povinnú úctu?
8. Ak mám nejakú funkciu alebo vykonávam nejakú moc, používam to na svoje obohatenie, alebo v duchu služby na dobro iných?
9. Konal som všetko pravdivo a verne, alebo som iným zapríčinil zlo klamaním, osočovaním, ohováraním, opovážlivým posudzovaním a porušením tajomstva?
10. Nenarušil som život, zdravie, dobrú povesť a česť blížneho? Neurobil som im škodu? Neurobil som alebo som niekomu neradil potrat? Zotrvával som v hneve voči iným? Oddelil som sa od blížnych hádkami, nepriateľstvom, urážkami a hnevom? Pre svoju sebeckosť som vedome zanedbal svedčiť o nevine blížneho?
11. Kradol som? Nespravodlivo som túžil za majetkom blížneho? Poškodil som majetok blížneho? Vrátil som cudziu vec a napravil škodu, čo som zapríčinil?
12. Ak sa mi dostalo urážok, bol som ochotný z lásky ku Kristovi odpustiť blížnemu, alebo som v sebe prechovával nenávisť a túžil som po pomste?

III. Pán Ježiš povedal:

„Bud'te dokonalí, ako je dokonalý váš Otec.“

1. Aký je základný smer môjho života? Ožívujem v sebe nádej na večný život? Usiloval som sa posilniť svoj duchovný život modlitbou, čítaním Písma, meditáciou, prijímaním sviatostí a zapieraním seba? Krotil som v sebe zlé náklonnosti a vášne? Premáhal som závisť a rozkošníctvo v jedle a pití? Bol som pyšný? Vyvyšoval som sa pred Bohom nad

ostatných a pohľdal som nimi v domnienke, že som lepší od nich? Nanucoval som iným svoju vôľu a nedbal som na ich slobodu a práva?

2. Ako som využíval čas, svoje sily a dary, ktoré som dostal od Boha ako „talenty evanjelia"? Toto všetko mi slúži na to, aby som sa deň čo deň zdokonaľoval? Nebol som nedbalý a lenivý?
3. Trpezlivo som znášal bolesti a protivenstva života? Ako som sa usiloval praktizovať zapieranie seba, aby som dopĺňal „to, čo chýba Kristovmu utrpeniu"? Dodržal som príkaz pôstu a zdržanlivosti?
4. Zachoval som si telo v nevinnosti a čistote? Uvedomoval som si, že je chrámom Ducha Svätého, určené na vzkriesenie a slávu? Strážil som svoje zmysly a vyhýbal som poškvrne na duši i na tele zlými myšlienkami a žiadosťami, nemravnými rečami a skutkami? Čítal som niečo také alebo hovoril som o niečom takom alebo pozeral sa na niečo také, čo sa protiví kresťanskej a ľudskej dôstojnosti? Pri užívaní manželstva som dodržal morálny zákon?
5. Zo strachu alebo z pretvarovania som konal proti svedomiu?
6. Usiloval som sa svoj život uviesť do súladu s opravdivou slobodou Božích detí? Žil som podľa Ducha? Nie som otrokom nejakých návykových vášní?

Viete, že všetky sviatosti Cirkvi majú svoj pôvod v starozákonných sviatostiach? Že zmierenie podľa Starej zmluvy bolo ťažkým a aj fyzicky náročným úkonom? Predstavte si, že musíte do chrámu priviesť býka, vlastnoručne ho zabiť, odrať z kože, rozštvrtiť, kusy mäsa podávať kňazovi, aby ich spálil; a pri tom všetkom spievate kajúcne žalmy! Pri takejto predstave musíme uznať, že spoveď v Katolíckej cirkvi je relatívne jednoduchý úkon. No ak ju berieme vážne, tak tiež je nesmierne náročný – vyžaduje si totiž zmenu myslenia, skutky kajúcnosti, náhradu škody...

Scott Hahn si ako chlapec krátil nedeľné popoludnia krádežami v nákupných centrách.

Keď ho raz prichytili, podarilo sa mu oklamať všetkých. Všetkých okrem otca. A Scott prvý raz v živote prežil, čo to znamená niekomu zlomiť srdce.

Boh pozná naše hriechy a nepotrebuje naše priznanie. Potrebujeme ho my – aby sme sa naučili správne pozeráť na svoj život, aby sme nenarušovali krehkú rovnováhu príčiny a následku klamstvom, zahmlievaním, prikrášľovaním.

Keby nám Boh nedal sviatosť zmierenia, museli by sme ju vynájsť.

ISBN 80-968638-5-1

9 788096 863853